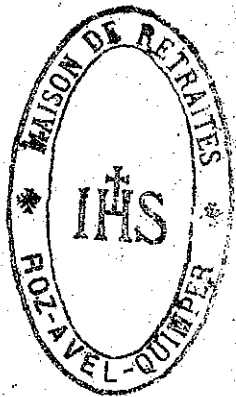
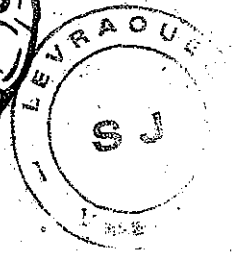
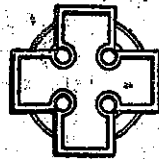

FEIZ ha BREIZ

En eñvor
da Yann-Vari **PERROT**
| Hor Mestr |

en enor
d'ar breizañ-meur an
AOTROU YANN-VARI PERROT

person skriagnag
dean a enor
diavezour ar bleun-brug
rener feiz ha breiz epad 33 bloaz
skrivagner brezonek
muntret evit e feiz hag e vreiz
deiz pardon sant kaourintin
d'an 12 a viz kerzu 1943

BREIZIZ !
dalc'hit sonj
eus ar beleg ho karas kement
pedit doue evitan.

J. Perrot

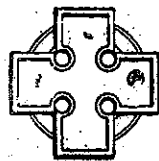
AR RENER NEVEZ

N'oa ket sec'het c'hoaz an daelou hon eus skuilhet war gorf an aotrou PERROT, ma teu an Aotrou 'n eskob Duparc da gemenn d'eomp e kendalc'ho FEIZ HA BREIZ, dindan renerez an aotrou GUIVARC'H, aluzenner skol-vestrezed Sant Sebastian, Landerne, d'ar mare-man e Tréboul.

Setu petra' lennomp e "Semaine Religieuse" an 11 a c'houevrer 1944. (Partie officielle)

"FEIZ HA BREIZ". — Nous avons désigné M. l'abbé F. GUIVARC'H, aumônier du Cours Normal Saint-Sébastien, comme Directeur de "Feiz ha Breiz", en remplacement de M. l'abbé PERROT, décédé. Nous demandons à tous les catholiques et, en particulier, aux prêtres, religieux et religieuses de l'aider pour une rédaction toujours plus intéressante et une diffusion plus large de la revue.

FEIZ HA BREIZ a ginnig d'an Aotrou Duparc e zoujusa "bennoz Doue", ha d'ar Rener nevez e c'houeka gourc'hemennou.

...Hor Rener karet

« Bleunou melen meneziou Breiz
Skuilhit daerou war zouar hor bro... »

Ar beleg gredus a oa e vuhez a-bez en daou c'her-man : Feiz ha Breiz, an aotrou Yann-Vari PERROT a zo tremenet.

Ar breizad kalonek a gari e kement bro gavel a zo maro.

Ar stourmer bras en doa gouestlet holl nerz e spered hag e galon evit difenn yez ha kredenn e Dadou a zo kouezet e kreiz ar stourmad.

Kouezet eo war an dachenn a enor.

Dikaret eo bet gant eur fallakr, dre eun taol trubarderez.

E gorf paour a ziskuiz breman e peoc'h, du-hont e-harz treid Menez Are, e skeud ar chapelig koant ha didrouz en doa lakaet sevel da Vamm Doue.

E ene a zo nijet

« Eus traonienn an daerou
Betek kribenn ar menez
A zoug tron Hen Aotrou ».

Hag hirio ar gwir Vretoned a zo e kanv. Gouela reont d'ezan, evel ma ouel bugale d'eun tad doujet ha karet...

Ha koulskoude perak gouela ?
Hen e-unan a lavar d'eomp en e werziou kaera :

« Pa varver evel ma 'z'eo dleel
D'ar gristenien, d'ar Vretoned
Morse ne varver re abred ».

Hag ar c'homzou all-man kel leun a esperans :

« Mervel zo beva gwell e liorz kaer an nen-
[vov
Mervel a zo divleunia evit kaout kaeroc'h
[bleunioù ».

Gwir eo, ne welimp mui, war an douarman, e zremm ken hegarat, ken digor, e vouse'hoarz kel laouen.

Ne glevimp mui e vouez ken tomm a ouie mont ken doun e goueled ar galon.

Ne lennimp mui aman ar skridou ken birvidik-se a deue dalc'h-mat da zihuna ennomp ar garantez-vro ha da lavarout d'eomp karout ar brezoneg, d'erc'hel d'ar brezoneg, rak

« Hep brezoneg n'eus Breiz ebet »

Da vihana, e Breiz hor glac'har da veza kollet eun tad ker mat. e chom ganeomp eur frealzidigez vras : an hini da virout ar pep wella eus e spered hage us e galon, e skridou.

Eur skrivagner, evel an Ao. Perrot, hag en deus savet, edoug e vuhez, kement a draou kaer, ne c'hell ket mervel.

E skridou a zo eun tenzor evidomp. Ar menezioù hag ar c'hentelioù en deus hadet enno ne gosant ket, ha kement hini a fello d'ezan labourat war dachenn "Feiz ha Breiz" a gavo bepred, ouz o lenn, sklerijenn ha nerz da vont war arak gant e hent.

Gant gwirionez e c'hellomp eta lavarout diwar e benn komzou ar Skritur Zakr : "Defunctus adhuc loquitur". Aet eus ar bed man, e kendalc'h atao d'hor c'helenn.

Pevar bloaz, a vezo bremaik da viz meur, hor rener karet a c'hoanteas digeri e Feiz ha Breiz eur roll a anvas "Breiz a ouenn vat" evit bruda anioù ar Vretoned o deus labourer ha stourmet epad o buhez evit Breiz.

N'en devezo ket bet a amzer da gloza ar roll hir-se, arak mervel.

Araok an deiz ma vezo laketao an Ao. Perrot war ar roll-se ivez, ha displeget, en o hed, al labourioù en deus graet, e c'hellomp lavarout aman e vezo an ano kaera, e-touez an anioù kaer.

Breizad all ebet n'en deus stourmet ha labourer kement ha, kerkoulz hag hen, evit dougen e genvroiz da garout o bro.

An Ao. Perrot a zo bet unan eus an dud rouez en o amzer. Ha n'eus ket kalz o defe sanket dounoc'h o roudoù e douar Breiz-Izel.

Breiz-Izel, setu aman penaos e komz anezi, en eur werz dudius ar genta bet embannet gant Feiz ha Breiz, e 1902, eus ar re zo strinket eus ar bluenn :

« Breiz-Izel, o va mamm Vro, te eo va c'harantez !
Hag evidont va c'halon a verv teroc'h bemdez.
Adalek va yaouankiz, ez peus va zouvellet :
Netra kaeroc'h egedot er bed n'em eus gwelet... »

Mennad bras buhez an Ao. Perrot a vezo bet, hep mar ebet, respont d'ar c'halvadenn ankenius-man, bet graet gant Brizeug, ar barz bleo melen :

« Sonit, telenn. — Ar Vretoned

Kalz konfort, siouaz n'o deus ket. »

Rei konfort d'ar Vretoned ha n'eo ket ar rez en deus klasket, epad hanter kant vloaz, koulz lavarout ?

Evit seveni d'al labour-se eo en deus krouet ar Bleun-Brug, savet pe gempennet a beziou-c'hoari, dastumet eur bern sonioù ha kanaouennoù, skrivet ken alies a varvailhou kaer hag a bennadoù pouezus evit bruda tud ha traou Breiz-Izel.

Ha setu perak envor an Ao. Perrot a vezo benniget, a-hed ar bloaveziou, keit ha

« ma vezo e Breiz
Brezoneg ha Feiz »

Cujus memoria in benedictione est...

Bras dre e spered, hor rener karet a voe brasoc'h c'hoaz dre ar galon. E-touez ar re o deus hen darempredet, n'eus ket a dro. meur a wech, da wellout pegement edo ar galon-se gantan war balf e zorn :

« En e di, bepred an nor
'vel ar galon 'ou digor. »

Epad e vuhez penn da benn, an Ao. Perrot en deus stourmet evit ar Feiz hag evit Breiz. Evito n'en deus espernet nag e boan nag e amzer. Bras ha prizius e vezo bet e labourioù. Met n'en defe ket peirc'hraet e gefridi ma n'en defe ket lakaet warni ar ziell ziweza, ma n'en defe ket roet d'e Zoue ha d'e vro testeni krenva ar garantez : testini ar gwad. *Majorem caritatem nemo habet, ut animam suam fouat quis pro amicis suis* :

N'eus ket brasoc'h karantez eget rei ar vuhez evit ar rez a garer. Ar garantez-se, Hor Zalver en deus he goulennet digant e ziskibl hag e abostol.

Setu perak ivez, hon eus fizians e tougo labourioù hor rener karet frouez puilh ha padus. War an ero digoret hag hadet gantan e savo eun eost kaer...

« Ma ne zeu ar c'hreunenn ed da vervel e chom he unan, met ma varv, goude beza bet lakaet en douar, ha ma teu da vreinna, neuze e toug frouez ».

L. B.

An Ao. Yann-Vari Perrot

E vugaleaj...

D'an dri a viz gwengolo 1877, da nav eur diouz ar mintin, le vob ganlet leu nreb da Yann-Vari Perrot, labourer-douar ha da Loeiza Lescop e c'hwreg, o daou o terc'hel tegez e Keramaze e parrez Plouarzel (Bro-Leon).

Da c'houec'h eur diouz an abardaez e voe diskleriet ar mab e tiker Plouarzel. Da dest e voe an tad ha ne sinas ket an diell, Loeiz Gouz'en 48 vloaz, mil'ner o chom e Treouergat ha ne sinas ket kennebeut, ha Loeiz Riouallon, skolaer, 50 vloaz. Heman a sinas avat ha Jakez Kermañdic, mer a lakacs e skrabadenn.

Ar paotr a voe anvet *Jean-Marie*, evel e dad.

Ha dioustu e voe badezet en iliz parrez gant ar Ao. Y. Bodénès, kure. Da baeron en devoe Loeiz Gouz'en ha da vaeronez Mari-Jañ Jaouen. (1)

N'ouzon ket ha bet eo Yann-Vari, eun dro bennak o teurel eur zell war rollou e c'hanedigez hag e vadiziant. Dre ma oa ar brezoneg e sonj pemdeziek, peadra, en dije kavet enno da brederia. Keramaze ha Kermañdic a zo ganto an doare-ski'va koz, eur K, d'ezan eur varrenn a-dreuz d'e droad. Gouzien a zo Gouzien eur wech. E dad a ouie s'na ha braoik c'hoaz, nemet an e e lost Jean-Marie a oa chomet er gêr. Ar vaeronez a zo boaz da glevout Mari-Jañ Jaouen he ano hag a skriv Marie-Janne Jaouen.

Ha setu bouc'het hent ar vuhez gant

Keramaze. En ti-man eo bet ganet an aotrou Perrot.

ar paotr dindan bennoz eur gwir sant breizat : Sant Arzel patron e barrez. Kredi a ran e voe lakaet Yann-Vari evel ar vugalejou all, d'ober tro ar vourc'h hag e voe reketet d'ezan buhez hir hag eurus hag e voe kavet d'ezan leun a zoareou mat. Kerkent hi ganet an amieg e a welas, a gredan, n'en doa ket a stagell.

Evit mont eus Plouarzel da Geramaze ez eus eur pennad mat a hent, a streajou, ha n'eo ket hentou royal e oant d'ar mare-se. Ha da betra vije bet hentou royal da vont er gouezeri ? Ha skoet o doc ar c'hompiri warzu Kerveatoug ? Eno e repuas ar Gondec, ar yezour brudet, eno e tastumas danvez e o betou. An awen (inspiration poétique), mestouet, en em ledas, en dervez-se, war spered ar mabig. Mont a c'hellent ivez gant hent Sant Alar. Met hent Keroulas eo a gemerjont, Keroulas, maner « er bennherez », hag awen adarre ouz e heul.

Eun ti nevez a oa da rei goudor d'ezan. A-us d'an nor eo kizellet : 1864. Evit goudori e spered eur c'halvar eus ar re vrasa, savet uhel kenan war eun troad maen, ouspenn dek tfoatad uhel.

((1). — An iliz-se a zo bet tan-gwallet d'an 11 a viz east 1898 ha n'hon eus kavet, betek-hen, skeudenn ebet anezo.

Bredege. En ti-mañ eo bet savet an aotrou Perrot.

der d'ezan, a ziwall ar geriadenn. War e dalbenn Jezuz ouz ar Groaz ; en adrenv daou ael a zoug eur gurunenn a-us da benn ar Werc'hez Vari ar Mabig Jezuz war e brec'h dehou. Tri c'hant vloaz bennak eo ar c'halvar. Ar skouerjou kizellet outan a zo hanter zebret gant ar gozni. Doare Keroulas a zo ganto.(2) Pinvidigez a oa en ti rak bez e kave eno karantez eur vamm hag he doa, endro d'ez e c'hoaz c'houec'h a vugale a gredan. Allas ! n'en devoe ket Yann-Vari da danva pell ar garantez-se. D'ar 5 a viz mae warlerc'h e varvas e vamm. Eur miz goude, ar c'hrouadur a oa ken distar ma ne oa nemet ar relegou anezan.

Boued a veze aozet evitan, koulskoude, gant ar plac'h. Met houman a lonke pep tra mat da veza debret. Gant ar c'hrouadurig ne jome nemet e viz yod da lipat. Yvon Croguennec, pried da Yvonna Gouzien c'hoar mamm goz Yann-Vari a gemeras truez ouz ar bugel hag e gasas gantan da Gerbrieg, eun ti-forn eus parrez Lanrivoare, tost avat da Dreouergat.

Awen Feiz ha Breiz a oa adarre war seuliou Yann-Vari. Sellit ouz eur gartenn « Etat Major ». Gwelet a reot e-mañ Kerbrieg ouz eur c'hoadig anvet war ar gartenn-se « Cuz louarn ». C'hoarzin a vez ranket pa ouezier eo ano gwirion ar c'hoadig « Koad Houarne ». N'eo ket eul louarn eo en em guze eno gwechall goz : Sant Herne pe Houarne, patron barzed Breiz, en doa bevet eno eul lochig. En e say eman atao breman. En e gichen eman ar feunteun. War roudou Sant Herve, eta, e tesko Yann-Vari bale. Dindan bennoz ar boz santel a ray e c'hoarjou kenta ha treuzi a ray ar c'hoadig bemdez pa vezo deuet en e oad da vont da skol da Dreouer-

gat. Seiz vloaz en doa pa grogas Yann-Vari gant ar skol. Epad ma oa er skol, me a oa o vaga e Treouergat. Evit gwir n'em eus ket a zonj a gement-se. Piotu a oar ma n'eo ket an awen am c'hasse me ivez war e roudou !

Unnek vloaz oa Yann-Vari pa yeas Yvon Croguennec da chom da Vendrege e parrez Lok-Maria Plouzane, hag ar paotr d'he heul. Piotu a lakeas Yann-Vari da vont da skol ar Frered da Wengamp ? An « tonton » Croguennec, a gredan, hag a oa person Porspoder. Kaer en devoe ar paotr d'skleria e c'hoantae mont da velég ha n'eo ket da « frer », daou vloaz e chomas e ti ar frered.

L. LOK

(2). — N'em eus ket klevet Yann-Vari o lavarout e vije bet oc'h ober eun dro e Keramaze abaoe e c'hanidigez. Ken stradulhet e vije bet o leun ouz diazez ar c'halvar : « Relevez en 1904 par les amies du village » m'en dije a gredan lakaet diverka ar galleg saout-se.

Kalvar Keramaze e Plouarzel

Ar Beleg breizat...

E parrez Plouarzel, e bro ar brezoneg yac'h hag ar feiz krenv e teuas er bed ar bugel a vagfe ken bras karantez evit Breiz hag evit an Iliz.

D'e eiz miz, kollet e vamm gantan, ha disterik, ez oa tud hag a lavare e vefe bet mat d'an Aotrou Doue dont da gerc'hat ar c'haezik emzivad.

Hogen, lagad Doue a bare gant tenere-digez war ar bugelig. A lakfe eun deiz Breiz a-bez da dridal evel m'he laka hirio da leñva.

Graet e bask kenta gantan, Yannig-Vari a voe kaset e pansion da Wengamp.

Evel ma treuze plasenn ar Vali an eontr heñ ambrouge a lavaras d'ezan : « Er skol-man, pôtr, ne gomzi ket a vrezoneg. »

— Nann ? eme ar c'hrennard, souezet.

— Nann ! pe vazadou ! »

Eun taol a skoas komz an eontr koz e kalon e niz. Ne gomzfe mui a vrezoneg ? Daoust hag eun dra fall, daoust hag eur pec'hed e vefe komz ar yez a vez bet desket er gêr ? Morse, Yannig-Vari ne asantas plega e spered d'eul lezenn ken dinatur.

Hag alies en deus bet diskleriet eo war blasenn ar Vali evit ar wech kenta en em zantas Breizad, hag e kavas e hent.

Eus Gwengamp Yann-Vari, c'hoant d'ezan beza beleg a voe kaset da gloerdi bihan Pont-a-Kroaz da ober e studi. C'houec'h vloaz e chomas eno.

Ar c'hrennard...

Kloareg...

Bloaz soudard a reas e Brest en 19e rejimant.

Er c'hloerdi-bras e renas ar skol vrezonek epad daou vloaz.

Beleget e voe d'ar 25 a viz gouere 1903. Lavarout a reas e oferenn genta deiz gouel Santez Anna, patronéz Breiz, evel ma lavaras e hini ziweza deiz gouel Sant Kaoufintin, patron an eskopti, daou ugent vloaz goude. Daou ugent vloaz ha n'int ket chomet goulo !

KURE E ST-NOUGA (1904-1914)

Da c'hedal beza anvet da gure, an aotrou Perrot a dremenas eun nebeut mizioù er Forest, tostik da Landerne.

Eun tremen.

Awalc'h evit gounit ar c'halonou.

Da Sant-Nouga e voe kaset war e blas kenta er bloavezh 1904.

Kavout a reas eno eur person digor a spered, ha gwir Vreizad ivez, an aotrou Cardinal a varvas person e Plougastell-Daoulas.

Skoazellet gantan, harpet gant an aotrou Treussier person Kastell-Paol hag ivez gant an aotrounez a Goatgourden hag a Gervenguy, difennet ouz red gant an aotrou De Mun a deuas abred da welout peseurt danvez-den oa kure bihan Sant-Nouga, an aotrou Perrot a ziazezas ar Bleun-Brug er bloavezh 1905, d'war skouer Eisteddfodou Bro-Gembre.

Edod a zevri d'an ampoent o klask difeiza ha divrezonega ar vro.

Ar Bleun-Brug a venne kelenn ar Vretoned dre ar skol-zul ha dre eur gouel bras bloaveziek, evit o lakaat da anaout gwelloc'h ha da garout muioc'h o Doue hag o Breiz.

1905 - Pa ziazezas ar Bleun-Brug e Sant-Nouga

Gouelioù kaer Ker-Yann, Kergourna-dec'h ha Sant-Nouga, a gasas brud eus ar beleg breizat.

Hen-man n'eo ket e vrud e-unan a glaske. Ar bardonerien a zirede d'ar gouelioù brezonek a veze souezet alies, pa veze diskouezet d'ezo ar beleg en deveze reizet an devez, kollet etouez ar re all, ken izel, ken kuzet, prest atao da gemer ar renk diweza, levenez awalc'h en e galon ha war e dal, gant ma welfe e Vretoned start en o feiz o tihuna da garantez Breiz.

Er bloavezh 1907, an aotrou Cardinal a voe karget gant an aotrou 'n eskob Durbillard da ren ar gelaouenn « Feiz ha Breiz ». « An aotrou Perrot, kure a genlabourer gant e berson » a lavare an aotrou 'n eskob war e aotreadur.

Da viz c'houevrer 1911, an aotrou Cardinal o veza bet anvet da rener e ti Sant Jozef e Kastell-Paol, an aotrou Perrot a jomas e-unan war « Feiz ha Breiz », ha derc'hel a reas d'e garg betek e varo, epad 33 vloaz.

Nag ar Bleun-Brug nag ar brezoneg ne rajont d'an aotrou Perrot dizonjal oa beleg.

Karout a rae al lidou kaer hag ar ganaouenn iliz, ha sevel a reas eul laz-kana (chorale) evit ar plac'hed yaouank.

Buhez nevez a roas da bardon « Sant Yann al laboused » a veze graet en eur japelig didrouz kluchet e stankenn Kergournadec'h.

Gant ar bôtred yaouank eo e kare beza. Sevel a reas evito eur patronaj nevez ha brud a redas eus pôtr St Nouga n'o doa ket o far war ar c'hoariva.

Pellaraok ma oa meneg eus an « Ykam », an aotrou Perrot en doa e gelc'h-studi, hag ar gouerien yaouank e serr distagella o zeod er peziou-c'hoari, a zeske e skol o c'hure anaout ha karout o Doue, o Breiz, hag o micher.

D'ar zul, pa veze e dro da brezeg, ne veze ket eur grik en iliz.

Ar vouez a oa krenv ha plijus daoust ma chome eun tammik re war ar memez ton ; ar galon a oa tan enni ; ar spered a oa lemm ; ha war an teod e rede eur brezoneg flour, digemmesk, pinvidik, a oue gwiska ar c'haera menozioù en eun doare ken koant ha ken fetis ma kave dices ar barrestoniz gwelout o c'hure-bihan o tiskenn eus ar gador.

D'ar poent m'oa rouez kenan an emgleioù-se, an aotrou Perrot en doa e Sant-Nouga eun « asurans » kezeg.

Ar pez a blije c'hoaz ar muia er beleg yaouank, dilorc'h oa, ha leun a vadelez evit ar paour. An aotrou Gwilhou, person Odet, unan ivez eus lod gwella brezonegerien hag a zo bet aet da veleg dre an aotrou Perrot, en deus bet e welet o rei d'eur paour eur roched nevez pa ne jome mui gantan e-unan nemet unan goz hag a oa mat da vont e sac'h ar pilhou.

Da viz meurz 1914 e teuas urz d'an aotrou Perrot da gwitaat St Nouga. Anvet oa da gure e parrez kanton Sant-Thegoneg, gant an aotrou Sanin, ginidik eus Sant Venal, Kastell-Paol, unan eus prezegeerien vat an eskopti.

E SANT THEGONEG

Kerkent ha ma tigouezas an aotrou Perrot e Sant-Thegoneg e poanias a zevri da zila er speredoù ar feiz krenv a sklerijenne e hini ha da greski en o c'halon ar garantez evit Doue a verve e dlabarz ennan.

Abarz nemeur, dre nerz e aked e voe gwelet o sevel eus an douar mogerioù ar patronaj. A vec'h ma voe echu an ti nevez-man, gant pegere bras mall paotréd yaouank ar barrez a en em vodas ennan evit selaou kentelioù talvoudus an Aotrou Perrot ! Boda a reas neuze eur c'halz anezo en eun arzao, arzao « Paotréd Sant-Thegoneg » o levenez vrasc evel hini o bleiner gouziek oa beza alies un-

net evit pleustri war gement a c'hell rei laouen digez hag ober vad da eun den yaouank. Ev't-se ar strollad c'hoarierien eus o zouez a zeskas peziou-c'hoari kaer tennet eus misteriou hor feiz hag eus istor hor Bro evit displega dirak o c'henvroiz hag er parrezioù tro-dro. En eun nebeut « C'hoarierien Sant-Thegoneg » a deuas da veza brudet, hag ar c'hure nevez a oa ennan eur fougere vras ha santel ouz o gwelet oc'h ober vad a ziwar leurren ar c'hoariva. « Diwar c'hoari, kelenn », eur ger hag e veze alies war e vuzellou.

Unan eus youlou brasa an Ao. Perrot oa dizelei war gement tachenn fiziet ennan eneou galvet d'en em ouestla holl da servicha Doue.

Pa en deveze bet an eurvad da gaout unan bennak, e levez a veze bras. Goudeze, ne ehane dre e wadelez da skoazella an ene galvet, da jom sentus dalc'hmat ouz mouez Doue. An Tad Jakez Kerrien bet kelenner e Kloerdi bras Poitiers hag hirio pennrener skol di Tadou Picpus e Chateaudun, a c'hellfe lavaret penaos an Ao. Perrot en deus her zikouret da zelaou ervat Mouez Doue ouz e c'hervel da veza e veleg.

An Ao. Perrot ne reas koulz lavaret nemet tremen dre Sant-Thegoneg, n'eo ket c'hoaz ankounn'haet eno : Brud an Ao. Perrot a zo bras e Sant-Thegoneg : biskoaz er barrez-se kure n'en deus gouezet gounit kalon ar baotred yaouank ha rei lusk d'ezo warzu ar mad evel an Ao.

Perrot. » Eur beleg hel lavare d'in n'eus ket pell, hag a anavez mat Sant-Thegoneg.

Ar brezel a viras outan da genderc'hel gant e ero...

Pevar bloaz hanter a dremenas an aotrou Perrot « war al laezioù » evel ma lavar e-unan, hag ar groaz a vrezel a deuas gantan d'ar gêr. E eurusted oa ober vad n'eo ket hepken d'ar c'horfou met dreist-holl d'an eneou. Eun deiz o komz brezoneg ouz eur zoudard breizat mac'hagnet ha kollet gantan e anaoudegez, e lakeas spered an den kaez-se war an tu d'e intent ha da zegemerout ar Zakramanchou diweza. Eur mignon hag en doa graet ar brezel en e gichen en deus roet an testi-man pa glevas oa maro : « Penaos eus bet gelllet laza eun den mat evel an Ao. Perrot ; ar brezel am eus graet gantan ; dibaot eo gwelet eun den gant eur galon ker madelezus, ker frank ha ken troet ouz traou an nenv. »

E PLOUGERNE (1920-1930)

Tud Plougerne n'int ket prest da ankounn'hat eo gwir ar c'homzou-se. En em gaout a reas er barrez-man er bloavez 1920 ha chom a eure enni da ober ar vad epad dek vloaz. Evel e Sant-Thegoneg, aman ivez ne espernas ket e boan evit gounit dreist-holl ar baotred yaouank d'an traou kaer ha dispar : evito eo e savas arzao « Paotred Dom Mikael an Nobletz », evito ec'h aozas pe e kempennas peziou-c'hoari a veze displeget d'ar goue-

Kure e St-Nouga : gant paotred e baotred.

liou dirak bagadou bras a dud. Etre an arvestou, e komze e-unan alies evit dougen an eneou dre c'heriou entanet da garout muioc'h mui ar mad hag ar gened. An abostol Sant Paol a lavare : « Ne fell d'in nemet anaout Jezuz-Krist ha Jezuz-Krist staget ouz ar groaz. » Geriou hag a oa ivez garanet doue e spered an Ao. Perrot hag a loc'he e galon warzu kalon godliet hor Zalver. Hag evit gwir troet bras oa da zével ha da displega peziou-c'hoari evit rei gwelloc'h da anaout Passion Jezuz hag e garantez evit an dud.

E garantez evit ar C'hrist eo hen douge da glask eneou d'e zervicha er velegiez. Pet ha pet en deus bet kaset warzu ar c'hloerdiou dre ar c'hoant divent en devoa da greski war an douar prezegerien ar wirionez hag obêrourien ar mad ! Meur a hini n'int ket aet da benn. O mad-oberour en em frealze o c'houzout en devoa, o bloaveziou kloerdi bihan, digaset eur vad bennak en o ene.

E garantez evit ar C'hrist eo a rae d'ezan ivez kasaat eun deskadurez a zo, hag a vez roet e skolioù Frans.

Rannet e veze alies e galon o welout ne oa ket er vro skolioù graet diouz he stum spered ha goest da c'houeza en eneou d'en em heul ar garantez evit ar C'hrist hag ar garantez evit Breiz.

Sin en defe graet ar c'homzou-man skrivet gant Paul Claudel : « Qui se douterait, à lire Rabelais, Montaigne, Racine, Molière, Victor Hugo qu'un Dieu est mort pour nous sur la Croix ? Il faut que cela cesse ! »

Ernest Psichari a ro d'eomp eur gentel pouezus en eur skriva en e levri : « Les voix qui crient dans le désert » Vus de lo'n, nos savants, nos philosophes, ceux qui mènent la cité et dirigent la jeunesse nous ont paru de pauvres ombres vides de tout contenu. »

Eurtus yaouankiz Plougerne hag he deus bet evit he sklerijenna eur beleg ken entanet ha ker gouziek ! Klevet hon eus bet e 1940 eur vamm familh eus ar Champagn, eur gristenez vat o lavarout d'eomp : « Gwelet a rit e pe stuz eman ar c'horn douar-man, dre m'eo demvaro ar feiz ennan ; o dalc'hit da yez Breiz ha d'he gizioù mat ev't ma ne gouezo ket warnoc'h eun darvoud ken euzus ! » Ar c'homzou c'houek-se tarzet eus kalon eur vaouez a Vro-C'hall a zav war va spered pa zonjan er boan en deus kemeret

Rener Feiz ha Breiz evit mirout e Plougerne ha tro-war-dro yez kaer ha gizioù santel hor Bro.

Pegen laouen e veze an dud o klevout an ao. Perrot o komz d'ezo en eur brezoneg yac'h, pinyldik hor frez ! Pegen laouen e veze hen ivez ouz o c'hlevout ! « Ouspenn daou c'hant ger pe lavarenn, emezan d'eomp, em eus desket o tarem-predi Plouiz Kerne », hag atao e veze e bluenn warnan evit gellout skriva dre ma 'z ae ar gerioù dianavezet gantan. Dre bleustr evelse hep ehan war ar yez eo e teuas d'he deski en eun doare ken dispar ha da c'hellout prezeg ar wirionez en eun doare ker skler, ken talvoudus ha ker plijus.

Retrejou ar zoudarded e Lesnéven a blije kement d'ezan ha ma plije e brezegennou d'ar baotred yaouank.

Ma poanias da zegas er c'halonou karantez evit ar brezoneg, ar yez a zo deuet d'eomp dreizan sklerijenn ar feiz, e reas kement all evit mirout ar gizioù mat. Stourm a reas dreist-holl evit pel-lat diouz ar barrez ar gwiskamanchou divalo ha derc'hel pe skigna an dilhad a c'hiz breizek. Eun droiad edomp hon daou o tont eus ar Chrouaneg hag o pignat e kichen tiez kenta ar Vourc'h pa weljomp o tremen abiou d'eomp eur plac'h yaouank eus ar barrez gwisket dizoare : « Pegen doanias, emezan neuze, kaout war an henchou loustoni evel hounnez ! Eul lazerez eneou, eun diaoulez hudur da jacha tud da dan an ifern ne deo ken ! »

Evit ma teufe gwelloc'h bemdez da zenti ouz mouez Doue ha da hench an eneou gant muioc'h a diz warzu ar baradoz, e c'halve war e zikour galloud ho sent koz ha dreist-holl santez Anna, patronez Breiz. Evel an abostol Sant Paol en deus prezeget d'eomp mirout en hor spered ar zonz eus ar c'hannaded degaset d'eomp gant Doue evit embann e gomz ha kemerout skouer diwar o feiz. Epad ar brezel all, Lilia a oa bet eun tammig dilezet ha dreze, ar feiz hag ar gizioù mat a oa war ziskar. Ar re goz a glemme eus ar fallaenn-ze. An Ao. Perrot a glevas ar c'hlemmou. Raktal ec'h en em roas korf hag ene da labourat an dachenn hanter c'hounezet gant al louzeier fall. Adalek neuze, evit ma teufe an holl da heuilh gwelloc'h skol an Iliz, e voe graet ar c'hatekiz, e Lilia e lec'h beza gra-

et er vourc'h. Pa veze eun dizurz bennak an Ao. Perrot a zave e vouez gant nerz, a zigase da zonz d'an dud peger mat oa bet o zud koz sklerijennet gant sent evel sant Kava, sant Karan. Ano hon eus bet klevet n'etis ket gwall bellou eus eur brezegenn hag a yeas betek goueled kalon tud Lilia. Eur freuz bennak a oa bet,

Kure e Plougerne...

eun dans a gav d'eomp, ar beleg neuze da rebechi d'ezo o laoskentez e servich Doue. Ar geriou-man dreist-holl n'int bet morse ankounac'haet : « O tud Lilia hag e teuit da zaotri eun ano kaer evel hennez ! Lilia, c'houez dudius al lili, c'houez dispar ar glanded, setu petra eo ar ger-ze. Bezit bepred din eus an ano-ze dre ho puzhez glan, fur ha santel ! »

Ar re gosa eus Lilia o devoa lavaret eun deiz d'an Ao. Perrot ec'h enorent n'eo ket hepken sant Kava met c'hoaz eur zant all hag o devoa eur fizians vras ennan, sant Karan, sant ar garantez, rak pa zouaras war aochou Lilia e c'her kenta d'an Arvoriz voe ar ger dispar : « Holl ho karan » hag, eme an istor, ar re-man a zalc'has warnan ar ger-se ha goudeze ne oa graet anezan nemet Karan. Eun istor ker brao a lakeas kalon an Ao. Perrot da dridal hag hen e-unan en deus gant eur blijadur divent kontet d'eomp istor sant Karan. Skeudenn goad ar zant a voe kavet ha raktal an Ao. Per-

rot a lakeas rei d'ezi eur gwiskad liou nevez. Pegen laouen e voe tud Lilia, ar re goz dreist-holl o welout adarre skeudenn ar zant bet ken metulet gant o c'hentadou ha ken karet ganto. Abaoue ar zil ziweza eus miz Eost 1925, skeudenn sant Karan a vez dougenet bep bloaz gant enor er brosesion a ra tro tevennou an Arvor hag evit Bennoz ar mor.

Nag a draou hon defe c'hoaz da zisplega ! Leveromp hepken eur ger eus e zevosion da Zantez Anna. N'en deus ket ehanet da ziskouez e fizians e mamm ar Werc'hez hag e garantez eviti ; n'en deus ket ehanet da zougen ar re all da vale war he roudou. Bep tro pa c'helle (e lavare e oferenn ouz Aoter Santez Anna en Iliz parrez ; alies ivez e kare mont da oferenna da chapel Santez Anna a zo du-hont etre Kerodern hag ar C'hrouaneg. E galon az ae dreist holl war-zu Santez Anna Wened. Bep bloaz e veze eno er pardon ha roet en deus da dud Plougerne eur garantez vras evit Santez Anna Wened ; abaoe m'eo bet e Plougerne e vez bep bloaz e Santez Anna Wened eur c'harrad dre dan pe zaou o pardona.

Abaoue 1920, hon eus bet an eurvad da vev e m'ignonaj an Aotrou Perrot. En e gampr hon eus a-wechou labourer a unan gantan ; meur a wech ez omp bet aet hon daou dre hentchou Plougerne, ha fiziet en deus bet ennoun e venoziou hag e vennadou, e drubuilhou hag e levenez, e stourmadou hag e drec'hiou, kalz a draou a c'hellfen displega evit diskouez pebez buhez kaer en deus renet. Feiz krenv, karantez b'rvidik evit Doue, madelez dispar evit an nesa setu ar vertuziou o deus lugernet war dremm e ene epad m'eo bet kure e Sant-Thegoneg hag e Plougerne. J. F.

PERSON E SKRIGNAG

A-vec'h e Skrignag, an Ao. Perrot a stagas d'al labour fiziet ennan gant an aotrou n Eskob eus a-berz an Aotrou Doue. Ne oa ket c'hoaz eur miz abaoe ma oa person pa glevas ar c'hlemmouman war muzellou eur vamm gristen : « Ar relijion a zo o vont d'an traon, pe gwir eman hor chapelioù koz o vont kuit diganeomp, an eil goude eben. Mein Koatkeo a zo aet da zavel eun iliz nevez gwir eo ; met n'em'aint mui e Skri-

Goloet an iliz, dismaltret, setu e pe stad e kavas an Ao. Perrot chapel sant Kaourintin Toull-ar-Groaz e 1930...

gnag. Koulskoude eno oa dleet d'ezo beza chomet. Brema eman tro chapel Sant Kaourintin Toull-ar-Groaz, a zo ivez o vont da veza gwerzet. Da belec'h ez aio ar vein ? Da zavel eun ti nevez ? Da gempenn an henchou ? Doue hepken her goar. » An Ao. Perrot ne ankounac'haas ket ar c'homzouse. Hen diskouez a reas hed e vuhez a berson.

Hep kaout amzer da c'houlenn ali digant den, ez eas d'ar werz, daou zervez warlerc'h ; ha daoust da eun den eus Locmaria en doa c'hoant prena mein ar chapel (an doenn a oa kouezet) e c'hellas he frena. Siouaz ! n'oa ket awalc'h prena, red oa lakaat eun doenn nevez, kempenn ar mogerioù hag an diabarz. E pelec'h kaout arc'hant da ober al labour ? Tud Skrignag ne oant ket pinvidik, dreist-holl d'ar mareze :

« Da venezioù Skrignag.
E vez kaset an diaoul da grignat. »

Koulskoude an Ao. Person ne fallgalonas ket ; goulenn a reas aluzenn ; ober a reas eur gouel evit dastum eur gwenneg bennak. E kreiz an hanv e staged gant al labour ha d'an trede sul a viz gwengo-

lo e voe gouel bras e Toull-ar-groaz. Skeudennou ar zent a oa bet gwerzet ; ha da eur an oferenn bred ar skeudennou-ze livet a nevez a gemeras adarre hent o zi, douget war dioukoc'h paotred ha merc'hed Toull-ar-Groaz ha tro-war-dro.

Er bloaz warlerc'h e voe tro chapel Sant Nikolas, e Perideg. Houman n'edo ket e gwerz ; met an doenn a oa fall, an diabarz dismaltret, eun druez lavarout an oferenn enni. Kempennet e voe ; hag amon adarre ar zent koz, livet flamm.

1933. Daou vloaz a zo eman an Ao Perrot person e Skrignag. Klevet en deus e barresioniz o komz eus eur chapel goz d'an Itron Varia, e Koatkeo ; koz eo, a dra-zur, an devosion d'ar Werc'hez er c'horn douar-ze. Er bloaz 1388 ar Pab a roe induljansou d'ar re holl a rofe o gwenneg evit adsevel ar chapel. Eno, eur bern branellou, profou a bep seurt a ziskoueze anaoudegez vat an dud bet pareet gant mamm Doue en o c'horf pe en o ene... Amzer en deus bet da lenn skridoù koz ar barrez, dreist-holl ar re a zo anoganto eus an dispac'h en hor bro.

1931 - Chapel sant Kaourintin Toull-ar-Groaz a zo adsavet... Ar prosesion a ya da gere'hat ar Zent koz, evit o lakaat a-nevez en o zi.

Gwelet en deus ez 'oa d'ar mare-se e Koatkeo eur person, an Ao. Jegou ha ne dec'has ket eus ar vro a-z ae eus an eil ti d'egle, iwar gurz, da valdezi, da gofes, da eureuji, da noui an dud n'o doa beleg nemetan dre ar vro a-bez. Ar beleg santel-ze kavet maro, eun devez, en eur c'hroaz-hent, en e gichen e vaz hag e vreviel, a lavare alies :

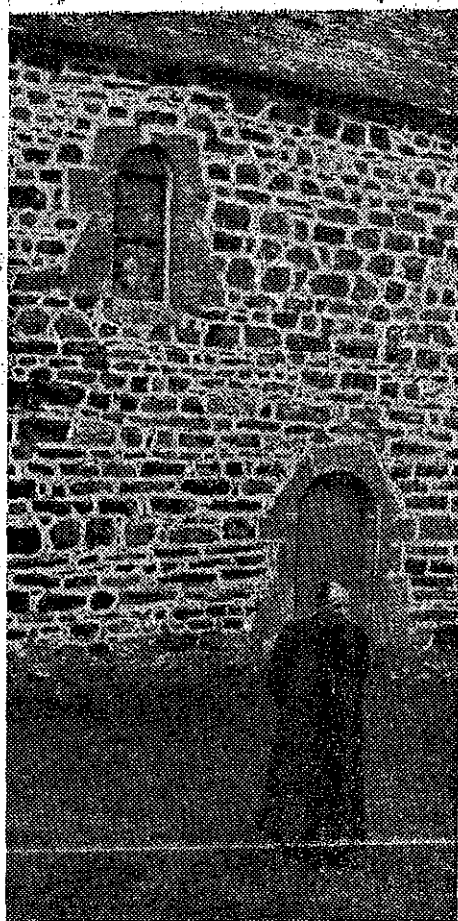
« *Keit a ma vo ar Werc'hez e Koatkeo
Ar Feiz e Skrignag a jomo beo.* »

o welout pegen izel oa kouezet ar Feiz en e barrez, o lenn komzou an Ao. Jegou, an Ao. Perrot a deuas eur sonj en spered : « Ac'hanomp hon-unan ne c'hellomp netra evit adsevel ar barrez ; goulenomp skoazell an Itron Varia. Eun dismegans vras a zo bet graet d'ezi. Gwerzet he leve, gwerzet he skeudenn. Kenta tra hon eus da ober eo ober d'ezi eur skeudenn nevez, restaol d'ezi he leve, ha diwezatoch sevel d'ezi eur maner. »

Al leve a voe restaolèt gant an Ao. Bollre. Ar skeudenn kizellet e koad gant an Ao. Chauris eus Montroulez, benniget gant an Ao. Duparc, a deuas da gae-raat an iliz parrez betek ma vezo eur chapel d'he degemeront e Koatkeo.

Prestik goude, e miz mae, e veze gwelet o tiredet 20 gwaz, 30, betek 35 zoken da gas kuzt atred ar chapel goz, ha da zibab ar vein a c'hellfe mont da ober mogerioù ar chapel nevez. Ouspenn daou vil derveziad netra nemet evit al labour-ze ! Kalz a labourer evit bennoz Doue ha netra ken : ar re a oa re, baour da labourat penn da benn evit netra a roe da vihana eun devez, daou, tri d'an Itron Varia.

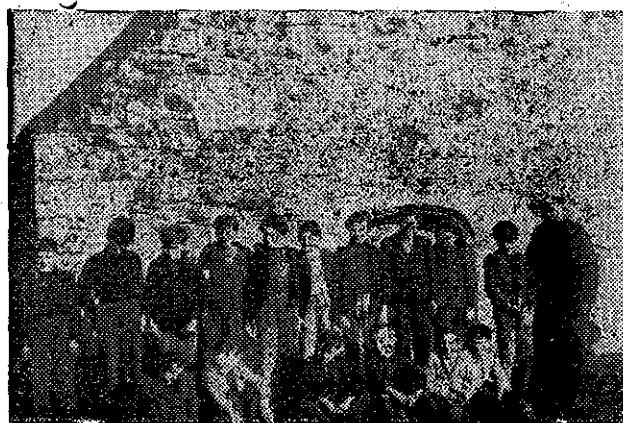
Sonj em eus c'hoaz eus em derveziouse. Ar pred a veze aozet ha debret war al leton : ha goude al labour, skuiz ar

Dirak chapel Kaourintin Toull-ar-Groaz adrenket... Gant gohel Patron Kerne 1943, an Aotrou Perrot a dremene dre zór a' chapel evit ar wech diweza...

r'horf, ar spered laouen, e tistroed d'ar ger, o komz eus ar chapel nevez a zavje hep dale war dismantrou ar chapel goz.

Gant al labourou kenta e voe dispignet an arc'hant dastumet. Met ar profou, lod bilhan, lod bras, a zirede niverus : hog e miz mezeven an Ao. Bizien, person Huel-

1943 - Skol a' zul e chapel Kerfont'h, war hent hini Toull-ar-Groaz. An Ao. Perrot dirak ar chapel gant bugale a' Menez.

goat a vennige maen kenta ar chapel dia-vaez. Houman, treuzet, evit bennoz Doue ivez gant an Ao. Bouillé, rener ar Bleun-Brug, a voe savet a-benn Hanter-Eost gant an A. Guern eus Plouigno.

Er bloavez 1937 e voe savet ar chapel diabarz, ha daou vloaz goude d'an 29 a viz gwengolo, an Ao. Duparc a deue da Skrignag, a ziskenne betek Koatkeo evit benniga an aoter vras.

Setu achu al labour vrasa. Savet he maner da Rouanez Menez-Arel. Met goude ma vez savet an ti e klasker e gae-raat, ha bep bloaz e veze graet eun dra bennak evit kaeraat ti ha leve an Itron Varia. Etre ar bloaz 1939 hag ar bloaz 1942 : tri gloc'h, unnek gwerenn a liou graet gant an A. Job Guével, skeudenn ar Galon-Zakr, bez an A. Jegou kizellet e maen gant an A. Bozec ; hag er bloaz 1942 an A. Perrot en devoe al leventez da welout o pignat ouz aoter Koatkeo evit e oferenn genta an A. Jegou g'nidik eus Skrignag.

...Ma en dije an Doue roet buhez hir-roc'h d'ezan sonj an A. Perrot oa kae-raat c'hoaz ar chapel. Evel m'eman e ano a jomo hiv-ziken stag ouz Koatkeo Fiziens an eus e teuo da wir ar pez a skrive nebeut amzer arak mervel :

« *Pa veuloc'h Mari, en ha lez,
Va eskern a drido em bez.* »

Ma lakae e holl aked da zerc'hel en o sav ar chapelioù koz ha da adsevel ar re a oa dismantret e klaske ivez en e barrez danvez beleien da c'hellout lavarout an oferenn er chapelioù-ze. « Eur beleg, emezon, ne dle ket rei e zilez, arak m'en do kavet eun all da gemeret e lec'h da genderc'hel e labour. » Pet den yaouank a zo bet kaset gantan evelse d'ar skolar-chou. Siouaz ! en eur barrez ken digristen, ken goloet a skouerioù fall, eo diaes bras da eur paotr yaouank kenderc'hel gant an hent a gas da veleg, hag e teu adarre da wir komzou Jezuz : « Kalz a zo zalvet, nebeut a ya da benn ».

E miz here diweza e lavare d'in : « Karout a rafen e ve gallet lavarout ac'hanon ar pez a zo skrivet war bez an Ao. Durand, bet person e Tredrez, eskopti Sant-Brieg : *sine peccato, sine argento, sine debito* ; eur beleg a dle mervel hep pec'hed, hep arc'hant, hag hep

Chapel I-V. Gōatkeō

dle. Ma varvan dizale e varvin da vihanā hep dle. Emgleo Sant Ildut ha Koatkeo a zo peurbæet hirio. »

Maro dizle, an Ao. Perrot a zo maro diarc'hant.

Epad e vuhez penn da benn, ha muioc'h c'hoaz en e amzer diweza, e tigure d'an holl e di, e galon hag e yalc'h.

Maro dibec'h ? Henez hepken hier go-ar hag a zo « pep tra noaz ha dizolo dirak e zaoulagad ». Evidomp-ni n'hon eus nec'h ebet. Henvelep buhez, henvelep maro. Trumm e c'helle skei an ankou : ar beleg ne rae nemet diskenn diouz an aoter hag en doa dibunet e japeded hed an hent a oa prest da vont da renta kont d'e Vestr eus e 66 vloaz buhez.

Pa voe ano da lakaat Jezuz d'ar maro ar Juzev'en a youc'he : « Ra gouezo e wad warnomp ha war hor bugale ! » O goulenn a zo bet sevenet, siouaz d'ezo.

Abaote maro Hor Zalver emaint gwall-gaset gant an holl, harluet eus an eil bro d'eben, peoc'h ebet evito.

Ra gouezo gwad an Ao. Perrot war barresioniz Skrignag, n'eo ket e malloz, evel gwad Jezuz war ar Juzevien, met e grasou pui'h ha nerzus, evit ma teuo adarre ar barrez da veza kristen evel ar re gristena.

Hag evit an holl labourioù graet e Skrignag gant an aotrou Perrot,

Doue r'e baeo

Hag Itron Varia Goatkeo !

A. K.

**

P'hon devezo meneged c'hoaz ar park prenet gant an A. Perrot ev't sevel eur skol gristen da baotred vihan Skrignag, hon devezo displeget dre vras buhez ar beleg a laka hirio Breiz e kanv.

Re all o deus kanmeulet e labour vreizek. E labour-beleg n'oa ket anavezet awal'h.

Buhez an Ao. Perrot, hep mar, a vezo skrivet eun deiz en he hed. An istorier a c'hello poueza neuze war ar skoilhou, war an enebiez en deus kavet ar beleg d'razan.

Kant kwech en dije bet lec'h da fall-galon m'hen dije bet klasket e zigoll er bed-man. Ne roe ket e boan evit moneiz ken dister.

Dre-ze netra ne rae d'ezan kila dirak an dever hag evel an abostol sant Paol, e c'helle lidañ gant al levencz e kreiz e drubuilhou.

N'eo ket d'an den azeza e kador varn an Aotrou Doue.

Ar Skrivagner

N'hon eus nag amzer, na plas en niverenn-man da gomz kalz eus **an Aotrou Perrot, skrivagner**.

Da c'hortoz hen ober, e vefe kavet er bajennoù hag a zo holl d'ezan, roll a skridoù brasa ha talvoudusa a zo diveret diouz e bluenn.

Setu hen, renket gantan e-unan :
"Va levr hirra emezan eo **BUHEZ AR ZENT**, skrivet ha moulet er bloaz 1910.

A hent all evit c'hoaz n'em eus savet nemet peziou c'hoari :

Alanig al Louarn (1905).
Dragon st Pol (1908).
An Aotrou Kerlaban (1922)
E tal ar Poull (1928).
Distro an Itron Varia da Goatkeo (1933).

Troet diwar ar gwenedeg :
Ar c'hornandoned.
Mouez ar gwad.
Nikolazig.
Salaun ar Foll.
Ar c'hemener.

Troet diwar ar galleg :
Yann Landevenneg (J. Cornou)
War roudou an Tadou (Danio)

Lavarout a c'heller avat eo bet an Ao Perrot eur beleg santel, leun a fe'z, leun a garantez, c'hoantek da welout ar vad oc'h en em astenn, ha dizamant ouz e boan.

Ha pegwir eo dre ar boan degemeret dre garantez evit Doue e vez dreist-holl salvet an eneou, e c'hellomp kredi en deus an Ao. Perrot graet e lod.

Trizek vloaz e Skrignag ! — ha pa ne ve ken — nag a rann galon evit ar person tener ma 'z oa, oferenna bep sul ha prezeg en eun iliz c'houllo.

Nag a boan gorf ev't ar c'hoziad m'oa breman, rankout redek eur barrez ken bras ha ken diskompez, war droad, lodennet holl e zivesker gant ar c'hoenv-goazied.

Nag a c'hlaç'har evit ar beleg breizat gwelout e barrezioniz kel laosk en o fe'z kristen, ha ken troet da zilezel o yez brezonek.

An Ao. Perrot en deus hadet en daelou hag er gwad. Unan bennak a eosto el levencz.

E veritou a zo act d'e heul. E oberou a jom war e lerc'h.

Splann int dirak pep den.

F. G.

Troet diwar ar c'hembraeg :

Eun nozveziad reo gwenn
En o eil bugaleaj
An divroad
Ar Vamm

Peziou ha n'int ket bet embannet :

Pasion Hor Zalver.
Ginivelez ar Mabig Jezuz.
Silvidigez.
Eun tad en devoa daou vab.
Jili Breiz.

Ar Gasoni.
Ar blogorn.
Ar melen hag ar gwenn "

Menegomp c'hoaz kantikou evel "*Beleg da viken*", gwerz I. V. Goatkeo hag all...

Eur ger kepken breman :
Eun den hag en deus savet kement a skridou, (ha n'eus meneg aman nemet eus ar re vrasa) e serr ren ar Bleun-Brug ha Feiz ha Breiz, ha kas en dro e labour-beleg, a rank beza bet eur poanier ; c'hoant hon defe lavarout : eur "marc'h-labour" !

An Tan a vez er galon a daol sklerijenn ar spered, hag a ro nerz d'an den, nerz da vont en tu all d'e nerz !

Dindañ arouez ar Bleun-Brug, an Ao Perrot a vade bep bloaz Bretoned al Vornioù.

Al lennerien a glasko en niverenn man istor ar Bleun-Brug en he hed o devezo, eun distro. Ne c'hellomp ket e pajennoù eur gelaouenn lakaat danvez eul levr. Lavaret hon eus uheloc'h pegoulz, pelec'h, penaos a savas an Aotrou Perrot ar Bleun-Brug.

Kavout a reot aman hepken nebeut envorennoù o deus bet ar vadelez da zigas d'eomp an A. E. Ar Moal (Dirnadour) mignon bras ha bet kenlabourer epad pell d'an Aotrou Perrot, hag H. Caouissin sekretour ar Bleun-Brug.

1905-1927

...Pegoulz e ris anaoudegez gant an Ao. Perrot ? Da vare e oferenn genta ha goude, gant muioc'h a zigarez, pa oa kure yaouank e St-Nouga, nevez savet gantan ar Bleun-Brug.

Aman e Treger, Goelo ha Kerne, e oa bet krouet wardro an hevelep mare gant A. Bocher (ar Yeodet) ha me, Breuriez ar brezoneg, hag e tegouezas d'ni kas, eur blocvez da Vleun-Brug St-Nouga, pevar ugent eus bugale ar Vreurl'ez dibabet etouez ar re wella e pep parrez.

Diwar neuze en em gavjomp da gerzout a-gevred war eun dachenn, hag a bleustrem pep hini en e gorn e-unan ha goude ar brezel 1914-18, e voe divizet etrezomp 'n' em harpa startoc'h starta evit kas, kement ha ma c'helljomp, an

ero da benn. Kastell-Paol dibabet gant an A. Perrot a welas ar Bleun-Brug oc'h adsevel e vanniell, e 1919, hag o kregi da ziazezan, e lezenn. Brasa kammad e voe graet da heul, eo divizout evit-mat mont d'ober gouel ar Bleun-Brug dre bevar c'horn Breiz, mont d'ober bep eil, tro ar pemp eskopti. Dija e oa bet kelout mont da Wengamp e 1914 nemet ar brezel a harzas.

Ker Lesneven a welas, me gred, ar c'henta Bleun-Brug *babeer Breiz*. Goude se, Kemper, elech ma tetrvezas an Aotrou 'n Eskob Duparc dont da ren ar bodadegou studi. Graet gantan e gresk en e vro c'hinidik, drugarez d'ar stourmer divrall ma oa an Aotrou Perrot, ar Bleun-Brug a gredas neuze ober lamm en Eskopti St-Brieg ha Landreger er bloaz 1925, ar gouel'ou a voe graet e ker Wengamp. Renet e voent a zoare gant an Aotrou 'n Eskob Serrand hag heuliet gant eur mor a dud da zevez an abadenn-c'hoari hag an ambrougadeg.

Gwened a oa e dro, ha ne c'houlenne ket gwel. Mont a rejod d'ober gweladenn d'an AA. Eskobien ha, gant o asent hag harp galloudus an AA. Guillevic ha Buleon, e voe lakaet plen ha kompez pep tra. Savet e voe war an taol, eur Bleun-Brug gwenedour hag ar goueliou graet, lod e ker Wened, ha lod e Santez Anna,

Neh lec'h ne voe gwelet na kaeroc'h na frouezusoc'h ! an Aotrou Perrot a dride gant al levenez...

Ha mont a krafer breman betek Roazon ha Naoned ? Ni hon daou, an A. abad Joanno, person Plijidi ha me, hag a oa bet degemeret dija gant an Aotrou 'n Eskob Gouraud a gredas gant an Aotrou Perrot e oa dleet bruda betek harzou Breiz ano an emzao katolik ha breizat.

Ar C'hardinal Charost ken bras e vadelez ha ken uhel e spered, a reas eun degemer c'houek d'an eiz a vrezonegerien a oamp aet d'e welout hag hep n'hon dije goulennet netra digantan — ne gredemp ket —, a reas d'eomp ar bro-mesa da veza hen e unan penn-rener kenta gouelou a rafe ar Bleun-Brug e Ker-benn Breiz.

An avel a c'houeza a du evel ma rae ha ni betek Naoned. An Aotrou 'n Eskob Le Fer de la Motte hon lezas war varteze, c'hocont d'ezan anaout hiroc'h diwarbenn ar Bleun-Brug ; hogen beleien eus ker en em ziskouezas prest da rei d'eomp an doan da lida eur gouel e touez Bretoned Naoned, millieroù anezo deuet di eus Breiz Izel.

Koulskoude ar Bleun-Brug a jomas e Breiz Izel hag e ker Ventroutez e voe lidet gouelioù 1927. D'ar mareou-se, dre ali hag asant e grouer, e voe lakaet dre skrid reolenn ar Bleun-Brug ha diskleriet fraez ar pal en doa c'hoant tizout.

En deiz a hirio, ar gelennadurez se, bet adveret hag adstummet etre an A. Perrot hag an A. Le Fur, eus Skol Veur Pariz a ziskouez beza an hini a dle lakaat hor bro, evit mat, war hent he silvidigez.

Graet he doa berz dija, e kerz ar bloaveziou 1924-1926, pegwir e voe krouet drezi, e pep rann vro Leon, Gwened ha Treger eur Bleun-Brug gant e vureo e unan. Hini Treger, dindan renadurez an Aotrou Brochen, hizio vikel vras Eskopti Sant Brieg, a zastumas, e berr amzer, eun dornad brao a izili.

DIR NA DOR

1928-1942

Ober d'ar Vretoned karout o Breiz en eur rei d'ezo hec'h istor hag he zud-meur da anaout, setu petra glaske an Aotrou Perrot gant e Bleun-Brug.

« Nag e ra vad, eme an A. Perrot, klevout ano eus amzer dremenet hor Breiz. » « Ke-ment Breizad a gemere perz er gottelioù

kaer-se a c'helle lavarout evel dan.

E Lesneven da skouer, pa voe graet ar c'hendalc'h e 1928, evit enori ar 500 bloavez ma teuas an Dug Yann V d'ar Follgoat da drugarekaat ar Werc'hez da veza roet ar peoc'h da Vreiz.

Klevet em eus alies an Aotrou Perrot o konta pencos eur c'houer a ziwar dro ha ne lenne ket moarvat ar c'hazetennou ha ne ouie ket e raed gouel ar Bleun-Brug, a ziredas war ribl an hent pa glevas mouez skiltr ar biniou hag an trompilhou. Pa welas an ambrougadeg, marc'heien, floc'hed, duked ha dukesed, lod war varc'h, lod war droad, hag ar bobl o dont da heul leiz an herit, e redas da gerc'hat e hanter tiegez. Hag o daou e tistrojont en o dilhad zul, da welout ha da heulia « ar prosesion kaer » az ae warzu ar Follgoat.

Er bloaz 1929, abostol Breiz, an den santel M'kael an Nobletz eo a voe enoret e Bleun-Brug Douarnenez. Evit ar c'hendalc'h-se ha n'eo ket dizonjet c'hoaz gant Keriz, eo ec'h ijinas an Aotrou Perrot taolennou kaer istor Breiz a voe displeget war ar c'hoariva.

« ...Nag e ra vad, eme an A. Perrot, klevout ano eus amzer dremenet hor Breiz... » (Bleun-Brug Lesneven 1928).

Menegomp c'hoaz Bleun-Brug Pleiben e 1935. Er bloaz-se, e felle da dad ar Bleun-Brug digas da zonj d'e genvroiz ez oa mil bloaz abaoe, m'oa bet d'istroet an abad Yann d'e Vanati Landevenneg ha m'en em lakeas e penn ar Vretoned evit diarbenn an Normaned o devoa aloubet ar vro hag he gwaske dindan o zveid. Evit kloza ar c'hendalc'h ar vrugerien a heulias an Aotrou Perrot betek Landevenneg a vir c'hoaz dismantrou an abati brudet. Eno e voe oferennet evit Breiz ha komzou entanet an Aotrou Perrot a veulas Bretoned an Xvet kantved da veza stourmet ker kalonek evit djeubi o bro.

Rosko eo a zegemeras ar Bleun-Brug er bloavez warlerc'h. Tud a c'hwad eo Roskoiz, ha pa reont eun dra n'eo ket diwar hanter.

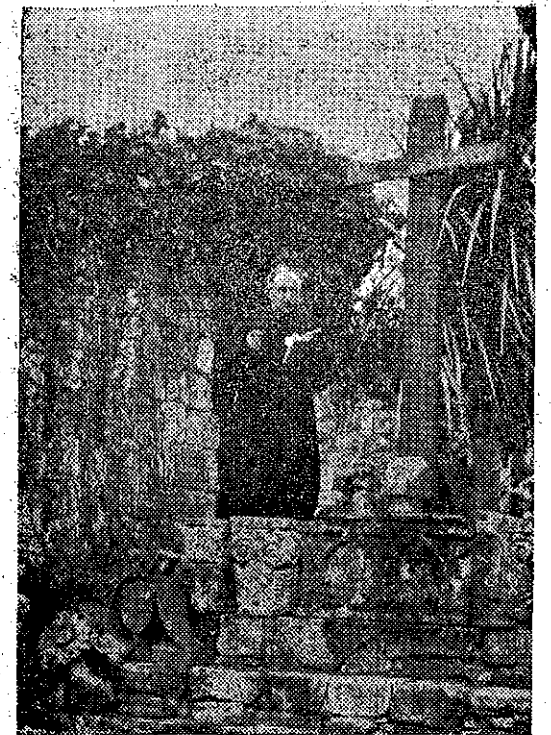
An Tad Albert Le Grand, eur Montroulezad skrivagner buhez sent Breiz eo a felle d'an aotrou Perrot rei d'anaout e Rosko. Prosejon ar Seiz sant, diaze-zourien eskoptiou Breiz a voe eun dudh, gant ar c'hantikou brezonek a dregernas dre ger.

1937... eun darvoud bras c'hoaz da envori : milvet bloaz adsavidigez Breiz gant Alan Varvek ha Yann Landevenneg. Daou dra a jome garanet e spered pep pardonner : prezegenn vrezonek an Aotrou Trehiou eskob santel Gwened ha Keranna, ha Breizad rik, hag ar prosejon war vor gant relegou sant Gwenole a voe kerc'het eus Landevenneg. Dindan eun heol skedus, erm'nigou Breiz o ficha war ar gwerniou, luskellet gant ar mor ha gant ar c'hantikou brezonek, ar vrugerien hag an Aotrou Perrot dreist pep unan, a dride gant al levenez hag a bede kalonek ar zant hag a zo bet ken bras a levezon war ar vro man.

Kantved ar Barzaz-Breiz eo a vennemp lida e Ker-benn Bro Gerne, e 1939. D'an deiz ma tlee seni kleierigou ruz wenn ar Bleun-Brug kloc'h an tan eo a zonas : ar brezel a oa digor.

Hag ar Bleun-Brug ne reas ket e gendalc'h aozet ken mat.

Ar Gouel diweza en devezo graet an Aotrou Perrot gant ar Bleun-Brug eo hini Landreger e 1942. Pemp kant vloaz a oa eo maro an Duk Yann V. An A.

E Landevenneg : an A. Perrot o tigeit Arvest « Yann Landevenneg » diskleriet etre dismantrou an abati brudet.

Perrot a felle d'ezan kas ar Vretoned da zaoulina war bez an Duk mat a renhas Breiz eurus ha pinvidik, hag a zo beziet e iliz veur Landreger skoaz ha skoaz gant Sant Erwan paeron Breiz.

An eurvad en devoe da welout e Vretoned sentus outan atao, o tont niverus d'ar gouel, ha frealzet e voe e galon o welout eno, ken niverus ha ken kaer yaouankizou ar Vro, tan ar garantez vro o virvi en o c'halon, oc'h ober d'ezan eur c'haer a gurunenn.

Maro eo Tad ar Bleun-Brug. Ar Bleun-Brug a ra breman eun ehan, eun ehan hepken. Hogen dont a raio a nevez en dro an deiz ma vezo gwelet diskibien feal an Aotrou Perrot o kenderc'hel d'ober Tro Vreiz...

H. C.

A greiz moula an niverenn-man e teuomp da glevout eo lakaet an A. Chaloni Fave, rener an YKAM da rener ar Bleun-Brug.

Eur c'helou laouen evit ar Vretoned. Feiz ha Breiz a ginnig d'ar rener nevez wella gourc'hemennou.

« Ho kortoz a ran gant levez !... »
E oan o paouez lenn ar geriou-se en
eul lizer a resevent digant an Aotrou
Perrot, va Mestr, d'an 13 a viz kerzu
pa deuas va fried d'am c'haout, eun dris-
tidigez evel n'em boa ket gwelet c'hoaz
en he daoulagad... Gant bec'h e lavaras :

— Klev... an Ao. Perrot a zo... maro !
Chom a raen stenet hep gellout dista-
ga eur grik na skuilh eun dael.

Hag evel eun den mantret, e sellen
c'hoaz ouz al lizer a oa em dorn, e lizer
diweza, a zigore dre ar c'homzou-man :
« Ho kortoz a ran gant levez ! » hag
ouz ar pellskid a zegase ar c'helou skri-
jus : « Re wir oa siouaz ! Maro oa an
hini a garen evel eun tad, hag e oan
ken tost d'e galon, unanet ma 'z oamp
hon daou gant eur garantez vrasoc'h
c'hoaz eget an hini a zo etre tad ha
mab : unanet e oamp dre ar spered !
Hag e chomen abafet o klask gouzout
penaos e oa maro va Mestr... »

Gouzout a raen oa aet d'ar zul da cha-
pel Toull-ar-Groaz da lavarout oferenn

sant Kaourintin. E sonjen neuze e oa
bet skoet-trumm marteze, gant eun taol
gwad, rak meur a wech en devoa lava-
ret d'in :

— Gwelet a ri, eun deiz e vezin kavet
maro war an hent en eur zistrei eus unan
pe unan eus va chapelou... N'eo ket
yac'h ken va gwad, ha bec'h bras am
eus o vale ! Ha koulskoude ret eo d'in
mont !...

Eun eur goude e klevis ar wirionez
skrijus : lazete oa bet en eur zistrei eus
chapel Kaourintin Toull-ar-Groaz !...
Ne oan ket evit kredi oa bet drouk-lazet
Person kalonek Skrignag, ar beleg santel,
an den madeleuz e kenver an holl, ar
Breizad birvidik, an hini gwella eus ar
vrezonegerien, abostol Feiz ha Breiz !

War an taol, e seblantas din beza
beuzet en denvalijenn, o santout ez oa
eun merz galloudus torret trumm ! Evi-
don-me hag a veve en e serr abaoe
daouzek vloaz, a gerze dorn ha dorn
gant an eus merzet ar gwall-daol-se
rak ar C'houlouenn, ar Sturier ma 'z
oa an Aotrou Perrot a oa tremenet !

Diahelet, e kemeris hent Menez-Are
a gavis, en deiz se henvel ouz hini eur
c'halvar !

Sioulder ar maro, sioulder ar c'hanv
a blave war ar menéz, a blave en dro
d'ar presbital ken degemerus, hag en eur
dreuzi al liorz bihan e sellis dre gustum
ouz prenestr e gambr ! E zremm seder
n'en em ziskouezas ket !...

Er zal vihan, er zal elec'h ha tegemere
laouen atao e vignoned, astennet oa war
ar varv-skaon, e kousk ar maro !...

• Neuze hepken, e harz e gorf yen, e
ouelis !...

Va zellou stag warnan, e c'hortozen
c'hoaz eun dra bennak, eur ger bennak
digantan, e prederien war e varo !...

Aet e oa eta gant gouel Kaourintin
abred diouz ar beure da lavaret oferenn
Patron Kerne da chapel Toull ar groaz,
adsavet gantan trizek vloaz araok, pa
deuas da berson da Skrignag.

Aet e oa en hent gant e gurust-bihan
goude beza laket en e sac'h du eun tamm
bara sec'h... A-walc'h e oa evitan, ha
koulskoude an hent a oa hurr ha fenn :
peder leo mont ha dont !

Er chapel yen, goullou, e galon rannet,
Person Skrignag a oferennas dirak seiz
den hepken !

Pedi a reas evit e barrezionz keiz, la-
zet tan ar feiz e kalonou kalz anezo :
pedi a reas evit ar peoc'h, evit an dud-
se hag a strev ar strafuilh hag ar muntr
dre ar vro.

E welet a ran mat o tistrei d'ar ger,
— rak pet gwech n'am eus ket graet an
hent-se gantan, — o lavarout e chapeled
hag o prederia war e gefridi a bastor...
Souden eun ten a darzas ! An Ao.
Perrot atao gant e hunvre marteze a la-
varas hepken :

— Petra zo ta ? » Hag eun tenn all
e ziskaras. Eur glemmadenn doanuis !...
Ar c'hurust, strafuilhet a semplas.

Traou souezus a zo a-wechou er vu-
bez : Ne oan ket e k'ihen va Mestr d'ar
mare skrijus-se ! Ha koulskoude d'an
eur-se, ma voe gourvezet war an douar,
beuzet en e wad, e oan o adlenn eus e
k'iri entanet, hag e sonjen : Pebez stour-
mer !... D'ar mare-se dres, cir Stourmer
a goueze ! Kreizteiz e oa !...

Da z'z eur diouz an noz, Yann-Vari
Perrot, abostol Feiz ha Breiz a reas e
ghanad diweza hag a dremenas.

Hep anaoudegez eo bet kavet war att
hent...

Hogen, m'en deus gellet gwelout
edo ar maro gantan, sur oun en deus
kinniget e vuhez evit silv digez e Vreiz,
evit e barrezionniz hag e z'skibien ni-
verus...

Maro skrijus a leverer ! Torfed hu-
dur dreist-holl evit an den fallakr en
deus kredet laza eur beleg santel, en den
a galon aour evel an Ao. Perrot.

Goude eur vuhez kaer, pebez maro
kaer kentoc'h ! Beva evit Breiz ha mer-
vel evit Breiz !

Beva dismeganset, dislavaret, ha mer-
vel lazete en eur lezel war e lerc'h, dirak
an dud, oberennou gouestlet da Zoue ha
da Vreiz : *Feiz ha Breiz, Buhez ar Zent
ar Bleun-Brug*, eun ti da Vamm Doue ;
chapel keltiek Koatkeo hep konta ke-
ment a boaniou korf ha spered, betek
e eur diweza !

Maro kaer evit eur stourmer evel an
Ao. Perrot kouezet war an dachenn, e
kreiz e vrud, e ene prest da n'jal eus
traonienn an daelou betek bro an eu-
rusted peurbadus.

Ar maro-se ne oa ket evit e sponta !
Ha n'en devoa ket lavaret d'in eun deiz :
« Me garfe mervel en eur prizon en
eul lavaret va chapeled pe war an hent
en eur ober va dever a veleg, evel Klao-
da Jegou, diweza person Koatkeo ha n'eo
ket em gwele !... Petra 'ri, eur stour-
mer a die mervel war dachenn an em-
gann ! »

Fromet e oan ouz e glevet e komz e
velse, hag e liviris d'ezan !

— An diwezata 'r gwella ! Breiz he
deus ezomm ac'hanoc'h c'hoaz !

— Kaout a ra d'it ? Bah ! n'oun mat
ken da netra, re goz oun breman ! Eus
ar bed all me a bedo evidoc'h hag oc'h
harp'n holl da gendec'hel gant an ero !

Hag e frote e zaouarn en eur vous
c'hoarzin...

Ne oan ket evit kredi e vije deuet ker-
buan all da wir ar maro-se evit va
Mestr. Morse ne vije deuet em spered
eun drouk-lazerez !

Hag epad ma choime va zellou war e
zremm gwenns'n ha difinv evit atao, e
verzen, evel n'em boa ket graet c'hoaz
dirak ar maro, tra wir an ene divarvel...
Santout a raen neuze ne oa ket maro va
Mestr, edo c'hoaz ganeomp e spered
kaer o c'houeza warnomp !

E gorf a oa bet skoet, diskaret, met nann e ene. Eno eo eman hor frealzi-digez.

Ar sonjou-se a dreuze va spered en nozveziou d'weza a dremenis e tal korf va Mestr...

Gwellet em eus ivez pegen karet e oa : e vignoned o tiredet eus pevar c'horn a Vreiz, koz ha yaouank, o ouela evel bugale kollet ganto o zad, o saludi evit ar wech diweza ar soudard kouezet war dachenn an emgann, ev't e Zoue hag e Vreiz !

C'hoant hon devoa bet o divije gellet e holl vignoned gwelout e zremm betek ar mare ma vije serret warnan an arched, e zremm peoc'hus ha miret kaer. Dre c'hras Doue, penn ar beleg gredus hag ar Brezad kalonek a jome fresk evel hini eur zant !

Mare fromus ivez gwelout an Ao. 'n' Eskop Duparc e unan stouet dirak korf e zervicher feal, an daelou en e z'oulagad !

D'an abardaez hon eus kaset hon Tad da Goatkeo... Eno, e kichen eur beleg santel eveltan, maro eveltan, merzer eveltan, eo en devoa goulennet ober e gousk diweza (1) e skeud Ti Rouanez Menez-Are.

Graet eo bet ho youl, Mestr !. An heol a skede epad ma raemp hent ganeoc'h evit ar wech diweza, warzu ar chapel goant-se hoc'h eus adsavet en he c'haer d'an Itron Varia, e traonienn didrouz Koatkeo, deuet da veza, drezoc'h eul lec'h, eun ano hag a skedo keit ha ma vevo Breiz !

Epad ma heuliemp an arched ho touge d'ho pezh, dre ar wenojenn-se a gerze dreizi-ganeoc'h ar prosesion da hanter-Eost, va c'halon a lammas pa glevis Roman Divi ha Gwenael, an tri gloc'hig ho poa laket e tour skanv Koatkeo, evit gervel an dud war 'n-hed teir leo. Oue-

(1). — Setu aman skrid ar bapereññ a lezas an Aotrou Perrot warlerc'h e varo :

« Karout a rafen a walc'h, e vefe beziet va c'horf, er c'horn-tro etre chapel diavéz I.-V. Goatkeo hag e chapel dia-barz, e tu ar c'huz-heol dirak prenestr sant Divi.

Ha war va bez e c'hellfec'h evit diskouez va devoision d'ar Werc'hez, lakat ar

Luc'hskeudenn a bajenn 18, hag a ziskouez an Ao. Perrot o leñ e vreviel, azezet war mogeriou koz chapel Koatkeo, e weler mat al lec'h m'eo beziet : en tu kleiz da Werc'hez Goatkeo, dirak an prenestr.

la a raent ho sklerierigou, Koulskoude, kaout a rae d'hi e strevent dre o daelou eul levez a varadoz, evel m'o dije bet c'hoant da lavarout en ho lec'h :

« Ho kortoz a ran gant levez ! »

Hag e kasent d'in sonj ivez eus ar c'homzou-man ho poa ken alies gwec'h distaget, Mestr, doujet, en ho kalvadennou da zikour sevel chapel Koatkeo :

An hini a zavo ti d'ar Werc'hez

Er bed man,

Ar Werc'hez a zavo ti d'ezan

Er bed all !

Hag e gwirionez, dal m'ho pezo skoet war dor ar baradoz, he devozo lavaret ar Werc'hez d'He Mab :

« Dre ar c'horf en deus Ho touget,

« Dre ar laez en deus Ho maget,

« Dre an divrec'h o deus Ho lusket,

« Digorit d'ezan Me ho ped ! »

Hag an Doue maro war ar groaz en devozo respontet d'E Vamm :

« Ra vezo deuet mat er baradoz

Abostol Feiz ha Breiz ! »

Pedenn Bleimor da Dadou ar Vro a zavas neuze d'ani spered :

« P'emaomp skuiz el labour, d'hon harpa [darmjet,

Roit d'eomp nerz e kreiz hon anken,

Gwarantet Breiz da vrviken !

Mestr, al le a reomp hizio, ni ho tiskibien glac'haret, e talc'himp atao d'ho mennad ha d'ho kourc'hennou.

Gant muioc'h c'hoaz a feiz, a oanag hag a nerz-kalon e kerzimp breman war an hent hoc'h eus diskouezet d'eomp, hag a zo hizio santeloc'h ha skedusoc'h p'eo ruziet gant ho kwad a verzer !

Kenavo !

Kenavo an deiz m'ho kevimp adarre gant ho mousc'hoarz seder, o lavarout d'eomp war dreuzou ar baradoz komz an degemer mat :

« Ho kortoz a ran gant levez ! »

HERRI CAOUISSIN

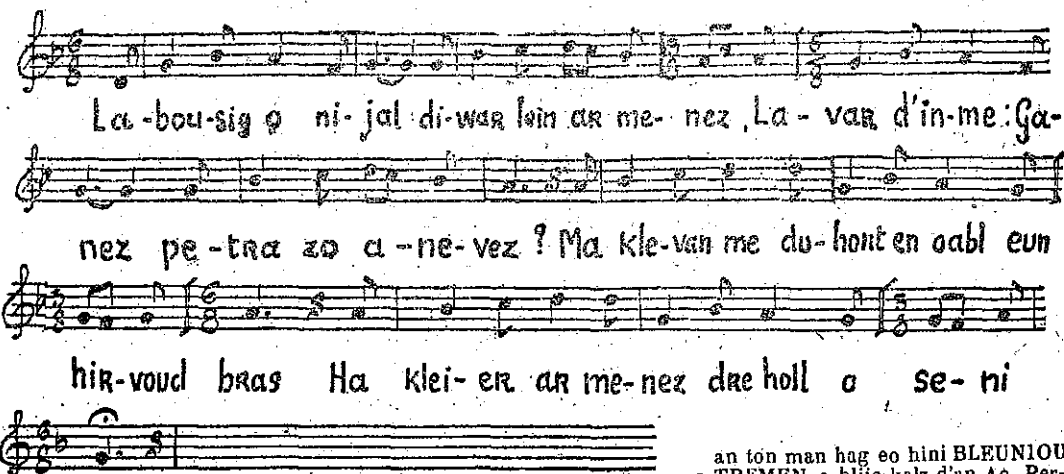
skrid-man :

Pa veuloc'h Mari, en he lez,
Va eskern a drido em bez !

Eno e gwask mogeriou ti nevez an Itron Varia, e karfen ma ne vez ket re zies... ober va c'housk diweza ! »

Y.-V. Perrot

Gwerz war Maro an Aotrou Perrot

glaz ?

an ton man hag eo hini BLEUNIOU o TREMEN, a blijje kalz d'an Ao. Perrot. Setu perak eo bet dibabet gant barz ar werz-man.

Labousig o nijal diwar lein ar menez,
Lavar d'in-me : « Ganez, pe-tra zo a-nevez ?
Ma klevan-me du-hont, en oabl, eun hirvoud bras,
Ha kleder ar menez, dre holl o seni glaz !

Ma klevan-me hirio, e-lec'h kleder skintin,
Ar glaz o seni forz, deiz gouel sant Kaour'ntin,
Petra zo a-nevez, war lein Menez-Are ?
Lavar d'in, labousig, o lavar hep dale. »

— Ma klevet o sevel, du-hont, a-us d'ar reo,
Kañvou an tri gloc'hig, e chapelig Koadkeo ;
Ma tregern ar menez, gant hirvoud ar c'hleder,
Kañv bras a zo hirio e bro ar brugeier.

An hirvoud a glevez, eo da Vreiz o lefiva,
O lefiva d'eur beleg, he difennour gwella.
Maro 'n Aotrou Perrot, ar Brezad kalonek,
Abostol Feiz ha Breiz, Mignon ar brezoneg.

Evel eun oanig mat, gant eur bleiz kounnaret,
Aotrou Person Skrignag, siouaz ! 'zo bet lazet.
Merzeriet didruet, hep eun den d'e sikour,
Nemet eur bugel kêz, nemet eur paotrig paour.

D'an daouzek a Gerzu, abred diouz ar m'ntin,
D'e vasikod bihan, war hent sant Kaour'ntin,
Aotrou Person Skrignag laouen a lavare :
« Va faotrig, hir an hent ! Mall, mall eo d'eomp bale !

« Diou leo hon eus d'ober, an henichou a zo fall,
« Berr eo da zivesker ha va re-me a wall.
« Deomp eta, va faotrig, deomp hon daouig timat,
« Pe er chapel du-hont, e vimp re zivesat. »

E chapel Kaourintin, er beure-se ken yen,
E voe oferennet dirak seiz den hepken.
Ar Person glac'haret, ha rannet e galon :
« Doue mat ! emezañ, truez, truez warnon !

« Truez am eus ouzoc'h va farrezioniz ker,
« E chomfec'h-c'houi bouzar ha diseblant er gêr,
« P'emañ ar brezel kriz, evel eur mor diroll,
« O venna gouelâdi ha flastra ar bed holl.

« Ha ne welit-hu ket, emañ, hirio an deiz,
« Ar maro hag ar spout o plava'us d'hor Breiz ?
« Setu ma lavar an do mall d'ar gristenien,
« Pedi ha pedi start, endro d'o beleien.

« Pedi ha pedi start, 'vit an dud-se zoken
« Hag a venna hor flastra evel torfetourien,
« Ma plijo gant Doue o dizalla eun deiz,
« Ma lugerno dre holl, heol benniget ar feiz ».

Goude eur bedenn c'houek da baeron Bro-Gerne
Bremañ, war-zu ar gêr, dinec'h-kaer e kerze,
Ar c'hurust 'n eur c'hoari, ar beleg 'n eur bedi,
Warno 'us d'ar menez, eun heol ruz o skedi.

Eun heol ruz a skede en eun oabl morlivet,
A-z'oc'h menezioù rouz skornet ha skarnilet
Ha war hent ar beleg an « ave » a fuilhe,
Ha Gwerc'hez vat Koadkeo, laouen, o c'hutuilhe.

Hag e weled neuze, dre ar parkou, a-dreuz,
Eun den iskis o vont, o heda an hent kleuz,
Evel eul labous preiz, a blavo eus ar vann
War eun evn'g dinoaz, souchet e-skeud al lann.

Hag ar beleg santel a lavaras neuze :
« Va faotrig, deus amañ ma klevi gant-ma :
« Hirio 'z eus trizek vloaz m'emaoun er barrez-mañ,
Ofern sant Kaourintin 'voe va ofern gentañ. »

A-vec'h ma voe gantañ e gomz peurlavaret,
Diwar ar c'hleuz, er c'harz, eun tenn a zo tarzet.
Met an Aotrou Perrot n'en devoe droug ebet :
« Petra 'zo ? » emezañ, hag hen dinec'h bepred.

Kerkent hag ar gomz-se, eun eil tenn a fuc'has,
Hag ar beleg santel, war an hent a ruilhas.
E benn treuz-didreuzet hag e wad o redet.
O welout kement-all, ar c'hurust 'zo semplet.

Piou en dije kredet e ve kavet e Breiz,
Eur muntrer ken fallakr, eun torfetour, eur bleiz,
Da daga evelse, e kuz, eur beleg paour
Eun den ken direbech, eur Breizad kalon-aour ?

Gwir Vreiziz, d'an daoul'n, rak me 'wel o skedi
Kribennou an Are, an Neñv o tigeri,
Gwerc'hez dinamm Koadkeo hag holl sent Breiz-Izel
A zo o kuruni o servicher fidel.

Dirak korf ar stourmer diskaret 'kreiz e vrud,
Eus pevar c'horn hor Breiz, e tired eur bern tud.
E-pad tri dervez leun, Breiz a-bez, o leñva,
A c'houlenn d'gantañ, eun ali diweza.

War zremm ar Breizad koz, war e dal roufennet,
Peoc'h kañvus ar maro, bremañ 'zo diskennet.
Ha kent diskenn er bez, mignonet a bep bro.
A lavaro d'ezañ o c'houeka « kenavo ».

Kenavo, tad karet, n'ho kwelimp mui er bed,
Digor frank ho kalon ha dor ho ti bepred.
Met eus barr an Neñvou c'houi a reno bremañ,
Ho tiskibien feal, war henchou ar bed-mañ.

Ha kaer en do ar-bez, kuzat ho korf maro,
An eñvor ac'hanoc'h birviken ne varvo.
Keit ha ma vevo Breiz c'houi 'vezo enoret,
Meulet, doujet, karet, gant an holl Vretoned.

D'ar bemzek a Gerzu, e Koadkeo en de z-se,
Ne oa ket eur Breizad nag eun den na ouelje.
Ronan, Divi, Gwenael, an tri gloc'hig zoken,
A strinke truezus o c'hlemm en avel yen.

A-us d'ar prajou gleb, h'iboud an doureier,
E veske o hirvoud, gant kañvou ar c'hleier,
Hag an evnedigou, war ar gwez diskabell
A fistilhe klemmus, tro-war-dro d'ar chapel.

Ha te, turzunell-gocant, hag a gane bep bloaz,
Da geñver hanter-eost, ha kana a ri c'hoaz ?
Mantret-holl e chomez kludet uhel er gwez,
Hag o c'houlenn perak o tigor er eur bez ? (1)

An arched a welez, mantellet war ar reo,
A zo ennañ kousket, diazezour Koadkeo,
Hag a c'houezas buhez el lec'h mañ ken d'istro,
En enor d'ar Werc'hez, Rouanez vat hor Bro.

Goulennet en doa bet beza beziñ amañ
Ma tigouesfe gantañ, mervel er barrez-mañ.
Ha marvet eo, siouaz ! drouklazet 'kreiz an hent,
Ha merzer eo marvet, evel ma varv ar sent.

Aotrou Perrot karet, kouskit dinec'h, e peoc'h
E skeud ar chapel-mañ, ken kaer savet ganeoc'h.
Breiziz, war ho roudou, a-vagad, a gerzo ;
Ho puhez, ho maro, bepred o c'hennerzo.

Pa vo diouz dremm ar bed, tec'het ar arne du ;
Pa vo heol flamm ar peoc'h o skedi a bep tu,
Bretoned a vil-vern, amañ a ziredo
Hag enno, da viken, hoc'h eñvor a vevo.

LAOUENANIG BREIZ

(1) Bep bloaz, da hanter-eost, e-pad an oferenn-bred, e Koadkeo, e veze klevet eun durzunell o kana er gwez, a-z'oc'h an aoter. Ha se ras eur blijadur vras kenan d'an Ao. Perrot.

ANTERAMANT AN AO. PERROT

D'ar 15 a gerzu e voe graet anteramant an Ao. Perrot e Skrignag, pennre-net gant an Ao. n Eskop Duparc e-unan diredet eus Kemper, d'e 86 vloaz, eun amzer evel a rae, evit rei d'e veleg kouezet war dachenn an enor, testeni e garantez hag e anaoudegez vat.

An Ao. Dupard, prefed-meur Roazon en devoa digaset eus e-berz an Ao. Dezarrois mignon bras d'an Ao. Perrot, ezel eveltan eus « Strollad Kuzulier Breiz » (Comité consultatif de Bretagne).

Endro d'an Ao. n Eskop, daou vikel vras, an AA. Jöncour ha Moenner, hag eun 60 beleg all, en o zouez meur a chaloni : an AA. Goasguen ha Fave, eus an Oberou Yaouankiz, / Mear, rener Skolaj Kastell-Paol, Abguilerm, person Rekourans-Brest, Rannou, ensellour ar Skolioù kristen. An Ao. Auffret person Bolazeg a ganas an oferenn.

Er c'hañv, e kichen ar gerent hag an itron Loaec eus Plougerne, an Ao. Queguiner kure ar barrez, Henri Caouissin sekretour ar Bleun-Brug, Loeiz ar Floc'h rener « Studi hag Ober », Yv. ar Floc'h kelenner, hag all...

War o lerc'h e veze gwelet Ao. Maer Skrignag hag e guzul, an AA. Mocaer eus Strollad Kuzulier Breiz, Fouere rener ar « Bretagne » R. Delaporte, pennrener S.-B.-B., X. de Langlais eil-rener ar Bleun-Brug, V. Seite, Y. an Diberder, Mark ar Berr, Gueguen kuzulier a Blougerne (ha pet all a pennou-bras hag hon digarezo ma n'hellan ket o envel holl.

An iliz hag a zo frank, a oa leun : ouspenn ar barrezioniz, kalz mignoned d'an Ao. Perrot eus ar parrezioù m'oa bet eno kure, eus Plougerne dreist-holl, hag eus pevar c'horn hor Breiz.

Eur bobl eo a vije bet e Skrignag en amzerioù aesoc'h.

An aotrou n eskob Duparc a gemeras ar gomz en iliz, ha n'oufemp ket ober gwelloc'h eget lakaat aman warlerc'h ar brezegenni gaer ha frealzus a strinkas eus e galon a dad :

« Je viens prendre part à votre deuil, et je commence par vous dire l'horreur que m'inspire comme à vous-mêmes l'assassinat dont votre dévoué recteur vient d'être la victime. L'homicide est un crime, quand il n'est pas un acte régulier de la justice humaine. Dieu nous a dit : « tu ne tueras pas ». Le meurtre accompli dimanche à Serignac, au sortir de la messe, est un de ces actes que la conscience humaine condamne formellement dans le monde entier.

Je plains la famille du bon Monsieur Perrot et je partage sa tristesse. Je plains également la paroisse de Serignac, qui avait en lui un pasteur plein de zèle et d'intelligence, un prêtre qui n'a jamais reculé devant l'accomplissement des devoirs de son ministère. Son esprit élevé, sa science sacerdotale, sa connaissance parfaite du

breton, son éloquence dans les deux langues lui assuraient une autorité et une influence que vous avez constatée. Je lui rends le témoignage qu'il remplissait consciencieusement toutes les obligations de sa charge.

« Il avait une passion ardente pour la cause bretonne qu'il aimait à soutenir dans sa revue Feiz ha Breiz, dans ses articles culturels, dans le congrès de son Bleun-Brug et jusque dans sa belle Vie des Saints. Mais s'il aimait la Bretagne, il servit loyalement la France avec un esprit de sacrifice aussi patriotique que sacerdotal et je connais des blessés qui lui ont gardé une profonde reconnaissance pour les soins qu'il leur a donnés sans se lasser. Voici d'ailleurs une citation qui prouve assez sa vaillance :

« Perrot Jean-Marie, brancardier au groupe des brancardiers divisionnaires 40, s'est présenté comme volontaire pour évacuer sur brouette un blessé urgent sur une route très violemment battue par l'artillerie et malgré les gaz toxiques, il a réussi à accomplir la mission dont il était chargé. »

Je prie de tout cœur, et avec confiance, pour le repos de son âme.

C'est une chose effrayante d'être jeté brusquement devant le tribunal du Souverain Juge. Monsieur Perrot y était préparé. Il venait de dire la sainte messe, dans laquelle il avait prié de toute son âme pour vous, pour ses parents, pour la Bretagne et pour la France. Dieu lui aura fait bon accueil comme à un serviteur fidèle. La Sainte Vierge, dont il a ranimé le culte et restauré la chapelle à Coatquéau, lui a porté secours à l'heure du sacrifice suprême. Nous l'invoquons tous avec confiance :

Et quand ma dernière heure

Viendra fixer mon sort,

Obtenez que je meure

De la plus sainte mort.

Sainte Anne et Saint Yves étaient là et tous les vieux saints de Bretagne pour l'aider à franchir le tunnel de la mort en offrant ses souffrances pour le relèvement du pays.

Sa mort tragique donne au pays tout entier une grande leçon : la leçon de l'union de tous les citoyens nécessaire pour le salut de la France. Les partisans de la guerre civile nous mèneraient aux abîmes. Unissons-nous autour du grand chef que le pays s'est donné, et prions avec reconnaissance pour tous nos morts de la guerre.

D'an abardaez mignoned feal an Ao. Perrot hen ambrougas evit ar wech diweza betek e « wele-douar » e Koatkeo.

An AA. Dezarrois ha Mocaer, hennez e galleg, hen-man e brezoneg, a lavaras d'ezan eno ger fromus ar c'himiad, a lennoe'h warlerc'h.

A hend all, nebeut a-don, nebeut a sked, dres evel m'hen dije bet c'hoantaet e-unan an den dilerc'h ma 'z oa an Aotrou Perrot.

Er c'halonou edo ar c'hañv ! Hon tad eo a gasemp d'e vez.

A-wechou muioc'h a c'hoant d'eomp d'her pedi eget da bedi evitan. Diou wech ankeniet : o koll eun den evel an hini a ouelemp, hag o sonjal e stad reuzeudik hor bro a c'heller enni breman lakaat an tan, laerez ha laza an dud wella, dida-mall ha direbech c'hoaz mar plij ! »

N'eo ket ar pedennoù o devezo graet diouer d'an Ao. Perrot, abaoe e varo, eus

pevar c'horn ar vro.

Seiz oferenn a zo bet lavaret evitan war aoterioù ar seiz sant o deus diazezet seiz eskopti Breiz, e Kemper, Kastell-Paol Landreger, Sant-Brieg, Dol, Sant-Malo ha Gwened.

Er zervij bras a voe kanet evit Tad ar Bleun-Brug en iliz Sant-Jermen Roazon, d'ar 27 genver diweza, an Ao. Abel Bonnard ministr an deskadurez a gasas eun c'hannad eus e berz evit rental enor d'ar Breizad-meur a zo a-vreman e an, ske-dus e istor Breiz.

« Roit d'ezan, va Doue, an diskuiz peurbadus. Ha ra baro warnañ bepred Ho sklerijenn. »

AR PREZEGENNOU E KOATKEO ...

KENAVO
D'AM
MIGNON
KOZ...

gant
Per Mocaer

Kenvroiz ker,

N'emaon ket o vont da ober eur brezegenni d'eoc'h ; ne vijen ket evit hen ober strafuilhet ma 'z on c'hoaz gant an tacl spontus en deus d'chafantet ken trummi diganeomp hor mignon mat an Aotrou Perrot. Eur c'himiad ankeniet ne vo ken ; unan eo, avat, hag a sav d'am diweiz diouz kreiz va c'halon koefvet gant ar glac'har. An daerou a oar komz inti ivez, ra vo trawalc'h ganto hizio.

En denvalijenn ez omp beuzet enni, eun dra a welomp skler koulskoude : ar c'holl grevus ez eo evit hor Bro garet, maro ar

beleg mat hag ar Breizad penn-kil-horroad a ouelomp kavv d'ezan, bodet tro-ha-tro d'e vez. Eun toull digor-frank a zo en hon touez, penaos leunia anezan ?

Diou garantez a vage er bed-man : hini ar Feiz hag hini Breiz kemmesket o diou en eur seurt mod, ken en e galon, ken en e spered, ma oant deuet da veza nemet-unan. An iliz-he deus bet ennan eur servicher gredus o boanias evit a laz-korf a-hed e vuhez daoust d'an holl skoilhou a gavas, skouaz, kement anezou war e hent e-doug e abostolorez dibaez. A hend-all, n'ankounac'ha't ket pegement en deus gouzanvet hep termal evit silvidi-

gez Breiz, hor paourkaez Bro ken gwall-gaset gant an darvoudou, hag he yez, me-lézour sakr hec'h ene, hekleo skiltrus ar c'hantvedou aet da anaon ha buhez gwir spered ar re a zeu'o war o lerc'h. Ar pez a zo bet graet gantan a die beza desket d'an holl hag a vezo lavaret gwelloc'h hag hirroc'h pa vo deuet ar c'houlz. Evelato, anat eo a-c'houde pell-zo ez eo bet e gwirionez « Doue ha Breiz » e c'her-stur war dachenn e striv pemdeziek ; « Feiz ha Breiz » na oc ket hep muiken' ano ar gelaouen a rene gant kement a skiant hag a galon, hini e gefridi war an douar ez eo bet ivez.

E vuhez n'eo ket bet bevet er aner, e varo ne vezo ket difrouez kennebeut. Ar stourmer koz a zo aet diouzimp, gwir eo, galvet gant an Ao. Doue d'eur vuhez welloc'h en Nefiv, kaset d'eur Vreiz klokoc'h ha santeloc'h er Baradoz e-touez ar Sent koz a zo bet a holl viskoaz erbedourien hor Gouenn. Bet en deus breman e c'hopr digant madelez didermen an Tad Holl-C'halloudek ; e skouer, avat, a chomo ganeomp : lugerni a ra breman evel euredenn ar us d'hor pennou d'skabel, devl a ra evel eun tan sakr en hor c'hallonou d'hor sklerijenna, d'hor c'hennerzi ha d'hon hench a war ar wenodenn ziaes, striz, a gavomp e roudou warni... hag a gas d'an Trech. D'arak ar bez nevez-digor-man greomp, Bretoned, al le a galon

da genderc'hel gant e labour santel ha da gas da benn an ero en deus boulc'het. Ra roio Doue d'comp an nerz da veza heñvel outan evit mad ar Vro hag hec'h holl vugale. Keit ha ma chomo war enaou ar goujou entanet gantan, Y.-V. Perrot ne varvo ket, zoken war an Douar.

Mignon ker, da welout a ran c'hoaz gant daoulagad va c'halon evel ar wech diweza ez omp bet asamblez. Eur mous-c'hoartz madelezu a c'hournije war da z'weuz, ha da galon aour war eun dro gant da spered lemm a skede war da zremm. Breman emaout war-vez beza astennet da gorf marvel er bez toulet e douar santel hor bro, e-kichen ar chapel az peus savet gant kement a boan a varo da veo. Na docnius eo seurt dispart ! Doue, avat, a oar gwelloc'h egedomp-ni 'pez a ra. Ra vezo eta sevenet e youl doue ! da varo oa marteze ezomm anezan evit silvid'gez Breiz. Mar deo evelse, te a vezo an hini diweza o klemm.

Kousk e peoc'h, difennour ar Vro, skoazeller ar re zister ha dismeganset, tad karantezus hor yaouankiz vreizat ; en em ranna a reomp evit kenderc'hel da labour ha skigna da gelennadurez. Eus lein an Nefiv, e-mesk Sent koz ar Vro, ped evitomp, ped evit Breiz !

Yann-Vari Perrot, kenavo er Baradoz !

PER MOCAER

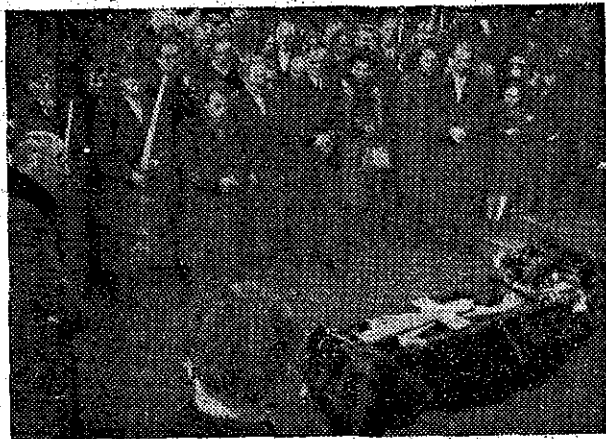
KENAVO

A

L'ABBÉ

PERROT

par A. Dezarrois

Au nom de M. le Préfet Régional, au nom du Comité Consultatif de Bretagne, dont vous fûtes l'un des membres écoutés et respectés, j'ai déposé ce matin sur votre cercueil, Monsieur le Recteur, mon cher Abbé Perrot, une couronne mouillée de nos larmes.

Devant cette chapelle qui est votre œuvre et dont vous avez fait l'un des joyaux de notre architecture rénovée, en ce lieu de beauté où sont venus, après une longue marche derrière l'humble char paysan qui vous conduisait à ce havre dernier, paroissiens, amis et compagnons de lutte

les plus près de votre cœur, en cet instant atroce de la séparation terrestre, j'ai mission de vous adresser un ultime Kenavo. Je ne dis pas un Adieu, dans la certitude où je suis qu'en un ciel mystique et celtique nous nous retrouverons autour de vous, comme à l'un de ces rendez-vous passionnés et familiers auxquels vos Bleun-Brug nous conviaient depuis près de quarante années, à votre cri de ralliement : Feiz ha Breiz

Il ne sera point prononcé ici de paroles officielles. Les seules auxquelles vous pourriez tenir, nous les avons recueillies ce matin, dans votre église toute glacée et deuil. D'une chaire cent fois embrasée par votre parole de flamme, la plus haute voix du diocèse porta sur vous ce jugement : Défenseur ardent de la Patrie bretonne, de sa langue, de son histoire et de ses valeurs spirituelles, vous fûtes d'abord un irréprochable pasteur des âmes.

Ce témoignage, nous y tenions car, en ces jours sombres, on tue d'abord, on déshonore ensuite. D'autres plus autorisés étudieront plus longuement votre action bretonne, mais j'ose dire qu'elle est à nous et que par elle vous appartenez à tous. Aussi réaliserez-vous ce miracle de nous grouper unanimes dans l'affliction.

Quels exemples avez-vous données qui ne fussent que charité, altruisme, bonte légendaire ? Comptiez-vous des adversaires ? Il se peut... Pouviez-vous avoir des ennemis ? Ceci nous paraîtrait impossible. Je n'entends depuis ce matin parmi les larmes qu'un cri : Cet apôtre d'une double foi n'avait que des amis ! Cependant, comme Judas se révéla, il s'est trouvé un être, tapi, hête vile, derrière un talus pour assassiner un prêtre, un vieillard, qui cheminait avec un enfant sur une voie écartée... Nous érigerons une Croix Celtique en cet endroit où son sang précieux baigna notre vieille terre, mais aujourd'hui, dans le sentiment de l'impuissance où nous sommes, nous ne pouvons que contracter les poings, serrer les dents.

Vous veniez de célébrer, dans un oratoire par vos soins restauré, un office pour l'évangélisation de la Cornouaille Armoricaine. Prosterné devant votre dépouille, ce matin, j'ai demandé au prince des Sept Saints de Bretagne pourquoi il avait laissé perpétuer ce crime. Je crois avoir compris que je n'avais pas à connaître les desseins divins et qu'il faut pour les plus nobles causes des héros et des martyrs. Notre calendrier s'enrichit désormais de votre nom inscrit au mur lumineux du nouveau Panthéon breton, dont sous les efforts de tous, nous voyons s'élargir toujours plus profondes et plus sûres, les fondations scellées du sang des combattants qui tombent...

A l'heure tardive d'un doux après-midi d'automne, j'avais entraîné ici, voici trois

mois à peine, deux amis que vous aimiez pareillement. Nous venions vous surprendre, comme il était d'usage au presbytère de Scignac, auberge de l'amitié, de la charité, de l'idéal. Vous étiez descendu avec nous dans ce vallon. En est-il, dans nos montagnes, qui soit d'une attirance plus profonde, plus peut-être de cette poésie inintelligible à qui ne s'est pas éveillé à la vie sur le cœur d'une mère bretonne ?

Ce n'était pas le même soleil pâli, endeuillé, qui va, dans le soir profond, s'effacer derrière la colline, mais une lumière de couchant-rose, vous éclairant délicieusement, pendant que vous faisiez les honneurs de ces lieux... Nous parlions de leurs embellissements futurs...

Ne fallait-il pas parfaire votre œuvre ? Et je vous disais : « Ce saint homme tombé sous les coups d'un assassin, dans la tourmente de la Révolution, que vous avez voulu honorer en le représentant là, en son gisant de granit, je le verrais mieux au milieu de cette allée de verdure, devant l'autel de plein air... Et un jour, le plus tard possible, vos disciples poseront à côté un autre gisant de pierre. Le bon Recteur Perrot dormira de son sommeil éternel à côté du Recteur Jégou, dernier curé de Koatkeo, il y a cent-cinquante ans. »

Et voici là, en ce même endroit exactement un siècle et demi après, votre corps déposé sur ce tapis de verdure, victime d'un crime identique. Votre visage dans ce beau soir, souriait de finesse et aussi de cette modestie admirable qui l'éclairait juvénilement tandis qu'un doigt sur la bouche, en un geste de secret vous indiquait cet angle plus discret où vous souhaitiez voir creuser votre tombe. Comment croire que votre désir serait aussi vite exaucé et que nous allons, hélas ! vous laisser seul, sous ce gazon ouvert, votre devoir terrestre interrompu, tandis que nos pas remonteront vers les pauvres tâches des hommes.

Notre-Dame de Koatkeo, nous vous confions les restes mortels de notre ami. Il fut votre serviteur et l'un de vos chefs. Sa foi, sa ténacité restaurèrent votre culte auprès de cette fontaine. Nous y reviendrons un 15 août, pour votre pardon, dans la paix retrouvée.

De tous les « plous » millénaires de l'ancien duché, précédés dans l'air par leurs vieux saints qu'il a tant aimés et célébrés, les amis, les admirateurs de l'abbé Perrot, qui furent au rendez-vous funèbre de ce jour, et tous les autres qui, dans leur cœur, auraient voulu apporter ici leur hommage, s'y retrouveront. Les visages seront sereins et heureux, car à Koatkeo, haut lieu où désormais soufflera l'esprit breton, s'érigera alors le monument que notre reconnaissance et notre culte font le serment d'élever à sa mémoire.

ANDRE DEZARROIS

Koatkeo, 15 korzu 1943

BREIZ E KANV

Tud a zo ne gomprenet ket a walc'h g
zalvoudegez, hag al levezon o devez bet
war o amzer, ken ne vezont diskennet er
bez.

Brud en deus bet an Ao. Perrot epad e
vuhez. Nag a bet koulskoude ha n'o doa
nemet fae d'ezan.

D'hor Zalver e veze rebechet e gerla-
denn Nazareth ! Daoust hag eun dra
bennak a zoare a c'hell dont eus Naza-
reth ?

Pa gomzet'h da dud a zo eus an Ao.
Perrot e veze dioustu pe war o spered pe
pe war o zeod, henvelep rebech : Per-
son Skrignag !

E barrezioniz o-unan, gwelet ha kom-
prenet o doa tra walc'h eus peseurt mezer
da graet ar beleg a zougas samm o an-
epad trizek vloaz ?

Souezet e voent moarvat pa weljont deiz
an interamant kement a dud o tegouezout
ha kement ha bennou bras, aotrou 'n Es-
kop hag all, o font da zougenn kanv da
bersou o farréz.

Pet ha pet kant all a vije bet c'hoaz e
Skrignag m'o dije gellet mont.

Hel lavarout a c'heller, kement Breizad
a zo chomet en e galon eun neudennig,
breizek a zo bet gloaze gant maro an
Ao. Perrot. Kement den a skiant a zo e
Breiz a oar ervat he deus kollet hor Bro
unan eus he gwella miblen.

Mantrus eo e vije bet kavet e Breiz eun
dorn evit rei taol ar maro d'eur beleg par
da hennez.

Mantrusoc'h eo e vije bet hiniennou o
kredi sevel o mouez evit « gwalc'h » fal-
lagriez ar muntrer ha stlabeza enor an
drouklaset.

Stlabeza ?

En em stlabeza o unan hag en em zize-
nori n'o deus graet ken.

Enor an Ao. Perrot a sked, ha skedi
a raio keit-ha ma vezo eur Breizad beo !
Hogen perak dale gant teoddu fall ?

Hag ar boan a dalv stlepel mein ouz
kement ki a harz ? Mall eo ganimp lakaat
dirak daoulagad al lenner unanik bennak
dre douez kant all, eus ar skridoù kaera
am eus kavet e kazetennou Breiz diwar-
benn ar beleg en deus roet d'e feiz ha d'e
Vreiz goude testenit e vuhez, testenit e varo.

O zri eo hon defe karet lakaat aman pen-
nadou fromus an Aotrou Caydaliaguet er
« C'hourrier » ! Setu da vihana ar c'henta
anezo :

Laissez-moi vous dire tout mon chagrin.

D'autres, et nous-mêmes un jour au
« Courrier », s'étendront sur son œuvre
de cinquante ans, ses luttes, ses victoires,
peut-être ce qu'il eut d'excessif dans son
amour sans limites pour la Bretagne, a-
mour à certaines heures durement exclu-
sif... Aujourd'hui, nous ne voulons voir
que l'âme de cet apôtre sacerdotal, toute
purifiée par l'effusion du sang et par la
grâce de Dieu, Père des miséricordes.

Comment oublierais-je la journée pas-
sée sur la grève de Plouneour-Trez, il y
quarante ans, avec ces amis enthousias-
tes, l'abbé Perrot, l'abbé Jean Roudaut,
et les autres, certains de rénover l'amour
de la Bretagne dans le peuple breton,
impatiens d'action, heureux d'avoir fon-
dé, face aux rochers indestructibles, une
petite feuille — ar C'horn-boud — auxi-
liaire de Feiz ha Breiz, auxquels nous pro-
mettions les espoirs et les services les
plus beaux ? Comment négliger cette joie
jeune, dédaigneuse des fatigues et des
contingences qui ensoleillait les entre-
prises confiantes de notre inexpérience,
qui faisait paraître tout naturel, à ce chef
né, l'ordre de traduire en français le dra-
me Moën er goed, de Job er Bayon, dans
un délai de vingt-quatre heures, et de
l'obtenir à point nommé, — à la vive sur-
prise de non-initiés ?... Si depuis nous
n'avons pas suivi le « Maître » dans tou-
tes ses voies, si l'avenir devra décanter
ses initiatives passionnées, opiniâtres, mais

toujours de bonne foi, la Bretagne cepen-
dant se souviendra de ce fils ardent et
sacrifié, à qui elle doit tant.

D'avoir, avec son très aimé recteur M.
Cardinal, à Saint-Vougay, ranimé Feiz ha
Breiz, deux fois éteinte, — d'avoir relevé
le théâtre breton par ce coup de maître
d'Alanig al louarn, suivi de tous les suc-
cès que l'on sait, d'avoir propagé par les
festivités annuelles du Bleun-Brug l'es-
ime de la langue, des traditions de la foi
bretonnes dans les élites et dans les mas-
ses, — e d'avoir persévéré jusqu'à la
mort, laissant derrière lui des phalanges
compactes et résolues, toutes dévouées à
la renaissance du vieux pays aimé, — ce
n'est pas un mince mérite. En Finistère
tout au moins, nul n'a plus fait, en son
temps, pour réveiller le sens breton.

Mais par-dessus tout, M. Perrot garda
le sens sacerdotal. Nous n'en citerons que
trois témoignages mais qui éclairent toute
une âme et une vie.

Un témoignage matériel : N.-D. de
Koat-keo, sa chapelle délicieuse, qu'il ré-
vait enrichir du tombeau magnifique
de ce confesseur de la foi, l'abbé Jégou,
mort pendant la Révolution, et dont il
avait fait le centre d'un pèlerinage marial
plein de promesses déjà. Puis, l'apostolat
des incroyants : par la splendeur et le
rayonnement de sa foi chrétienne, par la
sympathie qu'il répandait autour de lui
par son activité bretonne, il a conquis des
âmes à Dieu ; on se rappelle avec émotion
la conversion du jeune poète de la Cor-
nouaille des Monts, que seul, semble-t-il,
il pouvait réussir : jeter une âme dans
le sein de Dieu, quel rêve et quelle gran-

deur ! Enfin, en septembre dernier, dans
une lettre où il nous racontait des faits
poignants, le vieux luttteur — 67 ans ; qui
l'aurait pensé ? — navré par l'incroyance
et par les perversisseurs, finissait sur cette
plainte douloureuse : — « Et que me reste-
t-il à faire, si impuissant, sinon de pleurer
sur des ruines ! Mais travaillons et pri-
ons ! » Tout son espoir n'était qu'en Dieu,
et son œuvre lui semblait si petite...

Monsieur Perrot a été frappé quand il
venait de finir la messe de saint Corentin,
le premier évêque de Cornouaille né en
Cornouaille, le principal apôtre de la foi
catholique dans la région. Il a succombé
le soir de la fête, à l'heure de l'In manus
tuas et du Nunc dimittis. Sa mort a-t-elle
rendu à Dieu le témoignage du sang, qui
est celui du plus grand amour et qui pu-
rifie sur le champ la victime ? Ajour-
d'hui, nous l'ignorons. Mais nous savons
bien qu'immolé par la haine aveugle, il
aura été reçu par l'Amour infini et que,
perdant en ce monde un de leurs fils les
plus fervents, la Patrie et l'Eglise compte-
ront devant Dieu un noble intercesseur de
plus. »

N'eo ket aes displega gwelloc'h ar c'holl
he deus graet Breiz gant maro an den
evel an aotrou Perrot.

An Ao. Y. Fouéré, rener « La Bretagne »
a zavas ar peñnad man ne garfen ket e
grenna gant aon d'e zinerza :

LA BRETAGNE EN DEUIL

Il y a déjà plus d'un an, lorsque nous
fitions à Rennes le quarantième anniver-
saire de la présidence de l'Union Régiona-
liste Bretonne par M. de l'Estourbeillon,
nous avons tiré la leçon de l'impression-
nante union des forces bretonnes qui se
dégageait de cette manifestation. Jour de
liesse et de joie qui remplissait la cathé-
drale de Rennes de la même foule breton-
ne qui s'y était déjà pressée, depuis plu-
sieurs siècles, à chacune des grandes heu-
res de notre Histoire.

Un homme, ce jour-là, était monté en
chaire : il y avait exalté cette Bretagne
à laquelle il avait voué sa vie. Il n'était
qu'un humble prêtre de campagne ; mais
il était plus cher à nos cœurs et plus
glorieux à nos yeux que tous les princes
de l'Eglise. Car la Bretagne chantait en
lui.

Et voici que l'union des forces breton-
nes s'est faite à nouveau, impressionnante
autour du cercueil de Jean-Marie Perrot.
Aux jours de deuil comme aux jours de
joie, notre peuple a toujours su taire les
querelles et les divisions dont il souffre,
les rejeter et les oublier. Comme la cathé-
drale de Rennes, l'humble église de Scri-
gnac a vu se mêler, fraternellement unis
dans la douleur, venus de tous les coins
du pays, les pouvoirs publics et l'Eglise,
les paysans et les citadins, les militants
bretons les plus divers et les plus oppo-
sés, depuis les régionalistes les plus mo-
dérés jusqu'aux nationalistes les plus ar-
dents.

Nous savions que cela était fort bien
ainsi. Car l'abbé Perrot était à nous tous,
qui l'avons connu, aimé, respecté. Car cet-
te union bretonne, il l'avait toujours dé-
sirée et il avait toujours travaillé à la ren-
dre tangible. Sur le terrain de la défense
des droits de la Bretagne, il ne se recon-
naissait pas d'ennemis.

La mort frappe ainsi, injustement et
de la manière la plus odieuse, celui qui
semblait le mériter le moins. Tous ceux
qui le connaissaient ont été frappés de stu-
peur : ils ne peuvent croire encore que
l'activité qu'il déployait pour la défense
de la Bretagne et de la foi catholique ait
pu désigner l'abbé Perrot aux balles d'un
assassin. Car ils seraient obligés d'en ti-
rer des conclusions qui risqueraient de
peser d'un poids très lourd sur le destin
de la Bretagne et sur celui de la France.
Crime terroriste ? Crime communiste ?
Souhaitons que l'avenir nous l'apprenne
avec clarté. Mais il aura été et reste, en
tous les cas, pour ceux qui l'ont commis,
la plus monstrueuse des erreurs. Un hom-
me qui a reculé les limites de la bonté,
un homme qui aurait, s'il l'avait pu, ainsi
que l'a dit l'un de nos confrères, recueilli
et protégé son assassin, un homme à qui
l'on ne connaissait pas d'ennemis, ne peut
pas, s'il est abattu de cette façon, ne pas
devenir un martyr. Et il n'est aucune cau-
se au monde qui ait intérêt à faire des
martyrs...

D'ores et déjà, Jean-Marie Perrot, qui
fut un apôtre durant sa vie, est entré
dans l'histoire. Il comptera désormais au
nombre de nos héros nationaux. Son sang
fera lever de magnifiques moissons.

Nous étions beaucoup à le penser déjà,
il y a quelques jours, par ce clair après
midi de décembre, lorsque nous le con-
duisions à sa dernière demeure, vers cette
chapelle de Koatkeo qu'il avait voulu dres-
ser comme un acte de foi en l'éternité de
la Bretagne. Ceux qui douteraient de l'a-
venir viendront puiser sur sa tombe des
raisons d'espérer et de croire. Il n'est pas
un Breton digne de ce nom qui ne puisse
rêver d'un destin aussi magnifique que
le sien, d'une vie aussi droite et aussi pu-
re, toute entière consacrée à la défense
de sa patrie.

Koatkeo deviendra un lieu de pèlerinage
où la Bretagne entière se donnera bien-
tôt rendez-vous. Les jeunes forces bre-
tonnes viendront s'exalter et se purifier
à la flamme de ce foyer spirituel qui, dé-
sormais, ne risque pas de s'éteindre. Et
Jean-Marie Perrot, qui a déjà pardonné
à son assassin, le reconnaîtra, peut-être
un jour, repentant et transformé, dans la
foule qui se pressera vers Notre-Dame de
Koatkeo, pour rendre hommage à sa mé-
moire, aux anniversaires de sa mort. C'est
sans doute là le destin qu'il aurait lui-
même souhaité. Car il savait bien que le
malheur est toujours sur les hommes, les
partis et les peuples, dont on peut dire
qu'ils ont tué des saints...

« Oïolê » : kazetenn bugale Breiz, a rô d'he lennerien yaouank eur ger stur ha ne zijonjint ket, anhaoudek ma chomint ha feal d'an Hini a garent evel o faeron :

YANN-VARI PERROT ! Ce nom vient d'entrer dans l'Histoire, une lumière brille désormais devant nous sur la Route. Celui qui, de son vivant, eût l'âme et le cœur largement ouverts à tous, vous tend maintenant la main du haut de son éternité !... Jeunes de Bretagne, l'abbé Perrot, votre père spirituel vient de tomber en martyr pour « Doue ha Breiz ».

Jeunes Bretons, il faut que son sang pénètre dans vos veines pour revivifier le vôtre, faire de vous des forts, des ardents. Il devient, après Saint Yves, le porte-étendard de Breiz. Priez-le ! Il vous aimait avec vos regards clairs, vos âmes ardentes, vos aspirations généreuses.

Que votre Croisade de Loups et Hermines s'élançe à sa suite sur les « routes de Bretagne ». Que vos âmes de chevaliers celtes n'aient pas de meilleure vengeance que de faire fleurir au centuple la fleur blanche de l'amour de Feiz et la fleur rouge de l'amour de Breiz qu'il sema au long de sa vie, dans tous les cœurs des jeunes. A la veille de Noël, au seuil de la nouvelle année, que ce soit notre mot d'ordre !

War « Soutanes de France », dindan pluenn he rener, an Ao. Bergey, ar beleg-stourmer anavezet mat, ar c'homzou kaer man :

« Militant de la culture de sa petite patrie, il était (l'abbé Perrot) en plus prêtre d'un zèle inlassable, toujours à la disposition même de ceux qu'il eut pu considérer comme des adversaires de la foi.

« Sous lequel de ces deux aspects a-t-il provoqué la haine meurtrière ? le Breton ? l'apôtre catholique ? Ses confrères et ses compagnons se le demandent ? »

...Dindan sinadur Lan hag Hervé e kavomp er « Bretagne » ar 27-12-43 glac'har eur mignon all, displeget e brezoneg :

Kenavo diwezhan d'an Ao Perrot.

Redek a ra va daelou, rannet ha man-tret e chom va c'halon, ken e skrijafi c'hoazh gant ar spont hag an donjer. di-fak an torfed euzhus en deus diframmaet diganeomp ah den a oa evidomp holl un tad madelezhus-kenañ, ur mestr dou-jet-meurbet, ur stourmer didfec'hus hag ur beleg santel.

Ya, siwazh ! mañv eo an Aotrou Perrot, marv evel ma varv ar verzhierion hag ar sent, muntret du-hont, e-kreiz Menez-Are ; muntret peil diouzh legad an dud, pa ne oa gant ar paour-kaezh kozh dizifenn, nemet ar bugelig en doa dezhañ respontet an oferenn ; muntret gant ur fallagr, un torfetour digalon ha vil ul loen kriz, ruz e skilloù gant ar gwad.

Ha bremañ, echu gantañ e labourioù tenn, hag e dubruilhoù niverus, e kouisk sioul e skeud ar chapelig karet, savet gantañ en enor d'ar Werc'hez, Rouanez ar Menez, da c'hortoz ma lugerno a-us da gribennou an Are, heol benniget ar peoc'h ; ur peoc'h hag a roio d'hor Breizh ar pezh a c'houlennomp abaoe mill bell zo ; ur peoc'h ma c'hellimp ennañ a-vagadoù, en ur youc'hal hor c'harantez hag hol levenez, mont betek bez an den meur a chom hag a chomo bev-buherek hepred an envor anezhañ e kalon ar gwir Vretoned.

Kenavo, Aotrou Perrot karet ! kenavo ! Kouskit dinec'h-kaer, dindan gwarez Itron Varia Goadkey ! ho tiskibien feal a gendalc'ho da doullañ hep fallgaloniñ, an erv bouc'het ganeoc'h ha ruziet gant ho kwad.

Kenavo ! Aotrou Person muiañ karet, kenavo.

Ha, setu e brezoneg adarre, kavomp « Ar Vuhez kristen » c'hoar vihan Feiz ha Breiz :

D'ar mare m'emaomp o lakaat dindan ar wask an niverenn-mañ eus hor c'helaouenn, setu ma tegouez ganeomp kelou glac'harus maro an Ao. Yann-Vari Perrot, person Skrignag, rener « Feiz ha Breiz », tad ar Bleun-Brug.

Er gerent, e vignoned, e barrezioniz a zo e kaoñv. Kollet o deus eur mignon eus an dibab, eun tad leun a vadelez. An Ao. Perrot en doa eur galon aour : Met Breiz a-bez a zo ivez e kaoñv. Kollet he deus unan eus he gwella mibien :

Eur stourmer kalonek a yae eeun gant e ero, d'ezañ eur youl hepken : Breiz hag ar brezoneg.

Eur prezegeñ helavar n'en doa ket e bar evit mont eeun da galon e genvroiz, gant e vrezoneg flour ha nerzus ;

Eur skrivagner ampart, a zo bemdez miliadou a Vretoned o klask magadurez o spered hag o c'halon en e skridoù santel, dreist-holl en e levr « Buhez ar Zent ».

Eur beleg gredus, n'en deus bet bis-koaz en e galon nemet c'hoant : lakaat ar Vretoned da gemerout adarre an heñ-chou santel, bet digoret evito gant Sent Breiz.

Eur mafo kriz en deus bet an Ao. Perrot, ha diwar grizder ar maro-se e kresk c'hoaz hor glac'har. Met ne fell ket d'eomp ober kaoñv d'ezañ, evel ma rafe payaned. Gant hon daelou e veskimp hor pedennou.

Ra blijo gant Sent Breiz, karet kement gant an Aotrou Perrot,

Ra blijo gant Itron Varia Koad-Keo, karet kement gantañ, digeri d'ezañ dor an Neñvou !

Hag eus lein ho paradoz, Aotrou Perrot karet, c'houi hor skoazello, ni holl hag a fell d'eomp kenderohel da stourm, evit hor Feiz hag hor Breiz :

« Kan gloar eun trec'hour » eme Yoneni Drezen, war « Arvor » en e bennad a zivout an oferenn kanet e Roazon d'ar 27-1-1944, evit eme an Ao. Perrot :

N'on dare gant piv hag evit pe abeg eo bet broudet ar fallagr a dennas, dre guzh, war un hent dizarempred, war ur beleg kozh dizifenn.

M'en deus lazhet ar c'hoñf, en devo an torfetour c'hwitet war e vennad. Tud a zo a vez brasoc'h marv eget bev. Ha setu eeun-hag-eeun pezh a c'hoarvez gant an Ao. Yann-Vari Perrot.

Person paour en ur barrez eus ar paourañ a veneziou Kernev, rener ar gelaouenn « Feiz ha Breiz », tad ar « Bleun-Brug », enoret ha karet e oa, a-dra-sur, an Ao. Perrot, ez-vev, gant e holl genvroiz evit e garantez tomn da Vreizh, evit e vadelezh drant, e spered digor.

Adalek an deiz mantrus, avat, adalek an 12 a viz kerzu 1943, ma foas e vuhez evit e feiz kristen ha breizhat, n'eus bet nemet ur vouezh evit kanmeuliñ e skouer. Anavezout a ra pobl Vreizh he gwir vignoned. Hag evel ma lakaas, gwechall, war roll ar Sent ar venec'h kozh a vienias he c'hendadob, a-dreuz ar mor, eus Breizh-Veur da Vreizh-Vihan, mont a ra dija war bez an Ao. Perrot d'e hedñ da c'houlc'h eviti grasou an Aotrou Doue. Rôet he deus d'he mervher, kurunenn divarvel ha skeodus ar Sent Kozh.

Eldon, diriaou, 27 a viz genver, en pferenn a voe kanet evitañ, en iliz Sant Jermenn, e Roazon. Leun-teñn oa an iliz. — Pe seurt person pañez e Vreizh-Izel en dije dedennet kement a dud en-dro d'e volz-kañv ? — Ha meizet em eus un dra gant estlamm : n'oa na rist na melkonius lidoù an iliz. Analfec'h e oa gant an ograou, gant al las-seniñ, gant ar ganerien. Flamm e oa an iliz ec'h-unan gant

gant he holl c'houleier. Nann ! ne leñved ket eno d'un abostol marv ; kanañ gloar d'un trec'hour, ne lavañan ket.

Y. D.

« ...Kousket a ra e Koad-Keo, e harz ar chapel-se en deus savet d'ar Werc'hez Vari rouanez Vreizh, ha d'ar Sent Kozh, en soñj an amzer dremenet, en soñj an amzer da zont. » eme Mañvez Glandour e « Studi hag Ober » hag a gendalc'ho evel-ken :

« War un tu, bez an aotrou Jego, beleg diwezhañ Koad-Keo, muntret en ivez e-pad an dispac'h, war douar ar barrez. Ha war an tu all bremañ ur mervher all !

Bez an aotrou Jego o sellout ouzh kantvedoù kozh an vro. Bez an aotrou Perrot o tioganañ dimp an amzerioù da zont : Splannoc'h eget biskoazh e splanno hivizken e uheiskouer. Deus 'ta c'hoazh, muntret, ha klask he lazhañ.

N'hall ken ar sklerijenn-se bezañ lazhet.

Loeiz Herriou, stourmer kalonek a vro Wened ha mignon koz d'an Ao. Perrot goude beza goulnnet ouz lennerien « Dihunab » plou a zo da damall a zispleg buhez hag oberou an Aotrou Perrot. Evit echui e klask gouzout petra e ten « Feiz ha Breiz » da veza :

« Klevet em eus, n'ouzou ket ha gwit eo emañ o soñj lezel « Feiz ha Breiz » da vervel. Gwell e o gant kredi e vo kendalc'het labour kaer an Aotrou Perrot gant eur beleg all bennak.

« A hent all, e vefe douget an holl vrogarourien da gredi eo aet gwan ar gantez e kenver ar brezoneg en eskopti Kemper. »

Bezit dinec'h, kenvroad ker, « Feiz ha Breiz » na fell ket d'ezan mervel c'hoaz. Yaouankaat ha nevez ne lavañan ket !
S. S.

EVIT ECHUI

Klasket hon eus teurel eun tamm sklerijenn war buhez hag oberou ar beleg santel hag ar Breizad kalonek m'eo bet an aotrou Yann-Vari Perrot, Doue n'e bardono. Dister eo ar pezh hon eus graet. Tra-awalc'h da vihana evit rei da gompren pebez torfed euzus eo bet e varo. Piou eo ar reuzeudik en deus ruziet e saouarn gant gwad an Aotrou Perrot ? Ha petra e teu da veza ?

N'eo ket d'eomp ni da respont...

FEIZ HA BREIZ

WAR IE VIEZ

Edon o ren va daouzek vloaz. Echu oa ganin va "c'houec'hvet" e skolaj Kastell-Paol.

An Ao. Bleas, Kure e Santeg d'an ampoent, en doa prometet d'in va c'has gantan d'ar Bleun-Brug a dlee beza e St-Nouga er bloavez-se.

Eun anteramant a zegouezas. An Aotrou Kure a rankas chom d'hen ober. A-vec'h ma ouien ren eur marc'h-huarn. Morse ne oan bet keit all diouz ar gêr va unan.

*Sorc'hennet oan avat : mont a ranken da Zant-Nouga !
Ha mont ha rejon !*

**

Etouez ar bobl tud diredet d'ar Bleun-Brug, ne anavezen ket eur c'hristen. Er gowel e unan ne gomprenen ket kalz a dra da genta.

Mont a raen eus an eil tu d'egile en engroez, dre douez ar re all pe d'o heul, war evez a bep tra, digor bras va daoulagad, digor frank va diskouarn.

Mantret, estlamm, bamet !

N'eo ket hepken gwiskamanchou kaer a welen; n'eo ket hepken peziou-c'hoari ha kanaouennou dispar a gleven.

Eur hed nevez eo, en em zizaloe a nebeudou dirazon.

Breiz eo a welen en he gened, evit ar wech kenta, en eun daolenn dudius. En c'halon eur garantez, ha n'em boa ket c'hoaz santet ennon, a zihune birvidik. Evit ar wech kenta em buhez e komprenen an enor hag ar c'hras a rae Done d'in da veza bet ganet Breizad.

**

Ne gavis ket hir hent an distro.

Pa vezen va unan war an hent bras e kanen « Sav-Breiz-Izel » am boa desket oc'h ober va zro.

Pa veze tud va muzellou a dave.

Breiz neuze eo a gane ennon !

**

Ar bloaveziou a zo aet en dro...

A bep seurt amzeriou am eus gwelet abaoe. Avel fall ebet n'eo bet gouest da vouga ar garantez gouestlet ganin d'am Breiz e Bleun-Brug St-Nouga.

N'ouzon ket ha tro am bije bet kalz da gonta kement-se d'an Ao. Perrot.

Hizio, o kregi gant doujans — gant enkreiz ivez — e pluenn ar Breizad-meur, e stouan ha deurel ar vleunvennig-se war e vez,

E testenij a anaoudegez vat hag a garantez;

Hag evit ma ouezo lennerien Feiz ha Breiz — hag ar re all — penaos ma z'eo bet diskaret korf ar "Stourmer-koz", an Tan a zo bet strinket eus e galon vreizek n'eo ket maro !

Ar stourmad n'eo ket echu !...

Sent Breiz, hon harpit ! Pedit evidomp !

F. GUIVARCH

BRETONEZ ! an ero bouc'het gant an Aotrou Perrot a rank beza kaset da benn :

**Skoazellit Feiz ha Breiz
Koumanantit da Feiz ha Breiz
Skignit Feiz ha Breiz**

En doare-se c'houi hon sikouro da virout beo ha yac'h hor feiz kristen hag hor yez.

Taolit evez bras :

1. PRIZIOU NEVEZ AR C'HOUMANANTOU :

Gant pep tra o vont war geraat atao n'omp ket evit derc'hel priz ar goumanant bloaz da 30 lur : 40 lur hiviziken. 35 lur pa gemerer da nebeuta 5 koumanant strollet.

Gant ar prizioù-se hoc'h eus niverennoù ispisial, gwisket kaer evel houman. Rak se n'eo ket c'hoaz ken ker se *Feiz ha Breiz* e kichen kalz a draou all, ha petra eo 40 lur pe 35 lur dispignet evit eur gelaouenn vrezonek ? Muioc'h a arc'hant a vez foranet a hend all e traou disteroc'h !

Anaoudek bras e vleitup eta d'ar re o deus dija paet o c'houmanant 1944 da veza madeleus a walc'h evit kas d'eomp : 10 lur m'o deus paet nemet 30 lur ha d'ar re a ra wardro ar c'houmanantou strollet, hag o dije dija resevet bep a 25 lur digant o lennerien gouleñ diganto bep a 10 lur ivez. Bennoz Doue d'eoc'h en aho ar brezoneg !

2. MEROUREZ NEVEZ

Kas koumanantou ha profou da :

A. Laurens Bleunven, merour hag eil-rener *Feiz ha Breiz*, kure e Gwitalmeze (Ploudalmézeau) Fin. C. P. 21.802 Rennes.

3. RENEREZ

Evit kement a zell ouz danvez-skrid ar gelaouenn : skriva da rener *Feiz ha Breiz* an A. F. Guivarc'h, aluzenner ar Skol-vestrezed (aumônier du Cours normal St Sébastien) TREBOUL Finistère.

Ma vank eun niverenn bennak d'eoc'h, skriva war eeun da : MOULEREZ BRO-LEON, LANDERNE.

BEZ AN Ao. PERROT

AR BLEUN-BRUG a zo e sonj sevel eur bez d'an aotrou Perrot e Koatkeo, hag eur groaz keltiek da verka al lec'h m'eo bet lazec'h.

Feiz ha Breiz a zegemero gant anaoudegez vat hag a embanno an aluzennoù a vefe degaset d'ezan.

Ar merour : L. Bleuhven
Mouleréz Bro-Leon, Landerne. P C 410

Poltrejou an Ao. Perrot

Ar Bleun Brug en deus embannet poltrejou ha kartennoù-bost eus an Aotrou PERROT hag a zo gwerzet da zikour sevel e vez e Koatkeo :

Ment 18 x 24 : 20 lur da nebeuta

» 24 x 30 : 30 lur » »

Kartennoù : 1 skoed ar pe. 30 lur an 12

GWIR FOTOIOU INT, zoken ar c'hartennoù. Kement brezoneger 'zo a vezo eurus bras da gaout en e di eur poltred kaer eus hini a stourmas a hed e vuhez evit ar brezoneg.

Ober ar goulennoù ouz : Mouleréz Bro-Leon 7, Str. Lafayette, Landerne;

Librairie de Bretagne, 17, Quai Châteaubriand, Roazon;

Librairie Celtique, 108 bis, rue de Rennes, Paris;

Librairie Derrien, rue E. Zola, Brest.

BELEIEN, KERENT,

Hastit buan prena d'ho pugale

VA C'HATEKIZ BIHAN

ha va

VA C'HATEKIZ KRENN

Morse n'eus bet ken bras katekiz etre daouarn ar vugale.

Skeudennet kaer.

Berr, aes da zeski.

Aes da gompren.

Plijadurus e pep doare.

KATEKIZ BREZONEK

D'AR VRETONEZ !

Kavout a reoc'h da brena " Va c'hatekiz bihan " ha " va c'hatekiz krenn " er skolioù Landerne, Lesneven, Lokornan, Kastellin, Keraez, Pont'n Abad, Douarnenez, Kastell-Paol (charité), Montroulez, (I. V. ar Vur), ti an A ar Ster ensellour ar Skolioù kristen, Kemper, hag el Ievrdiou breizek.

War Roudou ar Werc'hez

eul levrig nevez, embannet gant an YKAM Peadra da ober eun abadenn a bedennoù da c'houel Maria a Veurz (25 meur) pe antronoz, da zul ar Basion.

Daou gantik nevez a zo ennan gant an tonioù : " Mamm Jezuz hor Mamm " ha " setu an amzer nevez ".

Seurt pedennoù a dle beza graet e brezoneg (gwelit Semaine religieuse 9. 4. 43)

Goulenn " **WAR ROUDOU AR WERC'HEZ** " digant " Directeur des Œuvres, rue Feunteunik al lez, Quimper ". (Distal war ar priz graet pa vez kemeret kalz).

AN HENT HIR

Envor a geuz hag a'ncoudegez
d'an Aotrou Perrot

Hir 'm'eus kavet an hent 'n eur bignat gant ar menez,
O sonjal en darvoud degouezet ken buan ?
Ouz glazhar na daerou an Anhou ne ra van ;
An tougetour a laz da sul 'vel war ar pemdez !

Hir 'm'eus kavet an hent, war grabenn zu ar menez,
Hast gamin, ken na oa, da welout an HINI
E oa digor, d'an holl, e galon hag e di, ..
Hja goude rei e boan, a ginnigas e vuhez.

Henoz, al liorsig a zo trist 'vel eur vered !
Ouz den eur c'halvar eo henvet an diri,
Teurel a ra an nor garmou 'n eur zigeri !...
Da glazh va Mestr ez an, evel eun den pennfollet !

Eman, en e c'hourvez, aze, war ar vein yen
'Vel eur paourkez merzey tennet d'war eur groaz !
Dious e dal gwenn ker kaer ar gwad a z'vel c'hoaz !
Siouaz ! ya, maro eo ! pegwir ne vousec'hoarz ken

Daousek a v'z kersu ! mibiñ vat Breiz ! Arc'hoaz
Gant ar c'helou fromus 'vo rammet ho kalon,
Kollet hon'eus eun tad, eur breur hag eur mignon,
Avel fallakr a yud ! Hag an hent 'zo hir c'hoaz !

N'eus forz ! Wa ar menez, ar brug, skornet ha sec'h,
A vleun d, d'ar mare ker kaer ha diagent,
'N Hini ouelomp d'ean a zo etouez ar Sent !
War roudou hon Tadou, d'E heul kersomp d'nech'h.

EVNIG PENN AR C'HOAD

LENNIT ER MIZ-MAN :

KEN ETREZOMP	AR RENER NEVEZ.
PASK !	Chaloni PENCREAC'H.
ENVORENNOU EUN DEN A VOR	KLOAREG Keltia.
ENKLASK AR BRIEDELEZ	F. FALC'HUN.
AR C'HOEFIG GWENN	L. BL.
MOUEZ YAOUANKIZ AR MAEZIOU	J. MOAL.
FEIZ DIWAR DESKADUREZ	X.
PEDENN DA ZENT VA BRO	F. GUIVARC'H.
LEVRIOU NEVEZ	F. H. B.
KELEIER AR MIZ	L. BL.
AR STER AON	Y. AR GO.

KORNIG AR MEROUR :

1. Kalz goulenñ a zo bet d'an niverenn diweza, gouestlet d'an Ao. PERROT. Abalamour d'ar berrentez paper, n'hor boa tennet nemet tri c'hant ouspenn ar gont. N'eus ket bet tost a-walc'h ganto. N'edomp ket war c'hed eus kement a lennerien nevez, ha diaes e kavomp dre ma z'omp chomet berr evit o servicha holl. O fedi a reomp d'hon digarezi.

2. Goude maro an Ao. Perrot, digouezet ken trumm, e c'hoarvezo ganemp marteze ober eur fazi pe fazi war dachenn ar c'houmanantou. Goulenn a reomp digant hon lennerien skriva d'eomp dizamant ma velont eur gudenn bennak rouestlet war ar poent-se.

War o all, e klaskimp, evit ar gwella, o diskoulma.

3. Pa skrivoc'h d'eomp evit ho koumanantou, lakit SKLER ho CHOMLEC'H, (adresse)

ha SKLER ivez pe evit kaout eur c'houmanant nevez, pe evit renevezi eur c'houmanant koz, eo e tigasit an arc'hant d'eomp.

4. Epad pell c'hoaz, ha keit ha ma vezo ken ker ar paper, Feiz ha Breiz a chomo paour. Kenderc'hel a raimp eta da c'houlenn digant hor mignoned rei eun dra bennak evit « gwenneg ar brezoneg ».

5. Bennoz a lavaromp d'ar re o deus sonjet e kement-se en eur zegas d'eomp ar c'hresk a oa bet goulennet diganto evit o c'houmanant, paet diaraok.

Bennoz d'an dud vat o deus roet eur profig d'eomp da heul priz o c'houmanant, dreist-holl d'an ao. Mark ar Berr ha d'eur strollad bretoned eus Paris.

Doue r'o faeo, ha ra bedo evito Sent Breiz.

HEP GORTOZ KEN,

ma 'z eo echu ho koumanant, kasit 40 lur da verour Feiz ha Breiz : an Ao. L. BLEUNVEN, kure e Gwitalmeze (Ploudalmezeau) C.C.P. 21.802 Rennes

KENETREZOMP...

TRO
ER
ROD !

Edo ar skorn war Menez Are pa denne an Aotrou Perrot e huanad diweza. Ne gane ket c'hoaz ar goukoug ha Feiz ha Breiz, abafet eur pennad, a zivorfile seder gant mousc'hoarz an nevez-amzer.

Degemer laouen en deus kavet dre holl; an degemer a vez graet d'eur mignon koz o tistrei a bell-bro.

Eus a bell e teu Feiz ha Breiz.

Muntr euzus ar skrivagner brudet her renas epad keit all, a c'helle beza roet d'ezan ivez taol ar maro.

An Aotrou 'n eskob a gar re ar brezoneg, a gar re Feiz ha Breiz, evit e leuskel da goueza. Trugarez d'ezan da veza roet urz da ganderc'hel.

N'oa ket ganet dec'h, Feiz ha Breiz-, 79 vloaz a zo eman e servij ar Vretoned.

Anavezet mat eo ganto.

Karet eo ganto.

Kement a vezo en e c'halloud a raio evit plijout muioc'h c'hoaz d'ezo.

Ra zalc'hint sonj diouz o zu

ne raer ket ar pezh a garer en amzeriou-man, hog eman c'hoaz ar rener nevez o teski e vicher.

Amzer d'ezan da denna e alan

ha da zibab kenlabourerien d'her skoazella.

Feiz ha Breiz nevez ne vezo ket gantan a vrezonég diaes
 Savet evit ar bobl
 e chomo eur gelaouenn evit ar bobl.
 D'ar-ouizieien da labourat war ar yez
 Da Feiz ha Breiz da lakaat karout ar yez.
 D'ar ouizieien ar brezonég beo,
 Da Feiz ha Breiz ar brezonég beo,
 ar brezonég komprenet gant an holl,
 eur brezonég reiz, yac'h, digemmesk ;
 eur brezonég nerzus ha pinvidik koulskoude.

Feiz ha Breiz nevez a jomo er maez eus pep politikerezh
 Pep hini e vicher.
 Ar brezonég e servij an eneou,
 setu dreist pep tra micher Feiz ha Breiz.
 Mouez an Iliz ha mouez ar Vro eo a vezo gantan.
 Feal d'e ano,
 sklerijenn a roio war draou ar « feiz » ;
 war draou « Breiz » ivez ;
 ar yez, an istor, ar pinvidigeziou korf ha spered,
 An amzer-wechall
 an amzer-vreman dreist-holl.

Feiz ha Breiz nevez a vezo loouen.
 Gant eur mousc'hoarz e kelenno.
 E ser kelenn e roio tro da c'hoarzin.
 C'hoarzin onest ne c'hell ober droug da zen.
 Istorioù, marvailhoù, farserezh

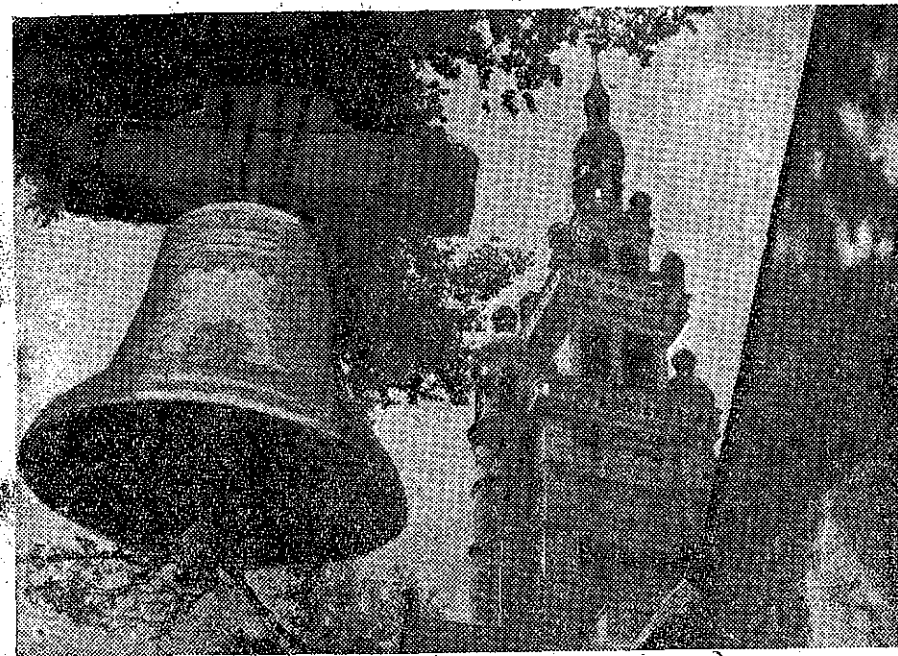
a vezo gant Feiz ha Breiz o tegouezouten ho touez, evel ma vez e Breiz
 gant an amezeien vat dirak eur picherad chistr pe eur banne kafe.
 An dud trist a zo tud a feiz laosk,
 a spont dirak ar gwall amzer.
 N'eo ket hirvoudi war zismantrou eo a raio Feiz ha Breiz.

Feiz ha Breiz a vezo eur gelaouenn yaouank
 N'eo ket ranellerezh na konchennou gwrac'h koz eo a gavoc'h aman.
 Rei skoaz da zavel ar vro eo a garfe.
 Ma chom eun dorn d'ezan krog en amzer dremenet egile a zo astennet warzu an
 amzer da zont.
 Feiz ha Breiz a viro spered ar ouenn hag her silo er yaouankiz
 Yaouankizou Breiz a raio burzudou
 gant ma vezint yaouankizou breizat :
 Eur yaouankiz breizat a galon, hi hepken, a raio eur yaouankiz kristen.
 Mall eo her gwelet !

Hag eur gelaouenn baour e vezo ?
 Beza paour n'eo ket pec'hed.
 Evelato... gwelloc'h tec'het !
 Feiz ha Breiz a dle beza er gêr
 e pep tiegéz a Vreiz-Izel.
 10.000 komanant a rank da gaout
 Pell eman ! Pell... pell...
 Da c'hortoz
 Feiz ha Breiz a lak efizians en e vignoned.
 An aluzenn a zo pinvidik.

Ha breman, tro er rod !

AR RENER NEVEZ.

P A S K

Pask a zo Adsav.
 Uhel ar c'halonou.

E noz ar Yaou gambr-lid hor Zalver
 gwerzet gant Judas, a zo kouezet etre
 daouarn ar Yuzevien.

Da Wener eo bet skourjezet, bourrevet
 ha lazec'h.

Da zadorn, ar ziell war e vez a zo diwal-
 let gant soudarded.

Hag ar Yuzevien a lavare : an trec'h a
 zo d'eomp ; achu eo an abadenn.

Da genta bann heol ar zul vintin Jezuz
 a ruih a gostez ar maen, a daol dioutan
 linser ar maro hag a zav eus E vez leun
 evit ato a vuhez skedus.

An trec'h a zo da Zoue, hag an abadenn
 a zo o tigeri.

Pask a zo Adsav.

Hor Breiz ivez, da heul ar Vamm-vro
 Frans, a zo bet haset war hent ar bez.

Met fizians ! Dont a ray an Adsav.

Dont a ray an Adsav, pa reno adarre
 ar Feiz e Breiz.

Hogen dont a rankimp eus a bell :
 klennved spegus ar gelennadurezh dizoue a
 oa krog ennomp ; ousspenn 60 vloaz'zo ec'h

en em zile ennomp ; henvel ouz eun der-
 zienn dreitour hag a red e gwazied an
 den, hep gouzout d'ezan, e vouge a nebeut
 da nebeut etouez ar Vretoned nerz ar
 feiz, nerz ar reiz, hag e tishuale enno an
 aneval.

— Buhez Kristen ! — Kavadenn be-
 leien, traou goullou, a lavare wardro ar
 bloaveziou 1880, mistri ar gelennadurezh-
 se. Buhez den a zo awalc'h evidomp.

Ha kalz eus hor c'henvroiz, kalz re, o
 deus roet skouarn d'ar fals-doktored.

Wardro ar bloaveziou 1900, ar re-ma
 a zo aet pelloc'h.

— An ene, emezo, piou en deus e we-
 let ?

— Ar c'horf, n'eus nemet ar c'horf.
 Henez hon eus da vaga ha da floura. E
 youlou a zo dereat ha plijus.

An Iliz a lavar o diarbenn, evit kaout
 diwezatoch ar baradoz.

Ar baradoz a zo war an douar. E gaout
 a reoc'h o vont da heul hoc'h youlou.

Ar gentel diaoulek-se, ha re aes da
 heulia, a zo bet skuilhet hep ehan epad
 70 vloaz en eur mor a gazetennou, a le-
 vrioù, a skolioù. Ha Breiziz a zo bet char-
 reet gant ar mor-ze, lod en o goueziegezh,
 ar pep brasa hep gouzout da belec'h o
 c'hased.

E pelec'h int en em gavet ?

E karantez direiz an den evitan e unan.

Ac'hano yenienn, ha jalouzi, ha krizder evit ar re all.

Ac'hano youl d'ar blijadur, d'an arc'hant, d'ar gounid hep labour na poan.

Ac'hano ar warizi.

Hag o baradoz a zo eun ifern.

Meur a vloaz araok ar brezel, e santed edor war hent an islonk : ne deump ket er maez eus ar rouestlad nemet dre nerzou an ene (les forces spirituelles), a lavare meur a zoktor hag a oa aet gwall bell er streadou difeiz.

Hag abaoe m'emaint o klask kompeza al lamm hon eus bet er brezel diwar goust an youlou direiz, ne baouez da lavaret ne vezo savetaet ar vro nemet dre nerzou an ene.

Hogen nerzou an ene, evel m'o deus displeget kardinal, Arc'heskibien hag eskibien Frans a zo nerz ar feiz, nerz ar vuhez Kristen.

Er vuhez Kristen, eno hag eno hepken eman an Adsav.

Ar gentel diaoulek-se ha re aes da heulia, he deus taget ivez ar familhou, memes e Breiz.

— Ar briedelez, eur zakramant ? Komzou beleien, eme adarre ar fals doktored.

— Pep hini a ya pa gar, gant an nep a gar, ha keit ha ma kar. Da gorf a zo d'it ; ar pez a giri a ri outan.

— Kaout bugale a zo en em ziaeza. Ni a ouezo miret outo da zont, ha ma' c'hantont, o c'has er maez, araoz ma welint goulou an deiz.

Ac'hano eo deuet an diouer a vugale e Frans, ha zoken e Breiz. Er bloavez 1869 ar Frans hag an Alamagn war ar memes ec'honder o doa, ar c'henta 38 milion a dud, an eil 37 milion.

Er bloavez 1939 — 70 vloaz da c'houde — atao war ar memes ec'honder — ar Frans he doa 41 milion, an Alamagn 67 milion.

26 milion muioch a dud en Alamagn eget er Frans, war ar memes ec'honder.

Ac'hano ar brezel : pa vez leun ar ster, e teu an dour war ar prad.

Ha ma sellomp hepken ouz Breiz, nag a diez hag a zo goullo ar c'havellou enno.

Nag a diez e lec'h ma veze 7-8 krouadur hag ouspenn, e weloc'h brema unan pe zaou.

E lec'h selaou mouez Doue ha mouez an Iliz, an dud a zo aet da heul ar fals doktored.

Petra zo da ober ?

Selaou mouez Doue : En em skignit dre ar bed.

Selaou mouez hor Zalver : ar gwaz en em stago ouz e bried ha ne vezint o daou nemet unan.

Selaou mouez an Iliz a-dreuz ar c'hantvedou, mouez an Tad Santel ar Pab Pi XI en e lizer Casti Connubii.

Hag heulia skouer ar gristenien vat a zegemer ar vuhez hag o deus en dro d'ezo eur gurunenn a vugale.

War o roudou, er vuhez Kristen, eman an Adsav.

Ar gentel diaoulek-se, ha re aes da heulia he deus taget ivez ha dreist-holl an dud a vicher.

Lakaet he deus e penn ar micherour e veze graet al labour gantan ha rastellet ar profit gant an aotrouien kof bras ha kof aour.

Ac'hano eo savet ar mevel a enep e vestr. Ha bec'h d'ar vistri : ma sachont war an araok, ni a zacho war an adrenv.

Dalc'homp al labour a-zav, ha ple-gomp ar vistri dre nerz.

Ac'hano an dizurz hag an drailh, ha da echui, rivin pe vrezel.

Aman adarre hent an adsav a zo er vuhez Kristen : justis ha karantez, a lavar lezenn Doue. Eno eman an unani, hag en unani hent an Adsav.

E pep tra ne gavoc'h hent an Adsav nemet er vuhez Kristen. Dre nerz ar vuhez Kristen, ha dre eno hepken, et tegasoc'h ar yec'hed hag ar galloud en dro er vamm-Vro, hag en hor bro garet Breiz-Izel, perlézenn ar c'hornog. Ar feiz hepken a adsavo Breiz.

Feiz ha Breiz.

Goude gwener ar groaz e teuo ar zul fask. Uhel ar c'halonou evit digeri eun abadenn nevez.

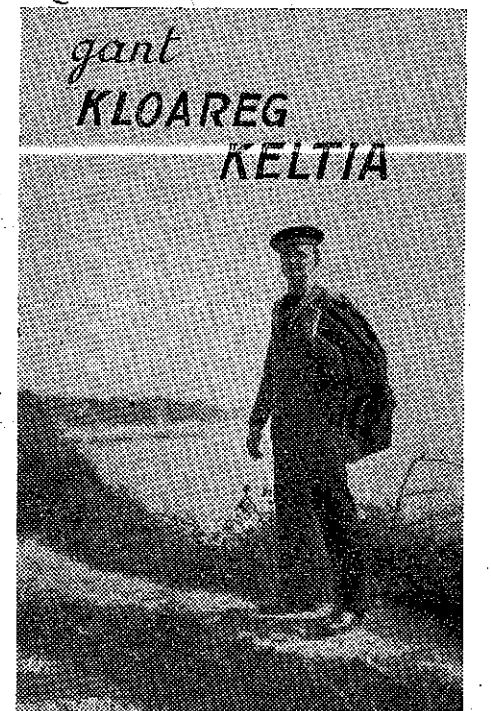
J. L. PENCREACH.

Gwener, 5 a viz ebrel 1940, Brest. — Setu an « Emile Bertin » oc'h erruout gant ar « Maille-Breze » : dek eur eo. Ha bremañ e kemeromp en-dro hon ano koz « Strollad Emile Bertin » (groupe Emile Bertin). Ar pennou-kard a welomp o tremen war o lestr ha setu d'e dro ar « Milan » o tont. Paotred ar mindrailherzed 13.2 a bleustr war o labour hag ekeitse ar vartoloded nevez-ambarket a zo diskouezet d'ar C'homandant. Diou wech e teu an Amiral Derrien e bourz. Kalz bigi-chaluter, armet mat, a ya er-maez : A. D. eo o ano. Danvez-gaberien (martoloded yaouank a vezo diwezatoc'h, manevrierien) a ra gant ar ouel. Mont a ra an « Emile Bertin » betek al lenn-vor vras evit ober ekselsisou-treuzkas (transmisionou) ganimp. Dirazomp e tremen va daou gamalad mat Meynadier de Marville ha Thierry de Ville d'Avray, o sacha a laz-korf war o roevnou, war dour sioul al lenn-vor, gant ar pennou-kard all. Eun danvez-komiser, an Aotrou De la Chapelle, a gemeromp e bourz. Eur c'hamaled d'in, Bernard, eus ar « Maille-Breze », a zeu da welout ac'hanoun. Echuet e ekselsisou gantañ e teu an « Emile Bertin » en-dro ha dao d'eul labour all : lestra a reomp eur bern pourveziou-brezel (munisionou) a bep seurt. Dek eur eo ha noz dall : evit an drede gwech setu an Amiral Derrien e bourz. Mesk a sav : warc'hoaz ez eomp kuit, trumm, hep ober muioch a bourchasou.

Sadorn 6. — Pourvezaduriou diweza.

Lestr-enep-torz : contre-torpilleur.

... Karter-mestr, meurzh 1940, e St-Mark, e kichen Brest...

Dek eur : loc'ha a reomp tiz-ha-tiz, ganimp ar « Maille-Breze » hag an « Emile Bertin ». Al « Le Chevalier Paul » a bako ac'hanomp eun tammig diwezatoc'h. Aboan aet kuit e roer d'imp chupennoukanadian : aon ebet bremañ rak ar riou.

Kaer eo an amzer, heol ebet avat, hag eun tamm brumenn. An « Emile Bertin » hor c'huita da gemer penn ar 5^e D. T.

(D. T. = Division de torpilleurs ; R. T. = Rannad listri-Tarzer) : « Brestoï » (*Brestad* e brezoneg), « Boulonnais » ha « Le Foudroyant », loc'het eus Kêrvourz (Cherbourg) da zont a-gevret ganimp, rak i ivez a aparchant ouz ar « *Strollad E. Bertin* ». Eun ano all o deus an holl listri-se : Bagad-Brezel Z (Force Z), ennañ ivez ar pourvezer-listri-pluj « *Jules Verne* » (pourvoyeur de sous-marins) hag ar pourvezer « *Lot* ». An « *Emile Bertin* », neuze, a guita ac'hanomp adarre : 29 skoulm a ra ha ni 25. — 14 eur : embregadeg er plasou-emgann — da lavarout eo : pep martolod a ya d'ar plas merket d'ezañ en a-raok — ha ne cheñcho biken — evit gouzout mat petra en devo da ober pa vo eur c'hrogad, evit mat, ha nann, evit farsal. Setu an hen a dleomp heulia. Kab Land's End (Penn-ar-Bed), e Kerne-Veur, Kanol Sant-Jord, Mor Iwerzon, Mor an Hebridez, ar Minch, ha, goude, Skapa Flow, en em gav en eun enezenn vras anvet Mainland (da lavarout eo : Douar-Bras), an hini vrasa eus an *Orkadez* (pe *Inizi Orc'h*). — E-pad an noz e sav eur vrumenn deo ha ret eo ober gant ar suterez, diehan, betek an deiz, lakaat en dour an daou voc'hig-brumenn ha mont goustadik-goustadik, en eur deurel evez ouz al listri-karg ha re ar bes-ketaerien.

Sul 7. — Fall-tre an amzer. Hizio e roer d'imp tokou-houarn : ar wech-mañ n'eus ket da farsal ken ! — Ar vrumenn a dec'h kuit. Buan ez eomp ; war-dro kreisteiz, avat, eo ret d'imp mont goustadikoc'h, abalamour d'ar mor. Tremenn a reomp en dounvor d'enez *Vanao*, ha, da zek eur, etre Iwerzon an Hanternoz ha *Mul-Kantir*, e Bro-skos. — Kalz labour am eus er P. C. Trans (*Poste Central des Transmissions*, ebrezoneg : *Post-kreiz an Treuskasadurioù = P. K. Treus*). Ha beilhet am eus eus c'houec'h eur betek unnek eur hanter ! — Goloet omp gant ar fru (morniz, e galled : *embrun*), mor hag avel dirollet. Dañsal a reomp hag ar « *Maille-Breze* » a venn trei war e c'henou... pe dost ! Met, pa erruomp etre an Hebridez hag Hanternoz Bro-Skos, e teu ar mor da veza sioul-sioul en-dro. Na kaer eo an enezennou ! Eun dudi ! Hag evelato heol ebet, lug pep tra ha netra ken. O veza m'eo ret d'imp erruout e Skapa gant an deiz (rak diaes eo mont e-barz), e rankomp « brika ar meridian », da lavarout eo mont ha dont diehan gant ar memes hent, a-hed an hevelep kreisteizkelc'h (= meridian), ha ke-

ment-se e-doug an nozvez a-bez, ha yentre eo an noz !

Lun 8. — A-nevez e tiroll ar mor, rak emaomp bremañ uheloc'h eget an Hebridez (pe inizi gall) ha nann c'hoaz e-touez an *Orkadez*. Al lestr saoz « *Encounter* » (*Emgann*) a zeu d'hon diambroug. An enezennou a zo kaer-dispar. Da zek eur ec'h erruomp e Skapa gant ar « *Maille-Breze* ». Kalz kalz listri-brezel, en o zouez unan e koad, faos evel just (eul lestr-pêj da douella an enebour). Baloñsou bras, hir evel silzig divent, a sav uheluhel a-us d'ar-mor, stag ouz funiou-dir, da herzel ouz ar c'hirri-nij alaman da zont betek amañ. Gouez ar vro, hogos didud, d'an nebeuta diouz a welan diwar an « *Tartu* ». Pep tra a zo keltick amañ, met n'eus nemet daou c'hant a dud, war a leverer. Eoriet omp en hanternoz d'enez *Flotta*, etre *Hunda* ha *Fara*. Ha setu eur c'homandant saoz o tont e bourz : chom a raio ganimp e-pad hor « beajou » e Norvegia. Gantañ e teu ivez daou vartolod saoz : eun timoner hag eur radio. Eoriet eo dija an « *Emile Bertin* ». Pellik awalc'h en em gavomp diouz an douar. Emañ an « *Nelson* » war al lenn-vor ivez. Dec'h e teuas c'houec'h karr-nij alaman da vombeza Skapa. — Kreñv-bras eo an avel. Gouelaned a-vagadou, spontus ! — Eul lestr-eolier saoz a ro d'imp danvez-tan. Da drizek eur setu ar 5e D. T. oc'h erruout hag o teurel an eor. E-keit-se emaomp o veilha er plasou merket — beilh D. E. K. (D. E. K. = *Défense Contre Avions*) — darn en-dro d'ar c'hanoliou 37, darn en-dro d'ar mindrailherezed 13,2. Da 17 eur 30 e loc'homp, herr warnomp (32 skoulm !) gant ar « *Maille-Breze* ». D'eun eur warnurgent en em gavomp en hanternoz d'*Aberdin* : eno e tleomp en em gavout gant ar Saizon. Kalz emaint, hervez, en o zouez, an « *Devonshire* » (Kontelez Devon). An Alamaned a zo dre amañ, eun hanter-kant bennak anezo, war a leverer ! Jeu a vo, na petra'ta, ma'z eus ! Berr eo an nozveziou (eus 21 eur betek 4 eur).

Meurz 9. — D'eiz eur, galv-ditwall ! Kirri-nij o tont. Da nav eur e tostaont evit an eil gwech. Ar Saizon, ha, goude, ar « *Bertin* », a denn warno. E-pad an devez a-bez e vo memes tra, diehan ! Erfin, setu-ni o tizout ar bras eus al listri-brezel saoz : 80 lestr a zo er-maez, hervez. A-boan ma c'heller o c'honta. Anaout

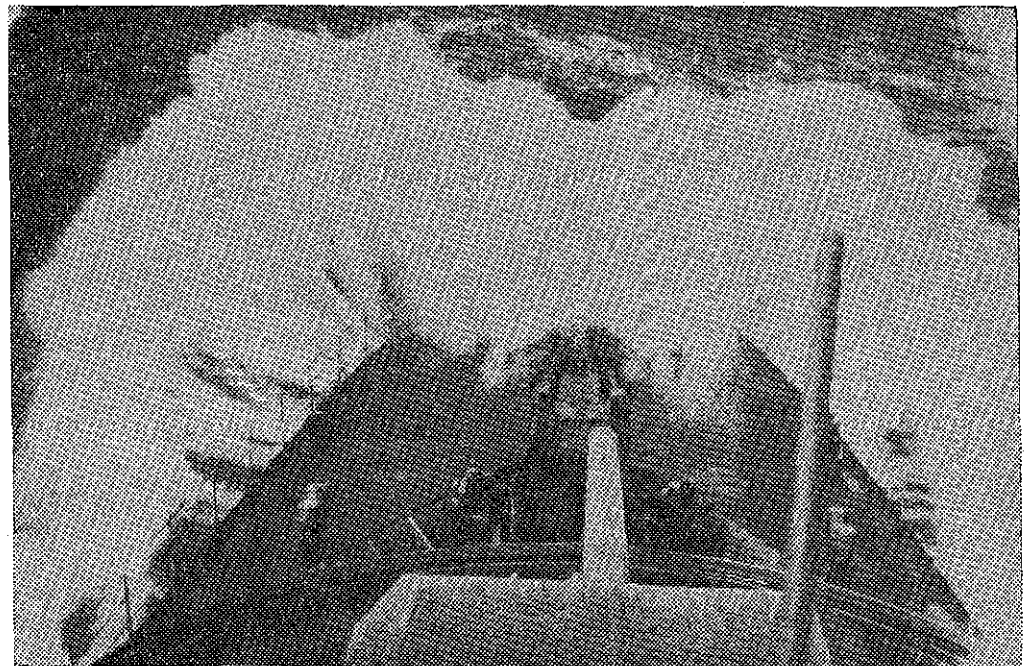

... War ar vourz... aon ebet breman rak ar riou...

a reomp ar « *Rodney* », ar « *Valliant* » (*Kadarn*), ar « *C'halater* », ar « *York* » (o vont er penn-araok d'eomp, ha ni dindan e urziou) hag eur bern listri-höbregonet (cuirassés), rederien, distruderien !... Tri forz norvegiat a zo aloubet gant an Alamaned ha setu diskleriet ar brezel etre Bro-Norvegia ha Bro-Alamagn. Siouaz ! Re ziwezat eo d'imp ober eun dra bennak, rak al labour fiziet en-nomp a oa herzel ouz an Alamaned da... vont e Bro-Norvegia !! Petra ober ? Skei a reomp war-du an Hanternoz. Houlen-

nek awalc'h ar mor, yen, kreñv an avel. Lavarout a reer emaomp a vont da *Ver-gen* da gas kuit an Alamaned ! En eur c'hortoz an deiz pe an noz-se ez eomp atao war-raok, oc'h ober kammdroiu war an dour. War-dro 17 eur, eur bern kirri-nij a dag ar « *Bertin* » hag ar *Floodad*. Ar bombezennoù a gouez a-builh. Hol lod hon eus ivez : diou a gouez tostik awalc'h (unan war-hed 300 metr). Tenna a reomp meur a wech. Ha « *Badeziant an tan* » e vefe ?

(Da genderc'hel.)

An enklask araok ar briedelez

Eur studiadem a-bouez a gavoc'h aman. Marteze e vezo diaes eun tammig da entent, dre ma'z eus enni mennoziou uhel. Labour diouz doare Ykamiz ha diouz doare kement kristen a skiant a fell d'ezan kompren perak e teu breman an Iliz da strisaat lezenn an dimezi. Trugarez, en hoc'h ano, lennerien, d'an « den a vicher » en deus savet evidoc'h eur pennad skrid ken talvoudus.

Kenstrollad ar Zakramañchou, e ano an Tad santel ar Pab, en deus savet d'an 29 mezeven 1941, reolennoù nevez evit an doare da aoza an dimeziou kristen. Adalek sul Fask 1944, e vo ret, war urz Aotrou 'n Eskob Kemper ha Leon, ober diouz al lezennou-ze a-dreuz an Eskobti a-bez.

Reolennoù nevez adarre ! Awalc'h evit rei tro d'ar sperejou ganas da rebech d'an Iliz emai oc'h heskina he c'hristenien, hag o rouestli d'ezo o bukez, evel ma ne vefe ket luziet mat egiz all.

Evit gwir ne vo ket diaesaet kalz an dimeziou d'an dud a volonteiz vat, eeun o buhez ha didroidell o spered, d'ar re all avat ne lavaran ket. Mar deo deuet an Iliz, mamm an holl gristenien, a glask atao o brasa mat, da strisaat an enklask araok ar briedelez, eo evit mirout hiviziken na ve saotret eun dra ken santel, gant ar baianed pe gant tud ha n'int kristenien nemet dre ano, hag a c'hellfe lakaat ar re all da veza gwaz eus o gwidreou hag o fallagriez. Kaer he deus bet an Iliz sevel he mouez, n'eo ket bet selaouet kalz, na gant ar gouarnamanchou na gant an dud, war dachenn ar briedelez ; setu m'eo ret diwall strisoc'h-strisa nerz ar zakramant hag e binvidigez, ha mirout na ve taget hemañ gant eur si bennak pe gant prosezou strobis ha poanius evit ar pried dimezet gant eur volonteiz didroidell. Aze emañ pal ar reolennoù nevez.

***

Abaoe m'eo kroget kleñved an digristena en hor bed eus ar C'huzheol, abaoe dreist-holl m'eo loc'het da zougen frouez ar sorc'hennou hadet gant skrivagnerien an 18^{ed} kantved, evel Rousseau, pe an 19^{ed} kantved, evel Karl Marx, diwarbenn ar briedelez, eo bet ret d'an Iliz. Adlakaat dirak an holl sperejou lezennou sakr ar briedelez.

D'an 10 c'houevrer 1880, e tigase da soñj Leon XIII, dre e lizerkelc'h « Arcanum », n'eo ket ar briedelez eur c'hontrad heñvel ouz ar re a vez savet dirak eun noter : bez' ez eo eur zakramant savet

gant Jezuz-Krist, evit harpa ar gristenien en o unvaniezh peurbadus, e doare ma ne c'heller ket evito dispartia ar zakramant diouz ar c'hontrad, na terri dre an divors al liamm savet etrezo hag a dle padout betek ar maro. Daoust da-ze, Bro-c'hall a zave er bloavezh 1884, al lezenn vantrus kinniget gant Naquet evit aesaat an divors.

Tostoc'h ouzomp, e 1930, e koueze war ar bed pennfollet komzou sklaer ar Pab Pi XI, dre al lizer-kelc'h « Casti Conubii » pe « Ar briedelez c'hlan ». Sevel a rae e vouez an tad karet-se evit diskleria d'ar bed n'edo ket war an hent mat o terri evel ma rae, lezennou santel ar briedelez, savet gant Doue e-unan er penn kenta, ha renevezet gant Jezuz-Krist : lezennou skrivet ken doun e spered ha korf an den ma ne c'hell ket beva er reisted hag en eurusted, nag ar broiou derc'hel eun nerz gwirion ha peurbadus, p'en em zisc'hreont diouz o renerez leun a furnez.

Hon tad santel ar Pab Pi XII, d'e dro, ne ehan ket da rei da glevout mouez ar furnez d'e gristenien. Ken alies gwech ma ro degemer, pe ma roe degemer kentoc'h, er Vatikan, d'ar priejou yaouank, n'o leze da vont diwar wel nemet goude beza displeget dirazo kaerder ha pinvidigeziou ar briedelez kristen, renet a leun gant sikour an Aotrou Doue.

El lezennou nevez embannet gant an Iliz e kavomp, eur wech muioc'h eur merk eus preder ar Vamm garantezus ouz he bugale. Evit mirout na gouezfe warno drougou pouezus diwar goust eur briedelez savet fall, en diañvaez da reolennoù Doue, e fell d'ezi lakaat muioc'h a aked da zifoupa araok rei ar zakramant, kement tra a c'hellefe e daga pe e zinerza.

***

Pa vez al lestr en argoll, eo ret d'ar sturier chom divorfil, ha d'an holl soubla d'an urziou a gav mat rei hervez ar skiant-prena.

Pa daoler eur zell war ar bed, eo ret añzav, en deiz hirio muioc'h eget biskoaz,

eo klañv, hag eman war hent an argoll, evit ar pezh a zell ouz ar briedelez. N'eo ket habaskaat a ra ar stourm war an dachenn-mañ, abaoe an devez ma savas e vouez Leon XIII da gentelia ar bed. Betek neuze e teue dreist-holl ar stourm a-berz eun nebeudig pennou bras, kounnaret e pep doare enep Doue hag ar feiz kristen : binim o c'homzou avat pe o skridou, ne dage nemet niver bihan o lennerien, pe o zelaouerien breinet en dia-raok. Doareou-beva ar peurrest eus ar vro a jome yac'h, ar broiou a zalc'he start d'o c'hristeniezh, pe da vihana a oa stummet awalc'h c'hoaz gant ar gristeniezh evit sevel lezennou gouest da harpa buhez ar famihou e doujañz ar briedelez kristen.

Abaoe, eo bet kemmet doare ar stourm : bremañ e c'heller lavarout e teu eus a bep lec'h.

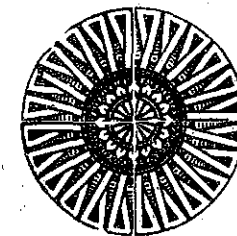
Ar renerien-broiou a zo aet war o c'hement all, ha da heul o mennoziou displeal eo diverret a nebeudou al lezennou divergant e keñver ar briedelez. Kemerit eur gartenn Europa, ha klaskit warni ar broiou ma n'emañ ket enno, a-vel pe aguz, al lezennou a-enep ar briedelez kristen : n'ho pezo ket ezomm eus holl bizied ho torn dehou evit o niveri an eil goude eben. N'eus koulz lavarout nemet ar Portugal hag a ve direbech-kaer e lezennou e keñver ar briedelez dre zentidigez da Itron-Varia-Fatima. E Bro-C'hall, n'eo ket fall-fall c'hoaz al lezennou e kichen ar pezh a gaver e lec'h-all ha koulskoude... E Rusi, da skouer, a gement da vihana ma c'heller fiziout war ar pezh a ouier eus ar vro-ze ken kuzet warni-he-unan araok ar brezel, er Rusi, e veve an dud evel chatal — resped d'eoc'h — e keñver rei ar vuhez da vab-den, ha kement-mañ hervez al lezennou : gwaz ha maouez hirio unanet, ha warc'hoaz pep hini diouz

e du ; ano ebet diwarbenn eur briedelez wirion hag eur familh ; setu ma veze gwelet ar vugale-geiz o redek war an heñchou, o laerez' o zammig bevañz, dilezet ma vezent gant eur vamm dic'halloud da ranna etrezo an tammig bara ha ne oa tad ebet d'e c'hounit. Koulz all e kavimp tostoc'h d'eomp : ma teu e broiou a zo ar Stad e-unan da gemer en e garg ar vugale ganet diwar eun unvaniezh berrbadus, ne gaver ket muioc'h enno na familh na priedelez kristen, ha kement-se atao gant harp al lezenn.

E Bro-C'hall koulskoude hag e meur a vro all, n'o deus ket kredet ar Renereziou-digristena mont ken buhan na ken lark : re greñv oa c'hoaz feiz an dud renet evit o zoubla dindan lezennou savet a ratoz-kaer enep ar briedelez kristen : setu ma 'z eus klasket he c'has d'ar bez a nebeudou dre eur gildroenn. Amañ al Lezennar a lavaro : ar familh graet evit ar vro ne c'hell beza savet nemet gant ar vro. N'eo ket eta d'an Aotrou Doue, hogen d'ar Maer, e ano ar vro, eo da zavel ar briedelez ha d'he freuza, mar bez kavet mat evit ar vro pe evit ar priejou. Setu savet e Bro-C'hall eured an tu-ker... haz ivez an divors ; ha bezit dinec'h, gant sikour al lezenn, e vo kavet digareziou diouz an druilh evit terri eul liamm ha n'eo gwiet nemet gant mabden, zoken pa gomz, war e veno, e ano ar vro. Gwellit ar frouez : ma ne oa bet e Bro-C'hall nemet 5457 torr-dimezi e 1891, er bloaveziou war-dro 1930 avat e voe torret etre 19000 ha 22000, pep bloaz gant al lezvarniou, niver kresket a-galz gant an dimeziou freuzet hep aotre lezvarn ebet, dre volonteiz ar priejou hepken.

(Da genderc'hel.)

F. FALC'HUN (Lesneven).

An embannou disul genta !

« Emaoc'h o klask marvailhou da lenn-erien Feiz ha Breiz. Deuit ganin betek du-man ha me 'gonto d'eoc'h eun istorig wir, unan vrag ! »

Mont a rejon gant va mignon hag azezet hon daou dirak an tan e tisplegas d'in penaos oa bet dimezet e vamm-goz.

« Annaig oa va mam-goz, emezan. Ar gosa a zeiz krouadur chomet emzivad e voe kemeret en e brespital gant he zont-ton beleg person e Lan... eur barrezig koant a Vro-Gerne.

Gant he fask kenta edo pa gollas he c'herent.

An amzer avat a zo aet endro.

Seitek vloaz eo breman.

Seitek vloaz ! hag eur plac'h a-zoare, fidandoustik !

Savet mat gant he eontr-beleg, desket braoik, lemm he zeod, lemm... he lagad !

Eur goantenn a blac'h.

Unañ da veza fortuniet abred...

An Aotrou person her gouie. ha ne laoske ket re a nask gant he nizez. Met pa grog ar big e skouarn ar plac'h, hag e ve berr he nask e kav an tu da fringal.

Her gwelet a reot.

Eur zulvez, kanet gant ar veleien psalmou ar gousperou, degouezet gant ar *Magnificat*, edo an aotrou Kure o pignat ouz an aoter da ezanzi, pa remerkas an aotrou Person n'oa ket a dan gant ar c'hurust.

N'edo ket ar mare da jom da dermat : Eul lamm a reas er presbital.

« Annaig, emezan, eus toull an nor, ro tan 'ta d'in da lakaat en ezansouer. »

Ha kerkent hag ar ger, an aotrou Person er gegin.

Annaig a zo azezet en eur penn d'an daol ; er penn all, eur paotr yaouank faro « ar Pennher » a raer anezan er barrez.

O daou emaint e tu da verenna, chistr ha kafe war an daol, eur pladad amann melen kempennet fresk, hag eur bastell vat a gig sall... evel ma ve bet fest an hoc'h (respet d'eoc'h !)

Ha ne glaskin ket displega ar blijadur a danve kalon an daou amourouz o kaout an tu d'en em welet ha da c'hoari eun dro gamm d'an tonton beleg.

Setu hen dirazo !

Pebez strafuill, va Doue !

Seizet o izili n'o doa a nerz da zevel

diwar o skaon, hag o zeod a zeblante beza skoulmet en daou benn. M'o dije bet gallet mont er voger d'en em guzet !

Siouaz, tapet oant. Ha penaos nac'h ? N'o doa ken nemet gortoz ar zetans.

Ne zaleas ket ha ne voe ket hir.

« Evelse eo eman kont aman ? eme an aotrou Person sec'h ha berr. Eun disterik e chomas evel da zonzjal hag en eur boueza war e gomz ec'h echuas : « An embannou disul genta ! »

Annaig a zivudas raktal.

— « Oh ! kement-se. Tonton beleg... »

Hag e valbouze, eur ruzder enni.

— « An embannou disul genta, ha peoc'h ! Piou ar mestr aman ? »

Annaig ne gredas mui ranna grik ; Sebezet ! Levenez marteze en he c'halon, kalz muioc'h eget ne grede diskouez ?

Ar Pennher ne c'hellas nemet respont, lentik :

« Mat, aotrou Person... »

Drouklivet e chachas gantan e skasou hep chom da rinsa e verenn.

An aotrou Person diskarget e varrad a zistroas d'an iliz... Tamm tan ebet en ezansouer na petra 'ta !

D'ar zul warlerc'h avat edo an embannou o vont. Teir zizun goude, kleier Lan... a vrude laouen ao daou zen eurus er barrez, ar Pennher faro ha nizez an Aotrou Person.

« Ha petra int deuet da veza, dimezet ker buan all ? » a c'houlennis ouz va mignon.

— « Eurus int bet. Kendalc'het o deus d'en em garet, nao a vugale o deus bet digant Doue.

Hirio, war zigarez en em anaout e vez an danvez-priejou oc'h en em zarempredi, oc'h ober al lez, epad hir bloaveziou. Abenn ma vezont aet asamblez e vez hanter varo tan ar garantez etrezo.

A-forz d'en em lipat ne gavont blaz ebet ken an eil gant egile.

Ne vezont ket tri miz eureujet, ma vent kontant da freuza. »

— « Ha ne gavit ket oa bet pront eun tammig an tonton beleg gant ho mamm goz ? »

Eur mousc'hoarz a sklerijennas neuze dremm an danieveller,

« Na re nebeut na re,
e pep tra gwella 've. »

S. S.

Mirout ar c'hoefig gwenn

« *Merch'ed yaouank va bro
Mirit, mirit bepred
Ar c'hoefig gwenn
Dougit-hen ho penn uhel
Harzit na zeufe tog ar strinkell
Da drec'hi, 'n hor Breiz-Izel. »*

Ar c'homzou kaer-se a zo tennet eus eur sôn bet savet, gant « Koulmig Arvor », en enor d'ar c'hoefig gwenn. Skrivet int bet gant eur vaouez a galon, hag a garie kalz Breiz Izel, en eun amzer, m'oa stank c'hoaz ar c'hoefou, en hor bro.

He mouez, siouaz, n'eo ket bet selaouet...

E niverenn Feiz ha Breiz, gouere-eost 1943, hor rener koz an ao Perrot, Doue r'e bardono, a lavare kement-man : « Ar brezel 1914-1918 a reas kalz gaou ouz dilhad gwazed hor bro ; aon am eus na rafe ar brezel-man muioc'h c'hoaz ouz dilhad ar merc'hed... War hor Breiz eun avel foll a c'houez, ha koefou ar merc'hed a chom ouz an drez !... »

★★

N'eus ket c'hoaz keit-se, ar plac'hig diskoliet, paket ganti he 14-15 vloaz, a daole a-goztez he dilhad dimezellig evit en em wiska evel he c'hoarezed kosa, evel he mamm.

Eun dudi 'veze he gwelout d'ar zul-fask pe da zul ar pardon, o vont war-zu an iliz, evit ar wech kenta, gant he c'hoefig broudet, he zavanher seiz, he mouchouer a liou :

« Kaer evel an heol pa bar

En hanv war an douar. »

Betek neuze ne veze nemet eur baotrenzenn... Adalek an deiz ma lakae eur c'hoef, e rae eur gammed vras war hent

ar vuhez, e kemere renk e-touez ar plac'hed yaouank...

« Ar c'hiz vretion, ar c'hiz wirion » a zo bet aet da fall e-touez ar yaouankizou, koulz lavarout dre holl, siouaz !

Penaos ?

Lod a lavare d'eoc'h eo ar brezel : ne gaver mui na danvez koefou, nag ampez.

Re all a gomze dishenvel : ne blij mui d'ar merc'hed yaouank beza kemeret evit payzantezed !

Ar skoliou, a lavare eun aotrou d'in, o deus divreizez, distaget diouz o bro spered ha kalon ho faotrezed ha troet anezo warzu al lorc'hentez hag ar gizioù diroll.

Ar pez a zo sur, pa ranker lavarout an traou war eeun, ar skoueriou fall a zo bet deuet a-uhel.

Ar familhou pinvidika a zo bet, war dachenn ar gwiskamanchou evel war dachenn ar yez, da genta o trec'hi gouenn. Ar plac'hed yaouank, hag a dlle, dre o renk hag o deskadurez, rei an ton d'ar re all evit mont war an tu mat, ar re-se eo a zo bet o tigeri an hent war an tu fall.

N'em eus aon ebet o lavarout « an tu fall » ; rak ne welan ket, evit gwir, petra a vad o defe gounezet merc'hed Breiz-Izel o tilezel o dilhad prinsezet evit en em wiska — pe glask hen ober ! — evel strinkellou Pariz.

Koll o dereadegez hag o braventez eo o deus graet, ha netra ken ; ha paouraat ar vro !

O welout an tokou-bapa a vez ganto war goztez pe goztez eus o fenn, hirio war-zav, warc'hoaz war wint, e ve c'hoant kredi o deus kollet ar merc'hed-keiz, a-grenn, an izign d'en em ficha.

Ouspenn ma tiskaront gened hor bro, ouspenn ma roont d'ar c'houeriadezed eur

stumm ha ne zere tamm ebet outo, an « tokou daonet » evel ma lavare d'in, eun arvoriad koz, n'eus ket pell, an tokou a baoura c'hoaz hor c'hornig-douar.

Pet micherour en hor bourc'hiou a c'houneze brao o bara oc'h ober war-dro ar c'hoefou ?

***

Keit ha ma vez eun elfenn vuhez en den, e tleer kaout esperans, ha poania da rei d'ezan ar pare.

Keit ha ma vezo plac'hed yaouank kran o tougen koef hag o karout ar gwiskamanchou breizek, arabat kredi ne ve mui netra da ober.

Mouez ar gwad ha mouez ar skiant vat a deu atao a-benn da zével war c'horre en hon touez-ni, Bretoned.

Hag eman an avel o trei !

Berniou merc'hed yaouank o welout pegen mizus eo an tokou chench-dijench, pegen divalo int ganto alies bras a-wech, ha dreist-holl, dre ma teuont eun tam-mig war an oad, o deus mil geuz hirio d'ar c'hoefou a wisk ken koant ar merc'hed, ha koulz ar re oajet hag ar re all.

En eur vodadeg hag a oa bet dibunet c'nni kudenn ar c'hoefou, ha diskouezet ar vraventez hag ar gened a daolont war an tal, eur plac'h yaouank a zavas en he zav evit lavarout ne vije bet morse aet e tog, m'he dije bet anavezet abretoc'h ar pez m'edo o paouez klevout.

« Den ebet, emezi, n'en deus desket d'eomp kompren pegen koant, pegen brao eo koefou hor bro. »

Daoust ha ne vije ket dever hor skoliou diwar ar mêz kentelia war ar poent-se ar baotrezed fiziet enno ?

Mall eo d'al leanezed kregi gant al labour-se, ha dispenni eun tammig an droug o deus graet, re alies, d'hor gwiskamanchou.

Ar mammou hag a chom ken yaouank, ker fresk dindan o c'hoefou gwenn, daoust ha ne dlefent ket kaout o ger ivez da lavarout ?

Souezus eo pegen laosk int bet ! Pegen dall ivez, o lezel o bugale da redek war-lerc'h gizioù ken amzere.

D'ar c'hemenerien ivez ha d'ar gemenezed da rei, muioc'h c'hoaz a sked hag a vrud d'ar gwiskamanchou breizek. Ha n'eo ket ar gwella doare evito da chacha dour d'o milin ?

Gant eun tamm izign e c'heller atao nevezi, klokaat ar gizioù koz, ha nann o mouga, evel a zo bet graet kement betek-hen.

An ykamezed a zigaso ar c'hiz adarre eus gwiskamanchou kaer ar vro.

Er bloaz-man, e meur a barrez ez eus aet hiniennou stank e koef, goude beza bet e tog.

Meuleudi d'ezo.

Pegwir eo mennad yaouankiz kristen ar mêziou ad-sevel, adnevezi kement a zo yac'h ha kaer en hor parrezioù, perak ne stagfent ket, holl, a greiz kalon, da labourat war dachenn ar gwiskamanchou breizek, en eur zougen anezo adarre, hag en eun doare koantoc'h, ha kaeroc'h zoken eget araok.

Her gouzout a ran, kalz plac'hed yaouank a zo mall ganto kemer ar c'hoef. Kalz tadou ha mammou a zo skuiz ha mezek gant ar gizioù-kêr, en em zilet en o zi, hag a zere ken nebeut ouz o bugale.

Holl emaoer o keuzi war ar gwiskamanchou breizek.

Petra c'hortozer evit digas ar c'hiz anezo adarre ?

Ma vezo kavet, e pep parrez, eur plac'h yaouank a zoare bennak, penn a-walc'h d'ezo da strinka an dilhajou-paper hag an tokou distrantell evit kemerout giz ar vro.

Plac'hed yaouank da vont da heul a vezo kavet awalc'h.

Plac'hed yaouank da rei al lusk eo a zo da glask.

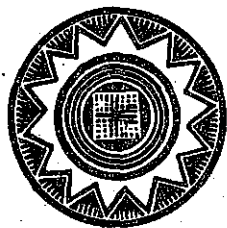
Evit petra eo bet savet an Ykam ?

Evit peurvouga hor Breiz dindan ar stlabez, pe, evit ober d'ezi bleunia adarre en he holl gizioù kaer ?

Evit rei d'eomp tud hag a yelo da heul, pe evit ober tud hag en em lakaio e penn evit chacha ar re all ?

Gwelet e vezo.

L. B.

MOUEZ YAOUANKIZOU AR MAEZIOU

“Ni a fell d'eomp
beza
gwazed
a-zoare!”

D'an 19 a viz kerzu ez eus bet e Plougoum eur gouel kaer, gouel ar gwintiz-hada hag an dan-vez bara-kan. Goude ar gousperou e voe bodadeg er patronaj evit ar yaouankizou hag ar gerent. Setu amañ ar brezegenn gaer a zistagas d'eomp dindan ennor Jean Moal eus a Gastell, penn-rener an Y.K.A.M. e kanton Kastell.

Va mignoned,

.....
Petra 'glaskomp, ni paotred ha merc'hed yaouank diwar ar maez ? Karout a garfen hen diskleria fraez d'eoc'h.

Hol labour a zo pounner..

Bez' e vezomp dispartiet diouz hor c'hamaladed epad ar zizun : an dra-ze mar-teze en deus lakaet kalz da fallgaloni ha da redek warzu ar c'hêriou bras da glask o zamm boued.

Eun dra all a zo, eun dra ha n'eo ket sklaer ennoomp met a zo edoug an amzer o poueza war hor spered : ar sonj da veza, ni kouerlep, tud disteroch, tud eus eur renk izeloc'h eget n'eus forz peseurt micherour all. Penaos eo erruet kement-se ? Ar pez a anver gant eur ger gallek « le progrès » — an araokaat — gant e gavadennou nevez : trefiioù, autojoui, sinema, T. S. F., kazetennoù ha kement 'zo... en deus lakaet muioc'h a zarempred etre ar c'hêriou hag ar maeziou, en deus lakaet kêriz ha kouerien d'en em anaout gwelloc'h. Ar c'houer n'en deus ket gallet mirout d'en em gomparchi gant e gamalad eus kêr. Gwelet en deus hemañ gant e aer dilu, degajet, lemm e deod en e c'henou... hag ar c'houer en em gave

dister en e gichen. Aotrouien a zo bet deuet en e di hag ar c'houer nec'het bras o klask gouzout penaos o digemer ha petra da lavarout d'ezo. E ziskouarn o deus klevet ar goaperez graet diwar e goust, santet en deus an nebeut a van a veze graet pa grede sevel e vouez... ha neuze ar paotr yaouank, ar plac'h yaouank o deus bet mez o veza ganet war ar maez.

Disprizet oa gant ar re all, n'oa ket kalz a dra; siouaz ! deat eo d'en em zisprizout e-unan !

« Neuze, buan'ta, dilezomp gizioù fur hon tadou, o gwiskamanchou, o yez... Kemeromp gizioù kêr ; sot ha farsus eo kalz anezo, n'eus forz, en em lakomp « à la page » evit ma ne zeuio mui d'hor skouarn ar c'homzou kasaüs-mañ : « Tu vois, ça c'est un paysan ! »

Penaos ! ni labourerien-douar hon eus ken nebeut a ustum evidomp hon-unan ma rankomp beza atao o losta ar re all ? Daoust ha Doue, krouer an dud, en defe graet diou lodenn anezo ha d'ar re sot, lavaromp ar ger, d'ar re sota hepken, en defe roet ar garg da labourat an douar ? Evidoun-me ne gredan ket, na c'houi kennebeut emichans.

Klevet e vez awechou koulskoude eun

tad pe eur vamm a familh o lavarout d'o c'hrouadur : « Te va faotr, te 'z peus spered, te a zesk mat, arabat d'it chom da ober eun trouc'her buzug. »

Kemerit 'ta daou grouadur bihan en o c'havell : unan ganet en eun ti pinvidik e kêr, unan all en eun ti dister war ar maez. Peseurt kemm a zo etrezo ? D'an eil ha d'egile en deus roet Doue eur c'horf ha seulvui ma vezo kemeret preder gantañ, seulvin ma vezo maget mat e teuo da greski, da veza yac'h ha kreñv. Roet ez eus bet d'ezo o-daou eun enc, eus galon, troet gant ar pezh a zo kaer, hadet enno perziou mat a bep seurt ha ne glaskont nemet digeri ha bleunia. D'an eil ha d'egile ez eus bet roet eur spered ha ne c'houlenn ket gwelloc'h eget beza sklerijennet war an holl skiañchou... Ugent vloaz goude, an daou grouadur a zo deuet da zen : unan a zo desket bras, distrei a ra an dud da sellout outañ pa vez o tremen, doujet eo, selaouet e vez... Egile, ar c'houer a zo o terri e gorf, sioul en e bark, den ebet ne daol evez outañ nemet d'ober eun tamm goap anezañ e ve. Petra 'zo erruet ? Ar c'heuta en deus poaniet da lakaat da greski an holl berzioumat bet d'ezañ digant Doue ; an eil a lakan heñvel ouz ar park-se a zo skoaz ha skoaz gant ho re hag a vefe dilezet gant e berc'henn : ennañ ne sao nemet louzou, treuz-yeot hag askol. Ne zeuoc'h ket da lavarout evit kement-se : « Setu aze eun tamm douar didalvez. » Sonjal a reoc'h er c'hontrol : « Ma vefe bet d'in, em befe e c'houennet, e drempet hag e vefe deuet da veza koulz pe welloc'h eget va re. »

Setu aze al labour a rankfemp, ni kouerien, ober warnomp hon-unan. Ezomm hon eus da veilha war hor c'horf, e zerc'hel dilastez ha kempenn n'eo ket hepken da sul met eun tammig bemdez. Gwir eo ennaomp edoug an deiz er pri pe er bouldrenn met, a drugare Doue, marc'hadmat eo an dour en hor bro.

« N'em eus ket a amzer ! » a responto lod. Bemdez e lakeomp pemp pe zek munut da skrifella ar marc'h koz a zo er c'hraou ha ne vefemp ket gouest da gaout unan pe ziu evit dibikouza hon daoulagad ?

« Da betra, a lavaroc'h, terri ar penn gant traou ken dister ? » Dre eno eo, justamant, e vez barnet ar gouerien gant ar re all ; dre eno, dre o doare d'en eus zerc'hef e pep lec'h : ouz taol, war an heut, dre o doare d'en em gomporti e kompagnunez ar re all, dre o marvailhou... e

vezo gwelet pe' z int tud savet mat pe tud savet fall. Hag ar pezh 'zo gwasoc'h : awalc'h eo e vefe unan pe unan oc'h en em lezel da vont evit ma vo gwall vrudet an holl.

Diwallomp ivez na vefemp troet netra nemet gant holl labour. *Mat ha ret eo labourat met ennomp ez eus eur galon ha ne dle ket beza ankounac'haet, eus spered ha ne dle ket beza dilezet.* Ma vez atao hor s'horf war ar stern, hor spered bepred stouet warzu an douar, hor c'halon goull pe o turia bouilhenn, e teuimp abred da veza heñvel ouz al loened. Ar garantez, ar vertuz ken kaer-se, a vo mouget ennomp : ne c'hellimp mui dispartia ar mad diouz an droug, n'en em santimp ket ken douget warzu ar pezh a zo kaer endro d'eomp. Hor spered a vo poud ha berriwelet. Hor spered hag hor c'halon, paotred yaouank, a c'houlenn beza maget evel hor c'horf evit ma teuint da zigeri, da gaout sklerijenn war an holl draou ha n'eo ket hepken war re hor micher ha d'en em rei da gement 'zo kaer : hon tud, hor bro, hon Doue. Beva 'reomp e kompagnunez ar re all, ret eo d'eomp 'ta gellout en em entent ganto.

Dre an aked-se hor bo kemeret gant hor c'horf, hor c'halon, hor spered, hon ene, e teuimp da veza GWAZED A-ZOARE, tud « à la page » a vezo selaouet, ustummet gant an holl, heuilhet... tud hag a raio stad anezo o-unan hag o do fiziañs enno o-unan.

Paotred yaouank, an dra-mañ ne vo ket aes atao, dalc'hmat e rankimp teurel evez. Met d'hon oad n' eus netra dreist hon nerz, petra c'hell herzel ouzomp p'hon eus lakaet eun dra bennak en hor penn ?

Ma karit ne vezoc'h ket hoc'h-unan ; evit ho sikour eo bet savet *unvaniez yaouankizou Kristen ar Maeziou,* an ykam evel ma lavaromp. Roit hoc'h ano d'ez i hep aoun da fazia.

Ni, labourerien-douar, ne glaskomp ket bresa ar vicherourien all ; ni a sonj, er c'hontrol eo ret d'eomp kerzet dorn ha dorn ganto evit ober eus ar Frañs eur vro greñv ha kaer.

Deuet eo ar c'hiz bremañ da lavarout : « Kouerien, d'eoc'h ar plas kenta ebarz ar vro ! » Va mignoned, lavarit d'in, daoust hag eur plas kenta pe eur plas diweza a c'hell beza roet da vicher pe vicher p' int ken ret an eil hag eben ? N'eo ket gwir ! Ar pezh a c'houlennomp eo ar gwir evidomp-ni, kouerien, da sevel hor mouez bep tro ma vo ret, ar gwir da veva e peoc'h...

D'eomp eo da c'hounit ar gwiriou-se dre hon unvaniez, dre dalvoudegez eur vuhez renket mat ha direbech. Kement-se holl a vo gounezet pa vo stank war ar maeziou ar baotred yaouank desket, digor

o spered, entanet o c'halon, prest atao da rei ha d'en em rei evit kerzout dispont war hent an dever. An Ykam a ray ac'hannomp ar wazed a-zoare emañ an Vro o c'hortoz.

JEAN MOAL.

FEIZ diwar DESKADUREZ

FEIZ HA BREIZ nevez a vezo gantan be wech eur pennadig war skianchou an natur.

Maga spered e lennerien a fell d'ezan. Sevel o c'halon ivez warzu an Holl-C'Halloudek en deus hadet dre ar bed kement a draou kaer ha souezus, a zo dalc'hmat dirak daoulagad, ha n'ouzont ket evesaat outo.

EULER HAG AR PREZEGER

Euler, ar gouziiek Euler, ker krenv war skianchou ar bed, a oa ivez eun den a feiz.

Eun deiz, eur mignon-beleg d'ezan, prezeger helavar, a deuas d'e gaout fallgalonet.

— « Ar relijion a zo war ziskar, emezan. An dud ne zelaouont mui va c'homzou. O c'halon a zo kaledet. Pa bignan er gador e kouskont. A-wechou ez eont kuit. »

— Heuilhit an ali ez an da rei d'eoc'h, eme Euler. Elec'h skei atao hag atao war ar gourc'hemmenou evel ma karit ober, komzit 'ta a-wechou d'ar bobl eus brasder ha kaerder ar bed ; eus ar bed gwirion evel m'eo anavezet breman gant mistri an deskadurez.

Livirit d'ezo eo bras an douar, hag ez eus 10.000 leo d'ober an dro d'ezan.

Ha petra eo an douar er bed ?

1.300.000 gwech eo brasoc'h an heol eget an douar.

An oabl n'eo ket eur volz c'hlas a vije stag outi ar stered evel tachou kouevr lugernus.

Pignit a-spered gant ho selaouerien, adreuz an oabl-se steredennet. Lavarit d'ezo eo pep steredenn eun heol, hag ez eus milionou, miliarou anezo. Petra eo zoken an heol en o c'hichen ? Ar steredenn

denn « Aldébaran » a zo 880 gwech brasoc'h eget an heol.

Ar steredenn Antares ha n'eo he-unan nemet eur pik en oabl, a zo 880.000 gwech brasoc'h eget an heol.

Pignit uheloc'h c'hoaz ; kerzit, it ha deuit dre « valeou sant Jakez », laoskit ho spered da nijal keit ha ma karo mont, hag ar bed en em astenno atao dirazan.

Ha dreist-holl, n'ho pet ket aon evit embann eo an holl draou-ze gwirion, diarvar, ker gwir hag ar bater ».

Ar prezegour-a heuilhas ali ar gouziiek. Edo Euler o c'hortoz e vignon da zistrei eus an iliz.

— « Ac'hanta, strafuilhet holl hoc'h eus an doare da veza. Petra 'zo 'ta en em gavet ? eme baotr ar skianchou.

— « Graet em eus hervez ho lavar, hag em eus evel keuz.

— Perak 'ta n'o deus ket selaouet ?

— Evel re eo o deus graet. Echu ganin va frezegenn, dizont ganto ar respet a zo dleet da di an Aotrou Doue int en em lakaet da strakal d'in o daouarn ! »

Ar geleannadurez kristen diwar skianchou an natur hag a blije kement da zelaouerien ar prezeger-ze, a blijo ivez d'hol lennerien, sur omp.

Kenavo ar wech all.

X...

PEDENN DA ZENT VA BRO

En eur gregi e « Feiz ha Breiz »
dirazoc'h e kouezan d'an daoulin,
O Sent va Bro

C'houi eo, Sent koz Breiz,
henchet ganeoc'h hon Tadou warzu an Arvorig
hoc'h eus desket d'ezo gounit o baradoz,
e-ser gounit o bara.
C'houi eo, Sent Breiz,
-Tud meur hag a enoromp en ilizou a zoug
c'hoaz hoc'h ano, koulz hag er chapeliou
didrouz a warez (*abriter*) ho skeudennou dero
C'houi eo, hoc'h eus roet da dud va gouenn
ar spered kristen
en deus graet anezo tud kreny, kalet, kalonek,
pinvidik dre ar c'houezenn,
kadarn (*brave*) ouz ret war an dachenn;
eur bobl dister dre an niver,
bras dre al levezon (*influence*);
soudard ar C'Hrist dre ar bed.
Ouzoc'h, Tadou va Bro,
Sent koz a-wechall ha Sent hon amzeriou.
Sent brudet ha Sent dianav,
e teuan hirio d'en em erbedi.

Kefridi Feiz ha Breiz, her gout a rit,
ne ra nemet unan gant hoc'h hini :
derc'hel ar Vretoned war an hent mat,
war an hent ñeun,
war an hent hoc'h eus diskouezet d'ezo
a-dreuz kantvejou o istor.
-E kreiz an noz, war ar mor terval,
lagad ar martolod a glask ar steredenn
a verke d'ezan hent ar porz.
Feiz ha Breiz a garfe beza
dreist pep tra,
hervez e c'halloud,
eur steredenn lugernus en oabl hor Bro.
Karout a rafe
trei sperejou ar Vretoned warzu Doue,
warzu traou an ene, traou ar bed all;
miret outo da jom re grommet warzu an douar
O sent va Bro.
Ar gosa eus ar c'helaouennou brezonek
Feiz ha Breiz a zo bet atao en he fenn
pe eur manac'h pe eur beleg.
Dindan gwarez an Aotrou n' eskob
e fell d'ezi chom doujus,
evel al labousig dindan askell e vamm,
he c'helennadurez o klota (a-unan)
gant hini an Iliz.

« Nep ne zent ket ouz ar stur,
Ouz ar garreg a ya sur ! »
Feiz ha Breiz a zo bet hag a jomo
eur gelaouenn gristen.

Eur gelaouenn vreizek ivez.
He ano eo. Feiz, Breiz.
na kaera ano !
Ha daou c'her all a c'hell beza
c'houekoc'h da galon ar Vretoned ?
Koulskoude, O sent va Bro,
ar Vretoned ne lennont ket trawalc'h « Feiz ha Breiz »
Evel donjer o deus kemeret, kalz anezo,
ouz yez ha giziou santel hor Breiz ;
Kasoni zoken, — betek laza ! —
ouz ar re a garfe rei d'ezo da glevet
mouez ar skiant, mouez ar gwad.
O sent va Bro, c'houi a oar
ne glask Feiz ha Breiz nemet ober vad.
Digorit d'ezan adarre kalon ar Vretoned.
N'eo ket hervez natur
nag hervez Doue
en defe an den dispriz e ouenn,
mez gant e vro.
Eur ouenn dud eveldomp-ni,
Eur vro evel hon hini !
N'oun ket c'hoaz eur c'hoziad
hag em eus gwelet Breiz en he bleun,
gant he yez dre holl komzet ha kanet,
gant he giziou dereat, ken kristen.
Na kaer oa neuze da welet.
Na c'houek oa neuze beva enni.
Breiz oa bro ar gened ;
Bro an dever,
Bro an eurusted oa ivez,
dre ma 'z oa bro ar feiz hag ar garantez.
Hag eun avel foll en deus c'houezet warni.
Eur spered nevez — ha n'eo ket he hini —
a zo oc'h en em skigna
war hor maeziou, en hor c'heriou,
hag eman e c'hlaourenn a stlabeza pep tra.
O Sent va Bro,
n'eo ket miret ouz Breiziz da vont araok eo a glaskan ;
miret outo da gila eo a garfen.
Ha kila a reont, e pep doare,
abaoe m'int staget da drec'hi gouenn.
Eman ar feiz o vont toc'hor,
eman ar goustians o laoskaat,
eman ar garantez, ar vadelez, o vervel,
eman ar familhou o teuzi,
eman ar yaouankizou a vreina
eman yez ar vro, ar brezoneg,
war var da veza distroadet.
O sent va Bro,
dalc'hit beo ar brezoneg,
ma raimp hor c'hresk hep diouenna.

Hep feiz na Breiz,
 petra vije ken ar Vretoned ?
 Feiz ha Breiz, na kaera abostolaj !
 Bretoned ar baradoz,
 digorit 'ta da « Feiz ha Breiz » doriou Bretoned an douar.
 Pa vezo aet e pep tiegez evel ar mignon ma 'z eo,
 e kerzint sederoc'h war ho roudou.
 Pa vezo menoziau « Feiz ha Breiz »
 e sperejou hon tud yaouank,
 e lec'h avelaj didalvez,
 Ar Vretoned a gerzo adarre war araok.

Evit difenn ha skigna ar menoziau-ze.
 O Sent va Bro
 eur beleg breizat,
 ledan e spered, tomm e galon,
 en deus dispignet e holl nerz
 epad 33 bloaz
 ha skuilhet e c'hwad war « mæz ar stourm ».
 Edoug ar brezel bras
 pa goueze eur c'hadour (combattant)
 eun all a groge en e armou
 hag ar stourmad a gendalc'he.
 Kadour Feiz ha Breiz
 a zo lakaet e bluenn gaer
 etre va bizied sentus ha diouizieik.
 Chomit em c'hichen, o Sent va Bro
 Strevit karantez em c'halon
 skuilhit sklerijenn em spered
 lakit nerz em gwazied
 « Deskit d'in ar gerioù a zihuno eur bobl
 ha mont a rin, kannad a c'hoanag (espérance)
 d'o aslavaret war va Breizig kousket ».

F. GUIVARC'H.

Madalez Hon Tad Santel ar Pab

Glac'haret muioc'h mui dirak an dismantrou
 hag an dienez chachet war ar bed paour gant
 ar brezel, H. T. S. ar Pab Pi XII ne ehan da
 rei, d'an dud reuzeudik, merkou eus e galon
 aour.

E miz genver, an ao. N'Eskob Duparc a re-
 seve digantan 30.000 lur, da ingala etre tud
 gwall-zarvoudet kêr Vrest.

E miz meurzh, an ao. Rodhain, aluzenner bras
 ar brizoherien, a reseve daou vilion, evit dont
 war zikour tud harluet hor bro.

Maro ar jénéral de Castelneau

Ar jeneral de Castelneau a zo marvet er
 c'hreisteiz eus ar Frans, d'an 18 a viz meurzh,
 oajet a 92 vloaz. Eur zoudard dispar oa bet
 edoug ar brezel all, a gemeras d'ezan tri eus
 e vibien.

Goude ar brezel ec'h en em roas a-zevri da
 zifenn gwirioù an Iliz hag ar gatoliked. Evit-
 se e savas an Emgleo katolik, a zalc'has penn,
 evel ma ouezomp, da Herriot ha d'ar franma-
 soned.

Eun den oa eus ar seurt a zo rouez.

Ar Brezoneg er skol

E-touez an dornad aliou bet embannet, e
 miz c'houevrer diweza, evit skolioù kristen
 an eskopti, hor beus lennet kement-man :

« Digarez ebet mui, evit skol ebet, da lezel
 ar studi brezonek. Levriou a vank d'eoc'h ?
 Skrivit raktal d'an ao. Seite, rener skol gristen
 Rosko, hag ho pezo hervez ho c'hoant... Bec'h
 d'al labour.

Ar brezoneg, dec'h dilezet, disprijet a c'hou-
 nit tachenn muioc'h mui. Lyce Kemper en
 deus digoret d'ezan e zor hag an danvez mistri-
 skol a zo staget d'al labour...

En em laouenaat a reomp eus kement-se.
 Kendalc'homp avat da vont war araok. Bec'h
 d'ez ! »

Pa vez gwir Vretoned e penn eur barrez

Kuzul Ti-kêr Lanniliz, bodet d'an 20 a viz
 c'houevrer, en deus votet eur mennad evit
 goulenn : 1°) ma vezo diazezet rann-vro Breiz,
 gant he femp departamant, daoust petra c'hello
 beza ar gouarnamant da zont ; 2°) ma vezo eur
 c'huzul rann-vro karget da zibuna an aferioù ;
 3°) ma vezo lakaet Bretoned er c'hargou, e
 Breiz.

Meneg a zo bet graet ouspenn, et vodadeg-
 se, eus ar mennad bet votet araok ar brezel
 gant pevan c'hant komun evit ma vije desket
 ar brezoneg en holl skolioù bihan, ha ma
 talvezfe da eil yez veo er bacho.

Eun abadenn vrezonek e Gwened

Keic'h keltiek Gwened, bet savet e penn
 kenta ar goanv, en deus roet eun abadenn
 saourus, e kerz miz c'houevrer, gant kanaouen-
 nou, sonetez ha kanoelioù breizek.

An ao. N'Eskob Bellec, hag a oa bet plijet
 gantan dont d'ar gouel-se, a reas, e berr gom-
 zou, meuleudi ar c'hoarierien, meuleudi an
 holl Vretoned kalonek, a labour atao start evit
 ar yez hag evit ar vro da lakaat hor Breiz karet
 da veza karet muioc'h c'hoaz.

...« Mont a reomp kuit, emezan, war-lerc'h
 an abadenn-man, goude beza klevet hor c'han
 broadel Bro goz ma zadou gant muioc'h a
 fealded ennomp e kenver hor Breiz, eur vro
 ken kaer, n'eus ket par d'ez war an douar ».

Bretoned harluet ha ne zizonjont ket bro o c'havel

Ar c'horonel Oger, rener Bretoned an Oflag 10 B, en deus nevez degaset da Bredfed-meur Roazon eur skodenn a 7.700 lur, bet dastumet gantan, edoueg eur gouel brezonek, evit dont war-zikour tud gwall-zarvoudet Breiz.

Ar prof kaer-se a zo bet ingalet e-tre kêriou Brest, an Oriant, Roazon, Naoned, Sant-Nazer.

E strollad Kuzulia Breiz

Ar chaloni V. Fave, bet anvet gant an ao N'Eskob da rener ar Bleun-Brug war-lerc'h an ao. Perrot, a zo bet galvet ivez gant perefed meur Roazon da gemerout e blas e strollad kuzulia Breiz. Gourc'hemennou mat d'ezan.

Keleier laouen

Eured-aour

D'al Lun-Fask diweza an Ao. Guivarc'h en deus lidet en iliz Santeg eured hanter kant vloaz e dad hag e vamm.

Nebéut a sked: éun ofern blean hepken: na kleier na kanaouenn. N'ema ket amzer al levnevez. Ar mare a vez atao avat da drugarekaat an Aotrou Doue ha da ziskouez karantez d'ar gerent.

E-pad e ofern an Ao. Guivarc'h en devoe an eurvad da gomunla e dad hag e vamm na ganto e holl gerent tosta bras ha bilian.

Gouel dudius evit ar familh.

Skouer kaer evit ar barrez.

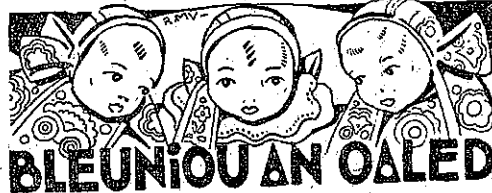
Feiz ha Breiz a ginnig laouen e zoujusa gourc'hemennou da gerent e rener nevez hag a reket d'ezo kozni eurus ha padus da welet eur wech bennak bugale vihan o bugale.

Eurejou ykamiz

Da verc'her Fask eo bet eureujet e iliz Plouzane, o farrez, F. Philippot ha M. Dreves; M. Dreves ha N. Lesvenan, holl, mignonied da Feiz ha Breiz. Koant oa an diou blac'h nevez en o gwiskamant breizat; brao kenan, ha kentelius, ar brezegenn, displeget gant an ao. Philippot, kure Gwipavas; dudius ar c'hantikou, kanet gant an ilizad tud a-bez; dudius ar yaouankizou a zaoulinas ouz an daol zantel...

Eun eured kaer, eun eured kristen, eun eured vreizek penn da benn!

Hor gwella gourc'hemennou d'an dud nevez-se, bleuniou kenta savet war an Ykam.

An Ao, hag an Itr. Ronan Caouissin, breur d'hor mouler a zo laouen holl o kemenn d'ec'h ez eus badezet d'ezo eur mab hag a zo bet anvet Padrig.

Gras d'ezan da veza evel e dud kristen mat ha Breizad rik.

Kanyou

Hor mignon ina kenlabouer An ao. Fraud Leclerc de la Monnerie en deus bet ar glac'h da goll e vabig Herve, marvet trumm, d'ar 17 a viz c'houevrer 1944.

Ra vo an aelig nevez eun diwaller evit e dad hag e vamm glac'haret.

Gwenneg ar Brezoneg

Ao. Chaloni Colin, Taole: 10 l.; E. Guilliouard, Belz: 10 l.; J. Thomas, Plonevez-Portzay: 20 l.; E. Jesekel, Logivi: 10 l.; Chaloni Bouedec, Faouet: 10 l.; K. Riou, Plonevez-Portzay: 10 l.; M. Guivarc'h, Gwitevede: 10 l.; Guilcher, Plouvian: 20 l.; Chaloni Calvez, Lesneven: 20 l.; J. Dantec, Lesneven: 10 l.; Eur strollad Bretoned, Pariz: 20 l.; Y. ar Go, Gouezec: 20 l.; M. Audic, Pariz: 10 l.; Jh. Guellec, Eusa: 10 l.; Jh. Larboulette, Lanlouan: 10 l.; M. ar Berr, Kemper: 1.500 l.; J. Guismard, Gwengamp: 20 l.; An Ao. N'Eskob Cogneau: 10 l.; Jezequel, Lesneven: 5 l.; Kloareg Keltia, ar Mans: 5 l.

HARPIT FEIZ HA BREIZ...

...gant **GWENNIG AR BREZONEG!**

LEVRIOU NEVEZ

SANT FRANSEZ A AZIZ, gant Lan Inizan, reizet ha kresket gant an Tad Eujen, kapusin.

Eul levr kaer. Unan brezonek, na petra'ta Ken alias ha bep miz eo e teu daou levr brezonek eus ar wask.

Panevet ar brezel, hag an diazamanchoù a deu d'e heul, eo daou levr brezonek ar zizun a vefe moulet breman.

Eur zant plijadurus eo bet sant Fransez a Aziz. Sant an amzer-vreman eo ivez; sant ar baourentez laouen, sant ar garantez, patron an obererez katolik.

E vuhez a zo displeget aman en eur mell levr a 463 bajenn, eul levr moulet fraez, skeudennet kalz ha kaer, tentus da lenn gant ar bern marvailhou hadet aman hag a-hont dre douez eur geennadurez eus an uhela.

Bretoned, e lec'h lakaat arc'hant e gallegachou didalvez n'int ket graet diouz ho toare, prenit 'ta **SANT FRANSEZ A AZIZ**, Eul levr da vont e pep tiegez. Eul levr da eila gant Buhez ar Zent.

E vrezoneg? Brezoneg Lan Inizan, mestr skrivagner Emgann Kergidu reizet ha nevezet gant an Tad Eujen unan eus hor barreka brezonegerien.

E gwerz e ti-embann Kapusinad Rosko, 50 lur.

GWERZ LAZADEG SKOLIDIGOÙ I. V. MONTROULEZ, gant L. Lok.

N'eo ket bras an tamm anezi: 20 pajenn. Fro-mus avat! (touchant) forz pegement. Eun tad-koz rannet e galon o lenva d'e verc'hig-vihan ha filhorezig, flastret e Montroulez d'an 21.1.43.

Goulenn ar werz e ti Moulerez ru ar C'has-tell 4, Brest. Eun aluzenn da zikour sevel chapel I. V. An Aelez e St-Martin el lec'h m'eo bet c'hoarvezet an darvoud.

CHAL HA DICHAL, barzonieziou gant Roperh er Mason, skeudennou gant X. de Langlais, kentskrid gant L. Herrieu.

Ar braoa levr moulet bete-vreman e brezoneg hervez « Dihunamb ». Eur gwenedour eo R. ar Mason. Skriva a ra e brezoneg K. L. T. G., brezoneg unvan, brezoneg aes da lenn da gemment den en deus studiet e yez.

Al levr e brezoneg hepken: 100 lur,
e brezoneg-galleg: 180 lur.

8 lur ouspenn evit ar mizou-kas. Levr di « Dihunamb » Hennebont.

1er COURS DE BRETON par A. Daniel, 48 lur.

Eul levr talvoudek da zeski brezoneg. A dlefe beza etre daouarn pep mestr ha mestrez-skol. « Editions Armorica », Carhaix (Finistère).

LE BRETON PAR L'IMAGE, gant V. Seite.

Levr kenta an A. Seite, eus Breured Ploer-mel, a zo etre daouarn an holl vugale o tarem-predi ar skol gristen: Me a zeski brezoneg.

Graet eo al levr-se evit bugale ha tud deuet! — o komz brezoneg.

LE BRETON PAR L'IMAGE, a zo graet evit ar re n'ouzont ket a vrezoneg, pe n'ouzont ket kalz. Hastit buan her goulenn araok ma vezo sammet. Pigell a zavo war levr nevez V. Seite ha kement e Breiz Uhel hag e Breiz Izel. An holl Vretoned breman a fell d'ezo deski brezoneg, koulz e Naoned hag e Roazon.

LE BRETON PAR L'IMAGE a ro c'hoant da zeski brezoneg. Gantan eo eur blijadur deski brezoneg. Mont a dle er skolioù.

Mont a dlefe en tiegeziou ha gwelet a ran, diouz an noz, echu an dervez, tad pe vamm, o rei war ar menez tro d'ar vugale eur gentel vrezoneg hag unan c'hallez, dispak dirazo al levrig koant, skeudennet a liou, mar plij: **LE BRETON PAR L'IMAGE**.

Goulennit hen: Editions Olole, Landerne, hag el levr diou breizek: 45 lur.

Bez an Aotrou Perrot

Dindan paeroniez eskibien Breiz, ar Bleun Brug a zstum profou evit sevel d'an Ao. Perrot eur bez e Koat-Keo, hag eur groaz keltiek el lec'h m'eo bet lazec.

Kas an arc'hant d'an A. BOUILLE, Bleun Brug, Perros-Guirec (C.-du-N.). C. C. P. 635-31 Rennes.

Poltrejou an Ao. Perrot

Ar Bleun Brug en deus embannet poltrejou ha kartennoù-bost eus an Aotrou PERROT hag a zo gwerzet da zikour sevel e vez e Koatkeo:

Ment 18x24: 20 lur da nebeuta
» 24x30: 30 lur »

Kartennoù: 1 skoed ar pe. 30 lur an 12

GWIR FOTOIOU INT, zoken ar c'hartennoù. Kement brezoneger 'zo a vezo eurus bras da gaout en e di poltred ar beleg a stourmas a hed e vuhez evit ar brezoneg.

Ober ar goulennou ouz: Moulerez Bro-Leon 7, Str. Lafayette, Landerne;

Librairie de Bretagne, 17, Quai Châteaubriand, Roazon;

Librairie Celtique, 108 bis, rue de Rennes, Paris;

Librairie Derrien, rue E.-Zola, Brest.

